

Provinciale Staten

Notulen van 16 december 2016

(vastgesteld tijdens de vergadering van Provinciale Staten van Zeeland op
10 februari 2017)

1. Opening en berichten van verhindering.....	1
2. Mededelingen.....	1
3. Vaststellen agenda.....	2
4. Vaststellen notulen.....	2
5. Ingekomen stukken.....	2
6. Email inwoner Reimerswaal van 23 november 2016, met verzoek om maatwerk in PRV voor overname c.q. uitbreiding camperplaats in Hansweert(16019099)	2
7. Brief ministerie BZK van 29 november 2016, met circulaire over geïndexeerde bedragen voor politieke ambtsdragers van provincies per 01-01-2017(16019763)	2
8. Email Eerste Kamer der Staten-Generaal, met jaarbericht parlementair jaar 2015-2016(16020103)	2
9. Brief gemeente Terneuzen van 6 december 2016, over keuze aansluiting Sloeweg- Bernhardweg(16020296)	2
10. Brieven fractievoorzitter GL van 8 en 15 december 2016, over aanhouden c.q. agenderen initiatiefvoorstel "Zeeland solidariseert"(16020388)	2
11. Brief OR DELTA-Netwerkgroep BV van 13 december 2016 aan aandeelhouders DELTA(16020663)	2
12. Email Dierenbescherming van 7 december 2016, met onderzoeksrapport ganzenoverlast .(16020419)	2
13. Brief ministerie I&M aan Bestuurlijk Omgevingsberaad op 15 december 2016 over uitvoering BRZO VTH-taken(16020825)	2
14. Ingekomen stukken GS en CvdK.....	2
15. Brief GS van 3 november 2016 met rapportage klanttevredenheid en klachtenafhandeling openbaar vervoer (OV) over 2015..... (16017314)	3
16. Brief GS van 22 november 2016 over evaluatie van busconcessie en haltetaxi(16018572)	3
17. Brief GS van 22 november 2016 met afschrift brief aan Omroep Zeeland over provinciale bijdrage satellietkosten(16018571)	3
18. Brief GS van 29 september 2016 over de evaluatie van ZB Planbureau(16013969)	3
19. Brief GS van 29 november 2016 over Maak Verschil(16019765)	3
20. Brief GS van 6 december 2016, over project N62 Tractaatweg, derde voortgangsrapportage 2016(16019776)	3
21. Brief GS van 6 december 2016 over repareren AOW-gat voormalige medewerkers PSD(16019791)	3
22. Brief GS van 13 december 2016 over financieel plan 2017DELTA NV en ondernemingsplan 2017(16020475)	3
23. Brief GS van 13 december 2016 over ontwikkelingen strategietraject DELTA NV(16020487)	3
24. Hamerstukken.....	3
25. Statenvoorstel Herbenoeming voorzitter Commissie Regionaal overleg luchthaven Midden-Zeeland (DIO-RM-102).....	3
26. Statenvoorstel Auditcommissie (SGR-31)	3
27. Statenvoorstel Fractievergoedingen april-december 2015 (SGR-28)	3
28. Statenvoorstel Werkwijze PS (SGR-33)	3
29. Statenvoorstel rapport Rekenkamer Zeeland "Opdrachtgeverschap BRZO beschouwd" (SGR-22A)	3
30. Statenvoorstel 15e wijziging begroting provincie Zeeland (DIO-109)	4
31. Statenvoorstel ontheffing functie waarnemend statengriffier (SGR-32)	4
32. Statenvoorstel Project N62 Tractaatweg, derde voortgangsrapportage 2016, bekrachtiging geheimhouding (DIO-109)	4
33. Statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding (DO-112)	4

Index behorende bij de notulen van 16 december 2016

34. Voorstellen	4
35. Initiatiefvoorstel "Zeeland solidariseert", ingediend door de fractie van GroenLinks (SGR-29)	4
36. Statenvoorstel Knelpunten openbaar vervoer (DIO-106)	11
37. Statenvoorstel Project N62 Sloeweg, keuze voor aansluiting Sloeweg-Bernhardweg (DIO-107)	20
38. Statenvoorstel 14e begrotingswijziging 2016 en 1e wijziging 2017 (DIO-103)	37
39. Statenvoorstel Natuurvisie Zeeland 2017-2022 (DIO-WBN-101)	37
40. Vragensessie	43
41. Moties, niet behorend bij een agendapunt	43
42. Motie van het lid Temmink c.s. over DELTA en de problematiek van de kerncentrale, ingediend in relatie met het Initiatiefvoorstel van de fractie van GroenLinks "Zeeland solidariseert"	43
43. Motie van het lid Bosch over openbaarmaking onderzoeksresultaten.....	44
44. Motie van de leden Van Unen en Van Veen-de Rechter over het Uitvoeringsprogramma Cultuur 2017 ...	46
45. Motie van het lid Van Veen c.s. over subsidie Bevrijdingsfestival	48
46. Vervolg voorstellen	51
47. Statenvoorstel benoemingen Rekenkamer Zeeland (SGR-26)	51
48. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd.....	52
49. Sluiting.....	52

**Negentiende vergadering
van de
Provinciale Staten van Zeeland
(Zittingsperiode 2015-2019)**

vrijdag, 16 december 2016

Voorzitter: de heer drs. J.M.M. Polman,
commissaris van de Koning in Zeeland.

Aanwezig zijn de leden F. Babijn, C.L.M. van den Berge, C.W. Bierens, V. Bosch, ing. J.J. van Burg MSc, P. van Dijk, A.I.G. Dorst, ing. E. Erbisim, drs. M.J. Faasse, mr. H.J. van Geesbergen, A.J. Geluk, dr. T. van Gent, drs. ing. R.M. Haaze, dr. A.M.M. van Haperen, ir. N. Heerkens, J.A.M. van Hertum MA, M.J.J. Janssens, dr. J.L. Kool-Blokland, P.C.A. de Milliano-van den Hemel, J.R. Oudeman, drs. A. Pijpelink, M. Rijksen-Blok, G.D. Roeland, K. Roelse, drs. R. Ruissen, mr. ing. R.A.J. Schonis, G.W.A. Temmink, ir. S.H.J. Tuinder, G. van Unen, P.L.E. van Veen-de Rechter, drs. J. van de Velde, A.G.M. Veraart MA, J.H. Verburg, R.A. Viergever, ing. J.L. de Visser, M.A. van 't Westeinde, W. Willemse en R.L.J.M. de Wit, tezamen 38 leden, alsmede de heer drs. P. Joosse, griffier der Staten.

Verder zijn aanwezig mevrouw C.M.M. Schönknecht-Vermeulen en de heren drs. J. de Bat, A.J. van der Maas en drs. B.J. de Reu, leden van Gedeputeerde Staten.

1. Opening en berichten van verhindering

Opening: 09.30 uur.

De **voorzitter**. Leden van Provinciale en Gedeputeerde Staten, medewerkers van de griffie en van de ambtelijke organisatie, belangstellenden op de publieke tribune, vertegenwoordigers van de media en degenen die ons thuis via internet of Omroep Zeeland volgen, hartelijk welkom bij deze vergadering van Provinciale Staten.

Bericht van verhindering is ontvangen van het lid Van Tilborg.

2. Mededelingen

De **voorzitter**. Er zijn geen mededelingen.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Gisteren kreeg ik een mail waaruit bleek dat een brief was binnengekomen van het ministerie van I&M. Aan die brief werd de mededeling toegevoegd dat de gedeputeerde een toelichting zou geven. U geeft nu aan dat er geen mededelingen zijn. Komt de bedoelde toelichting later tijdens deze vergadering aan de orde?

De **voorzitter**. U doelt nu op een bericht over de RUD, een memo van het genoemde ministerie.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Het gaat om een van de hamerstukken.

De **voorzitter**. Het bedoelde bericht van het ministerie is, op verzoek van de gedeputeerde, toegevoegd aan iBabs om de Staten te informeren over het overleg hierover met het ministerie, en over de situatie in de verschillende provincies. De gedeputeerde deed eerder, in de commissie, de toezegging dat de Staten hierover zouden worden geïnformeerd. Ik heb hier even met de gedeputeerde over gesproken, hetgeen heeft geleid tot de conclusie dat er geen aanleiding is om tot andere besluitvorming te komen of de zaak verder toe te lichten dan al door middel van het bericht is gebeurd. Ook is er geen aanleiding om het desbetreffende hamerstuk aan te passen. Wat daarover in de commissie is besloten, kan worden gehandhaafd. Dat besluit houdt in dat nu niet overeenkomstig het eerste gedeelte van het dictum van het statenvoorstel wordt besloten. Dat blijft zo. Ongetwijfeld komt men hierop later nog in de commissie terug.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Gisteren is hierover overleg geweest in de bestuurlijke adviescommissie van het IPO. Voorts is er BOB-overleg (Bestuurlijk Omgevingsberaad) geweest met staatssecretaris Dijkema. Het memo-bericht van I&M is hierbij aan de orde geweest. Wat ik zojuist van een collega heb vernomen, is dat de staatssecretaris van oordeel is dat nu niet een algemene oekaze zal worden verzonden --dat dat wél zou gebeuren, zou men uit het memo-bericht kunnen opmaken-- maar dat per geval zal worden nagegaan waarom de situatie is ontstaan zoals die is ontstaan. Vooralsnog worden er geen maatregelen genomen. Ik constateer dat dit in lijn is met de in onze commissie gevoerde discussie die heeft geleid tot de conclusie dat aanbeveling nr. 1 niet moet worden overgenomen. Dat, voorzitter, is de situatie die nu voor het hele land geldt.

3. Vaststellen agenda

De **voorzitter**. Besloten is om het onderwerp DELTA als eerste bespreekstuk toe te voegen aan de agenda. Het betreft de brief van het college van 13 december over "ontwikkelingen strategietraject DELTA NV", thans vermeld als ingekomen stuk van het college. Voorts is besloten om bij deze behandeling het initiatiefvoorstel van de fractie van GroenLinks, dat eveneens over DELTA handelt, te betrekken.

Met inachtneming van deze wijzigingen wordt de agenda vastgesteld.

4. Vaststellen notulen

De notulen van de vergadering van 4 november 2016 worden vastgesteld.

5. Ingekomen stukken

- 6. Email inwoner Reimerswaal van 23 november 2016, met verzoek om maatwerk in PRV voor overname c.q. uitbreiding camperplaats in Hansweert (16019099)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, dit bericht over te dragen aan commissie Ruimte.

- 7. Brief ministerie BZK van 29 november 2016, met circulaire over geïndexeerde bedragen voor politieke ambtsdragers van provincies per 01-01-2017 (16019763)**

- 8. Email Eerste Kamer der Staten-Generaal, met jaarbericht parlementair jaar 2015-2016 (16020103)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, beide stukken voor kennisgeving aan te nemen.

- 9. Brief gemeente Terneuzen van 6 december 2016, over keuze aansluiting Sloeweg-Bernhardweg (16020296)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van statenvoorstel Project N62 Sloeweg (DIO-107)

- 10. Brieven fractievoorzitter GL van 8 en 15 december 2016, over aanhouden c.q. agenderen initiatiefvoorstel "Zeeland solidariseert" (16020388)**

Over de behandeling van deze stukken is bij het vaststellen van de agenda besloten.

- 11. Brief OR DELTA-Netwerkgroep BV van 13 december 2016 aan aandeelhouders DELTA (16020663)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van de brief van GS over ontwikkelingen strategietraject DELTA.

- 12. Email Dierenbescherming van 7 december 2016, met onderzoeksrapport ganzenoverlast (16020419)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, dit bericht voor kennisgeving aan te nemen.

- 13. Brief ministerie I&M aan Bestuurlijk Omgevingsberaad op 15 december 2016 over uitvoering BRZO VTH-taken (16020825)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij statenvoorstel Rekenkamer "Opdrachtgeverschap BRZO beschouwd".

- 14. Ingekomen stukken GS en CvdK**

15. **Brief GS van 3 november 2016 met rapportage klanttevredenheid en klachtenafhandeling openbaar vervoer (OV) over 2015 (16017314)**

107) en vervolgens over te dragen aan commissie Economie.

16. **Brief GS van 22 november 2016 over evaluatie van busconcessie en haltetaxi (16018572)**

21. **Brief GS van 6 december 2016 over repareren AOW-gat voormalige medewerkers PSD (16019791)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brieven voor kennisgeving aan te nemen.

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

De **voorzitter**. Ik maak de leden erop attent dat beide brieven kunnen worden betrokken bij de behandeling van het statenvoorstel Knelpunten openbaar vervoer.

22. **Brief GS van 13 december 2016 over financieel plan 2017 DELTA NV en ondernemingsplan 2017 (16020475)**

17. **Brief GS van 22 november 2016 met afschrift brief aan Omroep Zeeland over provinciale bijdrage satellietkosten (16018571)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief over te dragen aan commissie Bestuur.

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief voor kennisgeving aan te nemen.

23. **Brief GS van 13 december 2016 over ontwikkelingen strategietraject DELTA NV (16020487)**

18. **Brief GS van 29 september 2016 over de evaluatie van ZB Planbureau (16013969)**

Over de behandeling van deze brief is bij het vaststellen van de agenda besloten.

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief over te dragen aan commissie Economie.

24. **Hamerstukken**

19. **Brief GS van 29 november 2016 over Maak Verschil (16019765)**

25. **Statenvoorstel Herbenoeming voorzitter Commissie Regionaal overleg luchthaven Midden-Zeeland (DIO-RM-102)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief over te dragen aan commissie Bestuur.

26. **Statenvoorstel Auditcommissie (SGR-31)**

20. **Brief GS van 6 december 2016, over project N62 Tractaatweg, derde voortgangsrapportage 2016 (16019776)**

27. **Statenvoorstel Fractievergoedingen april-december 2015 (SGR-28)**

28. **Statenvoorstel Werkwijze PS (SGR-33)**

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten, deze brief te betrekken bij de behandeling van statenvoorstel Project N62 Tractaatweg (DIO-

29. **Statenvoorstel rapport Rekenkamer Zeeland "Opdrachtgeverschap BRZO beschouwd" (SGR-22A)**

- 30. **Statenvoorstel 15e wijziging begroting provincie Zeeland (DIO-109)**
- 31. **Statenvoorstel ontheffing functie waarnemend statengriffier (SGR-32)**
- 32. **Statenvoorstel Project N62 Tractaatweg, derde voortgangsrapportage 2016, bekrachtiging geheimhouding (DIO-109)**
- 33. **Statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding (DO-112)**

Deze voorstellen worden zonder discussie en zonder stemming aangenomen.

- 34. **Voorstellen**
- 35. **Initiatiefvoorstel "Zeeland solidariseert", ingediend door de fractie van GroenLinks (SGR-29)**

Hierbij is tevens aan de orde:

Brief GS van 13 december 2016 over Ontwikkelingen strategietraject DELTA NV (16020487)

De **voorzitter**. Ik verzoek de heer Temmink plaats te nemen achter de tafel van het college van GS en, desgewenst, zijn initiatiefvoorstel toe te lichten.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ik ben dankbaar voor het feit dat ons initiatiefvoorstel nu wordt behandeld. Mijn fractie is van oordeel dat de oplossing voor de huidige problemen kan worden gevonden in dat voorstel. De kern van ons idee wordt onderschreven door menigeen, onder andere door de commissie Balkenende en, volgens mij, ook de meeste fracties in de Staten. Die kern houdt in dat de problematiek met betrekking tot de kerncentrale er een is die voor Zeeland een maat of wat te groot is. Dit vraagstuk moet op landelijk niveau worden aangepakt, maar wat dat betreft lijkt nu een patstelling te zijn ontstaan.

Ook de heer Balkenende veronderstelde eergisteren dat er nog wel openingen zouden kunnen worden gevonden, richting Den Haag. De Tweede Kamer praat er 22 december over. En wij, voorzitter, kunnen en moeten nu, vanuit de Zeeuwse politiek, een krachtig signaal afgeven, eenduidig en gericht op de toekomst. Als we nog een béétje zeggenschap willen hebben over

bijvoorbeeld de noodzakelijke energietransitie, zullen wij ons eigen netwerkbedrijf moeten behouden. In het kader van de splitsingsvoorstellen komt dit bedrijf, samen met 25% van "het water", in handen van de huidige aandeelhouders, de provincie en de gemeenten. Dat is prima, maar wat in de ogen van mijn fractie niet goed is, is het idee dat wij daarvoor onze eigen aandelen terug moeten kopen. Die zijn immers al van ons en ze moeten ons inziens om niet worden verhangen. Zo'n Zeeuws nutsbedrijf biedt dan in de toekomst mogelijkheden om te investeren in datgene wat wij allemaal zo belangrijk vinden, in de kansen voor Zeeland. Ik noem in dit verband de energietransitie, de vergroening van de economie, de windenergie enz. Ik zou zeggen: zie het actieprogramma van commissie Balkenende en "Zeeland 2040".

Voorzitter, nu vraagt men zich wellicht af: en hoe zou je dan "de PZEM", de Sloe- en kerncentrale als verlieslatende onderdelen van DELTA, overeind willen houden? Ja, daarvoor moeten wij nu juist die vuist maken. Daarom moeten wij samen het signaal geven dat het probleem van de kerncentrale hoe dan ook op landelijk niveau moet worden opgelost. Zet die centrale apart. Dat was toch ook het oorspronkelijke voorstel van DELTA en de aandeelhouders? Het kan toch nooit zo zijn dat het Rijk Zeeland met een kerncentrale heeft opgezadeld en dat Zeeland nu alle ellende daarvan voor zijn rekening moet nemen? Het kan toch nooit zo zijn dat de opbrengst van de retail, 488 miljoen, en de opbrengst van het netwerkbedrijf, 500 tot 600 miljoen, verdampen in de kerncentrale?

Voorzitter. Het Rijk moet zijn verantwoordelijkheid nemen en als wij er niet uitkomen met minister Kamp, dan moet het maar zonder hem. Wij moeten ons niet onder tijdsdruk laten zetten. Ik zou zeggen: probeer wegen te zoeken waardoor wij méér tijd krijgen.

Met ons initiatiefvoorstel, voorzitter, behouden wij de werkgelegenheid, het netwerk en de specifieke kennis in verband met de geografische situatie en de speciale verhoudingen tussen klein- en grootverbruiker. Die kennis is van groot belang, niet alleen met het oog op de energietransitie en vormen van transport, maar ook in verband met de transitie in de chemische industrie, waarvoor men die specifieke Zeeuwse kennis hard nodig heeft, zo heeft men ons laten weten. Anders gaan ook dáár enorm veel banen verloren.

Kortom, mijn fractie is van mening dat de kern van het initiatiefvoorstel dé oplossing aanreikt. Ik zou zeggen: maak samen een vuist door aan te geven dat je de oplossing voor het probleem van de kerncentrale echt daar wilt leggen waar zij thuishoort, op landelijk niveau, en dat je niet wilt gaan betalen voor iets dat al van jou is. Daarnaast moeten wij de bereidheid tonen om onze

verantwoordelijkheid te nemen in het kader van een totaaloplossing. Daarover valt mee te denken.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. De heer Temmink geeft aan dat de zeggenschap over Enduris in verband met de energietransitie noodzakelijk is. Hij dringt erop aan dat er geen onomkeerbare besluiten worden genomen. Het noodzakelijke verband waarop hij doelt, zie ik echter niet zo. Wat die onomkeerbare besluiten betreft, wijs ik erop dat wij in een tijdperk zitten. Ik concludeer dat de heer Temmink nogal vaag is waar het gaat om door hem aangedragen oplossingen. Ik denk dat wij de tijd daarvoor niet hebben.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Hoe denkt de heer Temmink te voorkomen dat er onomkeerbare besluiten worden genomen? Wij krijgen er straks één voorgelegd, namelijk over de verkoop van het retailbedrijf. Is de heer Temmink van oordeel dat hierover voorlopig geen besluit moet worden genomen?

De door de fractie van GroenLinks gekozen insteek is verwoord in een initiatiefvoorstel. Is de heer Temmink niet met ons van oordeel dat zijn boodschap wellicht beter kan worden vervaardigd in een motie? Ik wijs erop dat het initiatiefvoorstel onderdelen bevat op grond waarvan wij over anderen zouden moeten besluiten, wat zij wel of niet zouden moeten doen. Dat vind ik lastig. Ik geef de heer Temmink in overweging om van zijn inbreng een motie te maken.

Voorzitter, op blz. 2 van de brief van GS wordt gesproken over de verkoop van het netwerkbedrijf. Vervolgens blijft er een bedrijf over van verlieslatende onderdelen, met daarin Evides. Graag zou ik van de gedeputeerde horen welke stappen er wellicht al worden genomen of kunnen worden genomen om Evides, waarvan DELTA voor de helft eigenaar is, apart te zetten. Dit is een al lang gekoesterde wens van de Staten, maar helaas is het hier nooit van gekomen. Misschien moeten wij hier nog eens heel goed over nadenken, met het oog op de toekomst.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Gelukkig wordt er weer gesproken, maar datgene waarmee het college tot nu toe terug is gekomen, is 25 miljoen. Ik zet daar de bedragen tegenover waarom is gevraagd: 25 miljoen voor het Bètacollege en 100 miljoen voor een structuurversterkingsfonds. Dat bedrag is dus maar éénvijfde, terwijl er nog geen enkele oplossing wordt geboden voor de problemen van DELTA. En dan zegt de fractie van GroenLinks: ons initiatiefvoorstel is dé oplossing voor die problemen...

De heer **Bierens** (VVD). Hoor ik u nu zeggen dat de provincie op basis van het rapport-Balkende om 100 miljoen heeft gevraagd? Ik dacht dat het om 50

miljoen ging. Of hebben wij het nu over verschillende zaken?

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ik denk dat wij het over verschillende zaken hebben. We komen wel terug met geld, maar niet met een oplossing voor DELTA. Wat dat betreft ziet mijn fractie geen enkele beweging. Zolang er geen oplossing voor de kerncentrale is, weet ik niet waar het met de provincie naar toe moet. Wij gaan de problemen in elk geval niet oplossen met die 25 miljoen.

Voorzitter. De fractie van GroenLinks stelt dat met haar initiatiefvoorstel een krachtig signaal kan worden gegeven, maar dat denk ik niet. Er staat immers in dat voorstel heel veel, waaronder de mogelijkheid om een en ander vooruit te schuiven. Welnu, dat is voor mijn fractie niet bespreekbaar. Ik hoop dat wij bij het einde van dit debat ofwel in de vorm van een motie, ofwel op een andere manier in de richting van Den Haag, met het oog op het debat van 22 december, duidelijk maken dat er voor de kerncentrale een oplossing móet komen.

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Voorzitter. Over het initiatiefvoorstel hebben wij in de commissie gezegd dat het niets toevoegde. Op dat moment waren de onderhandelingen gaande en bestond nog de hoop dat de provincie er met het Rijk uit zou komen. Inderdaad bevat het initiatiefvoorstel veel tekst, maar voor ons is van belang dat wij bij het Rijk aandacht blijven vragen voor de zeer bijzondere positie van de kerncentrale in Zeeland. Tegen die achtergrond hebben wij behoefte aan eensgezindheid en zouden wij één signaal willen geven, met een kortere, scherpere en duidelijke tekst. Wellicht kan daar straks naar worden gekeken. Nogmaals: de eensgezindheid en de urgentie moeten duidelijk bij het Rijk overkomen.

Ook wij waren erg ontgoocheld door het slechte nieuws dat wij de vorige week via de krant vernamen en dat nu is bevestigd door de brieven. Dat nieuws komt neer op: geen oplossing, niet gezamenlijk nagaan hoe DELTA door de moeilijke jaren heen kan worden geloodst, geen begrip voor het belang van het behoud van werkgelegenheid, geen begrip voor de bijzondere last van de kerncentrale.

Voorzitter, de kerncentrale was een project dat in het verleden op nationaal niveau gewenst was, ook al kunnen wij ons dat nu nog nauwelijks voorstellen. Het project werd destijds met nationale voorwaarden omkleed. Wij mogen de centrale ook niet zomaar verkopen en de centrale valt onder het toezicht van de nucleaire autoriteiten. Er gelden heel wat nationale randvoorwaarden maar op het moment dat het niet goed dreigt te gaan, wordt dit ineens over de schutting gegooid en zou het alleen een Zeeuws probleem zijn. Voorzitter, dit is iets dat op het nationale niveau behoort te liggen en tegen

die achtergrond zouden wij graag eensgezindheid uitstralen en een goede uitspraak willen doen.

Er is een bekend Perzisch gezegde: begin met je reis en de weg zelf zal je zeggen hoe je verder moet. Dat hebben wij gedaan, voorzitter, maar wij komen niet tot ons einddoel. Deze weg heeft ons niet gebracht bij een oplossing, maar bij een onoverbrugbare kloof: geen participatie van het Rijk. Ook waar het gaat om de toegezegde 25 miljoen weten wij nog niet of dat échte participatie van het Rijk is. Of gaat het om een beroep op Europese fondsen? Misschien liggen hier kansen, maar minister Kamp heeft tot nu toe verzuimd om hierover duidelijkheid te geven, terwijl wij daar behoefte aan hebben.

Voorzitter. Wat DELTA betreft gaat mijn fractie nu écht in economische zin kijken naar de mogelijke verkoopopbrengsten van retail en Enduris. Ik gebruik het woord "economisch" in het licht van de aandeelhoudersstrategie. Deze strategie blijft leidend, ook in slechte tijden, en daarbij gaat het om behoud van werkgelegenheid, behoud van aandeelhouderswaarde en beperking van risico's. Overigens, het behoud van aandeelhouderswaarde komt in deze tijd in een wat ander licht te staan omdat die nogal aan het verdampen is. Echter, als er sprake is van meerwaarde bij de verkoop, komt de situatie naderbij waarin er weer dividend zou kunnen worden uitgekeerd. Wij vragen de gedeputeerde daar zeer zorgvuldig naar te kijken. Wellicht kan, in overleg met de andere aandeelhouders, worden nagegaan of deze middelen in een fonds kunnen worden gestort om de werkgelegenheid in Zeeland te bevorderen.

Voorzitter. Wij vragen de gedeputeerde om haar visie en wij vragen haar om te bevorderen dat er op grond van economisch belang en de aandeelhoudersstrategie wordt gehandeld, ook in verband met de verkopen. Wij verzoeken de gedeputeerde dringend om op grond van deze uitgangspunten naar de verkopen te kijken: aandeelhouderswaarde, werkgelegenheid en beperking van risico's. Voorts verlangen wij dat rapportages hierover aan de Staten worden voorgelegd.

De heer **Veraart** (D66). En weer hebben wij het over DELTA... En weer begint deze discussie met een harde, teleurstellende boodschap...

Voorzitter. De lijn die de fractie van GroenLinks met haar initiatiefvoorstel kiest, komt overeen met de lijn die mijn fractie al heel lang voorstaat. Bij de behandeling van het toetsingskader, begin dit jaar, hebben wij ervoor gepleit dat er eerst een oplossing voor de kerncentrale zou komen. Anders konden wij totaaloplossingen wel vergeten. Het spijt mij zeer dat wij nu gelijk hebben gekregen. Inderdaad, elke totaaloplossing voor DELTA lijkt nu buiten beeld,

buiten bereik, omdat het kabinet hardnekkig weigert om van de kerncentrale --een zaak van nationale veiligheid, functionerend onder nationale wetgeving en nationaal toezicht-- ook een nationale verantwoordelijkheid te maken. Deze weigering komt hard aan.

In feite, voorzitter, probeert de fractie van GroenLinks nog steeds om dit tijt te keren. Wij zijn daar wel vóór, en met een amendement vanuit Zeeland is ook het landelijke D66-verkiezingsprogramma op dit punt nog wat scherper geformuleerd. Als het bij de formatie van het nieuwe kabinet aan óns zou liggen, zou datgene wat door de fractie van GroenLinks wordt beoogd, alsnog kunnen gebeuren. Echter, tegen die tijd is het gewoon te laat. Wij moeten immers vaststellen dat het niet helpt om het in september 2017 met een nieuwe regering eens te worden. Het is nu meer een kwestie van: redden wat er nog te redden valt.

Het is vervelend te moeten constateren dat de coalitie in Den Haag Zeeland in de kou laat staan, in de steek laat. Er was in de Tweede Kamer sprake van een tweetal amendementen van SGP en D66 waarmee Zeeland een eind tegemoet gekomen kon worden. Echter, het is niet gelukt, helaas. De coalitie heeft zich daar niet achter durven stellen. Ook de Zeeuwse kamerleden hebben niet de daad bij hun vriendelijke woorden, in Zeeland gesproken, gevoegd. Jammer, voorzitter; een gemiste kans.

Dus wij zitten er nu mee. Wij krijgen een doekje voor het bloeden, maar dat is het eigenlijk niet eens. Het is meer een te kleine schaamlap voor de coalitie. Het gaat om 25 miljoen uit bestaande middelen voor goede, nog uit te werken projecten. Uit diezelfde bestaande middelen gaat een veelvoud van dit bedrag naar projecten in andere regio's. Voorzitter, dit voegt helemaal niets toe. Dat soort gedoe, dat soort mist, een dergelijke schaamlap... Daar hebben wij helemaal niets aan.

Het is een harde conclusie, voorzitter, maar u kent mijn optimisme. Datgene wat wij in positieve zin kunnen melden, is dat DELTA een goede deal heeft bereikt voor de retailactiviteiten. Het gaat niet alleen om een goede prijs maar ook om een aantal condities, met behoud van zelfstandigheid van dit onderdeel en behoud van werkgelegenheid en Zeeuwse identiteit. Dat is het éne lichtpuntje en ik complimenteer degenen die dit hebben uitonderhandeld. Misschien moeten wij hen bij de formatie betrekken, maar ja, voorzitter, wij houden van een duidelijke scheiding tussen de verantwoordelijkheden van de directie en het bestuur van DELTA enerzijds en die van de politiek anderzijds.

Al met al moet de conclusie zijn dat er sprake is van een slechte deal, eigenlijk helemaal geen deal voor Zeeland. Het is een heel bedroevend resultaat. In feite is dit precies de situatie die wij,

toen het toetsingskader werd behandeld, vreesden als het slechtst denkbare scenario.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. De heer Veraart is heel boos op het kabinet, heeft lovende woorden voor DELTA en schuift de schuld van de ontstane omstandigheden waarin DELTA nu verkeert, in de schoenen van anderen. Is hij echt van oordeel dat DELTA zélf, tot en met het vorige jaar, handig en goed heeft geopereerd?

De heer **Veraart** (D66). Ik vraag mij even af waar u nu op doelt. Misschien doelt u op het volhouden van DELTA in een gerechtelijke procedure waarvan wij onlangs hebben vastgesteld dat dat, achteraf bekeken, toch niet zo'n slechte strategie was. Men heeft zich niet zomaar gewonnen gegeven.

De heer **Bierens** (VVD). Nee, ik bedoel wat anders. Inderdaad gaat het over de Splittingswet. Daar heeft DELTA heel veel tijd en energie in gestoken, beter gezegd: verloren. Op bepaalde momenten heeft men zich gewoon provocerend gedragen in de richting van hetzelfde kabinet, de ministers die u er nu van beticht dat ze helemaal niks zouden hebben willen doen.

De heer **Veraart** (D66). Ik "beticht" ze niet; ik stel gewoon vast dat de kerncentrale een zaak is van nationale veiligheid, nationale wetgeving en nationaal toezicht, en dat de nationale overheid, de coalitie van dit moment, in deze kwestie haar verantwoordelijkheid niet neemt maar gewoon tegen Zeeland zegt: je zoekt het zelf maar uit. Voorzitter, dat is méér dan jammer; het is eigenlijk een schande.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Zelfs de VVD-fractie zal nu toch moeten toegeven dat de splitsing ons in een hoek heeft gedreven waar wij niet willen zijn.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter, ik ben wel blij met deze opmerking. Natuurlijk is het heel gemakkelijk om nu te zeggen dat die splitsing de oorzaak is van alle kwaad bij DELTA, maar dat is natuurlijk niet het geval.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Dat heb ik niet gezegd...

De heer **Bierens** (VVD). Wanneer DELTA, net als de meeste andere energiebedrijven, eerder was gesplitst, verkeerden wij helemaal niet in deze problemen. Wij hadden dan nu last gehad van lage energieprijzen, en de productietak zou het nu moeilijk hebben, maar alle andere gezonde onderdelen zouden nu apart staan en dividend opleveren. Ze zouden een bijdrage leveren aan de Zeeuwse samenleving. Dat is wel wat ánders dan de situatie waarin aandeelhouders gaten moeten

dekken en verliezen moeten opvullen. Nu zeggen dat de Splittingswet de oorzaak is... Nee, voorzitter, helemaal niet. Het is het verzet van DELTA tegen deze wet --dat is heel lang gebeurd, soms provocerend, ook nog in december 2015 in de Eerste Kamer-- dat mede de oorzaak is van de situatie waarin DELTA nu verkeert. Ik vind het te goedkoop om nu maar te zeggen dat het allemaal de schuld is van de coalitiepartijen die niet zouden willen helpen om het probleem van de kerncentrale op te lossen. Overigens, hierover moet worden gezegd "nog niet", want de Tweede Kamer komt nog aan zet.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, ik denk niet dat de VVD-fractie kan volhouden dat, als DELTA eerder zou zijn gesplitst, wij niet dezelfde problemen met de kerncentrale zouden hebben.

De heer **Bierens** (VVD). Dat kan ik wel degelijk volhouden, voorzitter. Natuurlijk zouden wij dan problemen met de kerncentrale hebben, maar die problemen zouden dan niet de andere bedrijfsonderdelen van DELTA --die zouden dan immers apart staan-- negatief beïnvloeden. Dat is wel degelijk een groot verschil, en daar verwijst het kabinet ook naar. Er zijn door het bedrijf DELTA strategische keuzes gemaakt die bijzonder ongelukkig hebben uitgepakt. Dat dat zo is gegaan, kan men niet zomaar in de schoenen van het Rijk schuiven. Dat is te gemakkelijk, te goedkoop, óók in verkiezingstijd.

De heer **Veraart** (D66). Inderdaad wordt het verkiezingstijd, en dan is het goed om even terug te blikken, maar dat zullen wij niet te ver doen, mijnheer Bierens, om het u niet nóg moeilijker te maken. Wij gaan het niet meer hebben over de honderden miljoenen dividend die wij zélf in Zeeland hebben verbrast, waardoor wij nu DELTA niet kunnen helpen...

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter, ik kan mij voorstellen dat ook collega's zich hierdoor aangesproken voelen. Immers, de heer Veraart gebruikt nu termen als "verbrast" en daarmee zet hij álle Zeeuwse volksvertegenwoordigers in de zeik. Ik denk dat het dividend van DELTA héél goed is besteed...

De heer **Veraart** (D66). Het is het verwijt van minister Kamp!

De heer **Bierens** (VVD). ... ten behoeve van de Zeeuwse samenleving. Mijnheer Veraart, wilt u nu zeggen dat die dividendopbrengsten weggegooid zijn?

De heer **Veraart** (D66). De redenering van minister Kamp is duidelijk. Hij zegt tegen Zeeland: u hebt er

al die jaren dividend uitgehaald; nu lost u dit probleem ook maar zelf op. Daar ben ik het niet mee eens; ik vind dit geen goede afweging; ik vind het onverantwoordelijk van de minister. Maar goed, als u het hier liever niet over heeft, vind ik het prima.

De heer **Bierens** (VVD). U draait het nu om. U heeft gezegd dat het DELTA-dividend niet goed zou zijn besteed, zou zijn weggegooid. Dat is heel wat anders, meneer Veraart.

De heer **Veraart** (D66). Er zijn inderdaad heel wat bestedingen geweest waarmee ik niet gelukkig zou zijn geweest.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Wij hebben kennisgenomen van de resultaten van de gevoerde gesprekken. Ze zijn, op z'n zachtst gezegd, weinig bemoedigend. Nu wordt voorgesteld om door middel van het initiatiefvoorstel een signaal af te geven, maar ik denk dat men in Den Haag inmiddels écht wel weet hoe wij er in Zeeland in staan. Onze oproep is dat men de eigen fracties in Den Haag inlicht over de ontstane situatie en over het probleem van de kerncentrale. Zelf hebben wij een bezoek gebracht aan de kerncentrale; wellicht zouden ook andere fracties dat kunnen doen.

Voorzitter. Op 22 december wordt er hopelijk anders beslist, zodat er iets goeds voor Zeeland uitrolt. Als dat niet gebeurt, is in Den Haag de geloofwaardigheid ver te zoeken.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter, ik probeer mij te beperken tot het initiatiefvoorstel en de brief; andere zaken staan nu niet op de agenda.

Over het feit dat de problematiek groot is, zijn wij het allemaal eens. In het initiatiefvoorstel is het verwijt verwoord dat het Rijk de volledige verantwoordelijkheid bij de provincie legt. Dat is mijns inziens niet juist. Er is ook sprake van een bepaalde geschiedenis. Er is veel gebeurd en op bepaalde momenten, jaren geleden, hadden wij verstandige dingen kunnen doen. Ik denk dat het genoemde verwijt niet veel grond heeft. Bovendien constateer ik dat in het initiatiefvoorstel in die zin het omgekeerde gebeurt, dat daarmee alle verantwoordelijkheid bij het Rijk wordt gelegd. Welnu, mijns inziens wordt er op die manier niets opgelost. Het probleem is groot maar het is een gezamenlijk probleem.

Voorzitter. Een van de in het initiatiefvoorstel verwoorde overwegingen is: wachten en geen onomkeerbare besluiten nemen. Ik vraag mij dan af hoe het zit met de boete van een miljoen per maand. Ik geef de fractie van GroenLinks in overweging om het initiatiefvoorstel in te trekken om tegen het einde van deze vergadering te komen met een goede, verstandige motie, waar veel minder in staat, die meer kracht heeft en waarmee

niemand moeite heeft. Dit initiatiefvoorstel kunnen wij écht niet steunen. Het idee is goed, maar wij kunnen niet achter de inhoud van dit voorstel staan.

Voorzitter. Wij hebben bewondering voor de brief van het college. Je zult maar naar een plek gaan waar grote kerstpakketten worden uitgedeeld, en je zult maar naar huis gestuurd worden met een klein zakje pelpinda's... En dan zó hoffelijk een brief schrijven... Wij vinden het echt knap.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Er is vanavond een aandeelhoudersvergadering, zo hebben wij begrepen. Wat staat er op de agenda? Kunnen wij de gedeputeerde nog iets meegeven voor deze vergadering?

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter, mijn fractie kan zich volledig aansluiten bij het betoog van de heer Dorst.

Inderdaad heeft Zeeland lange tijd DELTA-dividend geïncasseerd, maar dat geldt indirect ook voor de rijksoverheid. Immers, als gevolg hiervan is de uitkering uit het Provinciefonds verlaagd. Wij hebben niet alléén geprofiteerd.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ook mijn fractie meent dat de heer Dorst het goed heeft verwoord. In de commissie hebben wij gezegd dat wij het initiatiefvoorstel zien als een goede, zeer gewaardeerde poging, bij het machteloze gevoel dat wij allemaal hebben na de uitkomsten van de laatste gesprekken. Niettemin onderschrijven wij de oproep om het initiatiefvoorstel om te bouwen tot een motie.

Ook wij willen wel, evenals de heer Dorst, het college complimenteren met zijn brief, maar de zorgen die bij mijn fractie leven, zijn bijzonder groot. Ik heb wel begrip voor de gekozen beleefdheidsvorm --zo zie ik het meer-- die van belang is om de lijnen open te houden, maar wij maken ons grote zorgen over de bereidheid in Den Haag.

Mijnheer Veraart, ik ben het echt niet met u eens wanneer u deze bal constant en direct bij de regering legt en ik zou nog wel eens willen zien of het na de verkiezingen allemaal anders wordt. Voorzitter, ik vrees dat deze provincie er met betrekking tot heel veel dossiers alleen voor staat.

De heer **Veraart** (D66). Ja, dat komt omdat het Rijk ons er alleen voor laat staan, ook waar het gaat om zaken die te groot zijn voor Zeeland alléén. Ik neem toch aan, voorzitter, dat ook mevrouw Pijpelink dat zo vindt en dat zij dat betreurt. Misschien vindt zij deze handelwijze niet de "schande" die ik het heb genoemd, maar ieder kiest zijn eigen woorden...

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter, D66 gaat er altijd prat op "realpolitik" te bedrijven, maar dat doet die partij nu niet. Natuurlijk betreurt ook ik deze

gang van zaken en zou ik het ontzettend graag anders zien, maar onze fractie is ook heel realistisch, kijkend naar de actualiteit. Ik stel voor dat ook D66 dat wat meer gaat doen en datgene gaat praktiseren wat zij predikt.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. Ik dank de collega's voor de naar voren gebrachte reacties en vragen.

De heer Faasse kan ik naar aanleiding van zijn opmerkingen over het netwerkbedrijf zeggen dat mijn fractie een werkbezoek heeft gebracht aan Enduris, DNWB. Daarbij is datgene bevestigd wat wij al eerder aangaven: juist de specifieke kennis die dit bedrijf heeft, is van belang. Daarbij heb ik het over kennis omtrent geografische omstandigheden en verhoudingen tussen klein- en grootverbruikers. Ook noem ik het feit dat men kan verbinden en ook in de toekomst een schakel kan zijn bij andere vormen van transport. Daarnaast is er het aspect van de werkgelegenheid. Op grond daarvan hebben wij in ons initiatiefvoorstel gesteld: hou het zo. Volgens mij, voorzitter, wil iederéén dat het netwerk in Zeeuwse handen blijft.

De heer Bierens stelt dat er in feite geen tijd meer is en hij vraagt zich af of mijn fractie tegen de verkoop van retail is. Voorzitter, het laatste is helemaal niet het geval. Ook uit het initiatiefvoorstel komt naar voren dat GroenLinks wel degelijk beseft dat er ook voor Zeeland zélf een zekere verantwoordelijkheid geldt. Er zijn in het verleden fouten gemaakt maar daarover wil ik nu niet discussiëren. Verder willen wij niet alle schuld bij minister Kamp neerleggen. Wij willen de zaken zó neerleggen als zij in onze ogen het best opgelost kunnen worden.

Voorzitter. Gaat het over de problematiek van de kerncentrale, dan zijn wij het eens. Ik verwijs naar de reacties van de aandeelhouders. Allemaal hebben ze gezegd --en het geldt ook voor de commissie Balkenende-- dat dit vraagstuk voor Zeeland een maatje te groot is. Wij kunnen dit niet alléén oplossen. Laten wij nu vandaag, als Staten en als grootste aandeelhouder, een krachtig signaal geven, niet alleen voor de aandeelhoudersvergadering van vanavond, maar ook in de richting van de Tweede Kamer.

De heer Bierens kan ik zeggen dat het in het ontwerpbesluit ook gaat over de andere partners. Wij zijn in deze kwestie niet alleen; er zijn meerdere partners en die moeten wij erbij betrekken. Mijns inziens is iedereen er volkomen van overtuigd dat wij de problematiek van de kerncentrale niet in Zeeland kunnen oplossen. Het is niet fair om 380.000 Zeeuwsen te laten opdraaien voor een besluit dat ooit op landelijk niveau is genomen. Wij kunnen het niet, of wij het willen of niet. Ik zou zeggen: laten wij het dan neerleggen waar het hoort.

Voorzitter. Dat de splitsing moet doorgaan, in relatie met netwerk, water en nutsbedrijf, snap ik. Echter, wij moeten wél vasthouden aan onze stelling dat een en ander om niet dient te gebeuren. Als wij onze eigen aandelen moeten kopen, moeten wij ons realiseren dat wij in elk geval tot 2033 geld blijven storten in een bodemloze put. Daarin zullen dan de opbrengsten van retail en verkopen verdwijnen. Als dat gebeurt, kunnen wij al onze mooie woorden over bijvoorbeeld investeringen in duurzame energie wel vergeten. Ik ben het eens met degenen die hebben gesteld dat het bedrag van 25 miljoen, dat nu wellicht alsnog vanuit Den Haag onze kant opkomt, moet worden gezien als een peanut, vergeleken met wat wij in de toekomst allemaal moeten gaan betalen.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter, het Rijk kort ons nog steeds vanwege het DELTA-dividend, dat wij niet meer ontvangen. Als het Rijk ons enerzijds kort met 10 miljoen en ons anderzijds onder voorwaarden 25 miljoen biedt, gaat het in feite om netto 15 miljoen.

De heer **Temminck** (GL). Ook ik had daarop willen wijzen, voorzitter, maar dat is nu al gebeurd.

Gesteld is dat het initiatiefvoorstel veel tekst bevat. Ik meen dat met die tekst de stand van zaken goed wordt geanalyseerd, maar ik zou zeggen: laat wat mij betreft die tekst weg. Als het woord "ontwerpbesluit" kan worden vervangen door het woord "motie" --en als die motie vervolgens door alle fracties kan worden ondertekend-- ben ik gaarne bereid om van het initiatiefvoorstel een motie te maken.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS).

Voorzitter. Er zijn weer veel woorden gesproken over DELTA, zoals ook in het verleden het geval is geweest, en ik vrees, hoop, dat hierover ook in de toekomst veel zal worden gesproken. Het is immers een heel belangrijk en ook intensief dossier.

De brief die wij de Staten deze week hebben voorgelegd, is in goed overleg met het Rijk opgesteld. Er is een brief naar de Tweede Kamer gegaan en op hetzelfde moment zouden wij de Staten en de andere aandeelhouders informeren. De heer Dorst geeft aan dat de toon van deze brief fatsoenlijk is. Ja, voorzitter, ik denk dat het een goede zaak is om op een fatsoenlijke manier met elkaar te communiceren. Dat is belangrijk maar dit neemt niet weg dat ik teleurgesteld ben over de uitkomst. Wij hebben een aantal opties en sommige daarvan staan in de brief, maar ook afgeleide mogelijkheden zijn zeer intensief besproken.

En vervolgens blijkt, om redenen, dat zaken niet mogelijk zijn. Eén van die redenen is staatssteun, een andere is paulianeus handelen, een derde is: meer risico voor de aandeelhouders. Voorzitter, wij hebben hiervan gezegd: als dát de

standpunten zijn van de betrokken partijen, moeten wij die standpunten respecteren en mondt een en ander uit in deze uitkomst.

Dat betekent, voorzitter, dat er op dit moment geen oplossing is voor de kerncentrale, maar er wél per 1 juli 2017 een splitsing moet plaatsvinden. Het netwerkbedrijf moet afgezonderd worden. Welnu, dat kan niet om niet worden verhangen, zo meld ik in reactie op het initiatiefvoorstel. Immers, dan is er sprake van paulianeus handelen. Het is precies hetzelfde met de aandelen van Evides. De VVD-fractie heeft hierover een vraag gesteld. Het verhangen van die aandelen is al lang een wens van de aandeelhouders en wij hebben dit meerdere malen kenbaar gemaakt in de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA) van DELTA. Echter, op het moment dat je Evides uit de organisatie haalt, moet dat gebeuren tegen een bepaalde koopprijs. Op dit moment is het zo dat Evides in de verlieslatende organisatie dividend oplevert, waarmee crediteuren kunnen worden betaald.

Vinden wij dit leuk? Neen, voorzitter, dat vinden wij helemaal niet leuk. Als de opbrengsten van retail en netwerkbedrijf in een verlieslatende organisatie gaan en als daar ook het dividend blijft, kun je het wel lang volhouden om verlieslatende activiteiten te betalen, maar ik vind dat een ongewenste situatie. Op die manier breng je goed geld naar kwaad geld, zoals de heer Dorst het heeft geformuleerd.

Het is tegen deze achtergrond dat ik het pleidooi van velen onderstreep om toch nog, met het oog op het debat van 22 december, als Staten en raden een eenduidig signaal af te geven. Ik zou zeggen: neem er de tijd voor om iets goeds te formuleren, waarmee nogmaals het belang van een goede, duurzame oplossing voor de kerncentrale onder de aandacht wordt gebracht. Ik ben daar een voorstander van. De tijd dringt, voorzitter; de splitsing moet per 1 juli 2017 een feit zijn omdat anders de meter heel hard gaat lopen. Op korte termijn zal het netwerkbedrijf verkocht moeten worden. Dat is dan maar zo, en vervolgens is er ook nog iets ná 1 juli 2017.

Door mevrouw Van Unen is gevraagd wat er staat op de agenda voor de AVA van vanavond. Voorzitter, op die agenda staan geen voorstellen om tot verkoop over te gaan. Het gaat om andere zaken, maar wij willen deze AVA ook benutten om daar nogmaals aandacht te vragen voor de voorwaarden waaronder wij kunnen instemmen met verkoop. Dat zijn de punten die ook al door mevrouw Kool zijn genoemd: behoud van de waarde, behoud van de werkgelegenheid en beperking van de risico's. Die risico's hebben te maken met de verlieslatende productiebedrijven. Welnu, de kerncentrale kunnen wij niet verkopen en niet sluiten, maar wij hebben nog andere verlieslatende onderdelen en in relatie daarmee

moet worden geantwoord op de vraag: wat doen wij met de opbrengsten van de twee verkopen?

Voorzitter. Wat het bedrag van 25 miljoen betreft, moeten zaken gescheiden worden gezien. Ik zie dit niet als een "doekje voor het bloeden". Wij hebben het rapport van de commissie Balkenende en daarin wordt gevraagd om (co)financiering ten behoeve van goede projecten die Zeeland gaat uitwerken. Daarover heeft de minister gezegd: ik ga mij er hard voor maken en ik wil wat dit betreft de coördinerende minister zijn. Echter, dat is geen oplossing voor het probleem van de kerncentrale. Dat is het ándere bord waarop wij hebben geschaakt. En derde factor is dat wij nog altijd in gesprek zijn over de korting op de uitkering uit het Provinciefonds. Inderdaad, wij worden gekort in verband met dividend dat wij niet krijgen.

Met mevrouw Pijpelink ben ik van oordeel dat wij met elkaar in gesprek moeten blijven. Echter, wij willen gewoon een goede oplossing.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. De gedeputeerde maakt onderscheid tussen enerzijds het bedrag van 25 miljoen en anderzijds de problematiek van de kerncentrale, maar het lijkt mij toch niet toevallig dat die zaken in brieven gewoon aan elkaar worden gekoppeld. Ze hebben met elkaar te maken. Ook in het actieprogramma van de commissie Balkenende is die koppeling gelegd. Het lijkt mij goed om deze zaken in relatie met elkaar in beeld te houden.

Nogmaals, het gaat om 25 miljoen uit bestaande middelen. Voorzitter, ik herhaal dat wij daar helemaal niks aan hebben. Immers, uit die bestaande middelen kunnen wij voor goede projecten sowieso geld krijgen. Dit is niet het Zeelandfonds. Dit is niet wat in het actieprogramma wordt bedoeld. Is de gedeputeerde het met mij eens?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter, ook ik heb vanochtend de PZC gelezen. Daarin staat ongeveer hetzelfde: het is je eigen geld en geen nieuw geld. Het is maar net hoe je dit benadert. In elk geval vind ik niet dat die 25 miljoen gezien zou moeten worden als een oplossing voor DELTA. Dat zijn twee verschillende paden. Zo blijf ik het benaderen.

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Voorzitter, graag verkrijg ik van de gedeputeerde een meer specifieke reactie op mijn opmerking over de uitvoering van de aandeelhoudersstrategie waar het gaat om meerwaarde bij verkopen. Die meerwaarde kán leiden tot dividenduitkering. Als wij de werkgelegenheid in Zeeland zo belangrijk vinden, zou dit een strategie van de aandeelhouders kunnen worden.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Op dit moment is het zo dat álles wat uit de onderneming zou worden gehaald, nadelig zou uitwerken voor crediteuren, de huidige en de toekomstige. Het is dan ook voor het bedrijf heel moeilijk om nu middelen --ik denk aan dividenden, leningen enz.; het is allemaal gepasseerd bij het zoeken naar mogelijke oplossingen-- vrij te maken. Het struikelt allemaal op het aspect paulianeus handelen. Wanneer alles achter de rug is, moeten wij opnieuw heel goed naar de situatie kijken. Wat is er nodig om die verlieslatende organisatie te borgen? Wat blijft er dan nog over? Wij willen vanavond het element "beperking van de risico's" heel duidelijk bij DELTA inbrengen.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Ik meen dat de heer Dorst een goede voorzet heeft gegeven en ik constateer dat de heer Temmink openstaat voor het omzetten van zijn initiatiefvoorstel in een motie. Ik denk dat de komende uren kunnen worden benut om tot een goede, breed gedragen motie te komen, waarmee enerzijds recht wordt gedaan aan het initiatief van de heer Temmink en anderzijds wat meer de puntjes op de i worden gezet.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Ik pleit ervoor dat wij, bij het opstellen van de motie, elkaar vooral vinden op de punten waarover wij het eens zijn, waaronder de noodzaak om een oplossing te vinden voor de kerncentrale.

Mevrouw **Kool-Blokland** (CDA). Voorzitter. De heer Temmink heeft voorgesteld om boven de tekst van het ontwerpbesluit nu "motie" te zetten. Dat vind ik wat kort door de bocht. Graag gaan wij kijken naar een goede, nieuwe tekst die unaniem kan worden gesteund. Wat ons betreft zouden de aandachtspunten 2 en 3, waarin het Rijk wordt opgeroepen om zijn verantwoordelijkheid te nemen, de kern van de motie kunnen vormen.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Wij zien de motie tegemoet. Wij zetten weliswaar vraagtekens bij de meerwaarde ervan maar willen de beoogde eensgezindheid niet doorbreken.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Ook wij kijken graag mee bij het opstellen van een goede tekst.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Als er tekstueel wordt gekozen voor een goede opzet, wil ook ik de gewenste unanimiteit niet doorbreken.

De **voorzitter**. Als de heer Temmink daarmee instemt, zou hij "en marge" van de vergadering met de overige fracties kunnen overleggen over een formulering waarin de Staten zich kunnen vinden. Als hij daartoe bereid is, worden de resultaten van

dit beraad afgewacht en wordt initiatiefvoorstel nu niet in stemming gebracht.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Het is echt de overtuiging van mijn fractie dat de problematiek moet worden aangepakt op de manier die in het initiatiefvoorstel is verwoord. Ik verlang dan ook dat het initiatiefvoorstel in stemming wordt gebracht. Als later blijkt dat een motie nodig is om eenduidig en unaniem een signaal af te geven, kan dat altijd nog, bijvoorbeeld "vreemd aan de orde van de dag".

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. De mogelijkheid bestaat dat, als het initiatiefvoorstel in stemming wordt gebracht, het wordt verworpen. Ik heb al gezegd dat het voorstel onderdelen bevat waarin wij ons niet kunnen vinden. Het is duidelijk dat bijvoorbeeld de fracties van VVD en SP "van hier tot Tokio" van mening verschillen, maar wij moeten nu dat éne krachtige signaal afgeven. Daarin moeten wij elkaar vinden. Mijns inziens is het geen goede zaak wanneer er eerst iets wordt verworpen en men daarna met een afgezwakte versie komt.

De heer **Dorst** (SGP). Voorzitter. Als het initiatiefvoorstel in stemming wordt gebracht en het vervolgens niet haalt... Het lijkt mij netjes en goed dat wij dan maar zelf, als partij, een motie maken. Ik denk dat dát de koninklijke weg is.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Het is duidelijk dat ik voor mijn initiatiefvoorstel geen meerderheid zal krijgen. Nogmaals, met het initiatiefvoorstel wordt aangegeven hoe GroenLinks erin staat. Als andere fracties straks met een motie komen, lopen wij wellicht het risico dat ik mij daarin niet kan vinden. Ik weet dat politiek altijd een kwestie van afwegen is... Ik hou het initiatiefvoorstel aan en verlang niet dat het voorstel nu in stemming wordt gebracht.

De **voorzitter**. Mijn conclusie is dat er vandaag de mogelijkheid is voor nader beraad. Mogelijk komt men tot een vergelijk. Wij wachten het resultaat van dit beraad af.

Ik constateer dat hiermee de discussie over dit onderwerp kan worden afgesloten.

36. Statenvoorstel Knelpunten openbaar vervoer (DIO-106)

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter. Soms hebben we gewoon géén idee. Ik denk vaak dat ik mij goed kan inleven en dat ik, door te luisteren naar mensen, een goed beeld krijg van de

problematiek. Soms is dat beeld echter volledig onjuist. Dat bleek deze week maar weer eens het geval te zijn, toen mijn rolstoelgebonden echtgenote met een bon van de Albert Heijn-restaurantactie in de hand, bij géén van de deelnemende restaurants in Vlissingen met haar vriendin naar binnen kon. Daarmee werd ook mij meteen weer duidelijk dat de vele kleine activiteiten die mensen zonder functionele beperking, zoals de meesten van ons, dagelijks uitvoeren, voor een steeds grotere groep mensen een soms onoverkomelijk probleem opleveren.

Daarbij komt dan vaak ook nog ongewenste afhankelijkheid van vaak volslagen vreemden, op vele momenten van de dag, en het daarop volgende gevoel dat je als gehandicapte eigenlijk maar lastig bent. Maar, voorzitter, het zijn net gewone mensen, met alledaagse behoeften zoals wij die allen kennen. Daarbij behoort ook de behoefte om zo nu en dan ergens heen te kunnen gaan, zonder dat ver vooruit te moeten plannen en zonder altijd weer afhankelijk te zijn van iemand die daarbij moet helpen.

Voorzitter. In een volledig inclusieve samenleving zouden dergelijke problemen niet bestaan. Nu ben ik voldoende realistisch om te beseffen dat dat een onmogelijkheid is. Bovendien sta ik hier als statenlid, en de invloed van de provincie is beperkt tot een aantal terreinen. Echter, de provincie kan wél het verschil maken op het terrein van het openbaar vervoer (OV).

Tijdens de vergadering van de commissie Economie zijn wij geïnformeerd door een aantal mensen die zelf gebonden zijn aan een rolstoel, en mensen die daar direct mee te maken hebben. De gegeven voorbeelden vond ik treffend en treurig. Ik vind het dan ook niet uit te leggen dat 1,9 miljoen aan rijksgeld is aangewend voor cofinanciering met andere wegbeheerders, in plaats van dit geld aan te wenden voor datgene waarvoor het bestemd was, namelijk provinciale halten.

Op zo'n moment ligt er volgens mijn fractie een kans om juist ook die broodnodige stap extra te zetten. Een stap, overigens, die logischerwijze ook voortvloeit uit het inmiddels geratificeerde Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Daarom dient mijn fractie mede de motie van de CU-fractie in waarmee het college wordt opgedragen om te inventariseren op welke wijze de provincie Zeeland de rechten van mensen met een handicap heeft geborgd, in het bijzonder met betrekking tot de toegankelijkheid van opstapplaatsen voor het OV.

Verder kijkend naar het statenvoorstel, voorzitter, ondersteunen wij de toezegging inzake extra geld voor de buurtbussen, omdat dit ten goede komt aan de leefbaarheid. Wél vragen wij de gedeputeerde om toe te zeggen dat actief wordt nagegaan of het voldoende is om deze extra 20.000 euro per jaar in de buurtbus te steken, en

dat vervolgens de Staten daarover worden geïnformeerd.

Voorzitter. In de commissie kwam ook aan de orde dat door reizigers problemen werden ervaren met lijn 42, van Breskens naar Brugge. Mijn fractie was verheugd te merken dat de gedeputeerde dit probleem voortvarend heeft aangepakt. Wij hopen dat hij nét zo voortvarend te werk zal gaan met het toegankelijk maken van het OV voor mindervaliden. Daar wil ik graag bij helpen, voorzitter, en daarom nodig ik de gedeputeerde uit om een dagje te rijden in een rolstoel, om de dagelijkse uitdagingen een keer aan den lijve te ondervinden. De rolstoel stel ik in dat geval ter beschikking, want soms hebben we gewoon geen idee...

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. Voor mijn fractie staat de inclusieve samenleving centraal. In die samenleving is goed OV van groot belang. Wij kunnen ons vinden in dit goed onderbouwde voorstel; wij zijn er heel positief over.

Voorzitter. Wij komen met drie aanvullingen, maar allereerst danken wij de gedeputeerde en de ambtenaren die hieraan hebben gewerkt. Wij hebben als PvdA-fractie in het verleden veel vragen gesteld en veel opmerkingen gemaakt over de bus, de trein, de buurtbus, de haltetaxi en de boot. Dat hebben wij gedaan en doen wij omdat goed OV belangrijk is voor scholieren, forenzen en toeristen. De gedeputeerde en de ambtenaren signaleren veel OV-problemen snel en ze zorgen nóg sneller voor praktische oplossingen; hulde daarvoor.

Vervolgens vraag ik aandacht voor onze eerste toevoeging. Voorzitter, tijdens de commissievergadering kwamen sprekers hun verhaal vertellen over een inclusieve samenleving. Alex, Amber, Jos en Robin gaven ons een inkijkje in de wereld van mindervaliden die met het OV willen reizen. Iedereen realiseert zich dat wij nog een slag te maken hebben op het terrein van het toegankelijk maken van het Zeeuwse OV. Daarvoor is een plan van aanpak nodig. Samen met een aantal andere fracties hebben wij daarvoor een motie opgesteld die straks door mevrouw Rijkse zal worden ingediend.

In de tweede plaats heeft mijn fractie veel vragen en opmerkingen gehoord over de haltetaxi, variërend van "hébben wij een haltetaxi?" tot "rijdt de haltetaxi ook 's avonds?". De provincie communiceert wel over de haltetaxi maar wij willen dit punt extra aanstippen, mede omdat wij hebben gezien dat in 2016 meer dan één miljoen is overgebleven op de begroting voor de haltetaxi. Dat geld is dus niet voor dit doel uitgegeven. Wij willen graag dat toekomstige overschotten op de haltetaxi worden ingezet voor het oplossen van knelpunten in het OV. Wij dienen daarvoor, samen met andere fracties, een motie in.

In de derde plaats hebben wij geconstateerd --en met ons vele andere Zeeuwen-- dat zich met betrekking tot het treinvervoer een groot knelpunt voordoet. Bij het overstappen in Roosendaal op de trein richting Breda, en andersom, is de overstaptijd te kort. Ook de gedeputeerde heeft dit gezien en hij heeft al meteen, afgelopen woensdag, actie ondernomen. Voorzitter, wij volgen dit nauwlettend, maar wederom geldt hier dat de gedeputeerde snel heeft gehandeld; ook dank dáárvor.

De **voorzitter**. Door de leden Van Hertum, Temmink, Willemse, Faasse. Van Veen-de Rechter en Van Dijk is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 16 december 2016;

constaterende dat:

- meer dan één miljoen, gereserveerd voor de haltetaxi, in 2016 niet is gebruikt voor de haltetaxi;
- veel Zeeuwen beter op de hoogte kunnen zijn van het bestaan van de haltetaxi;

van mening dat:

- de bekendheid van de haltetaxi kan worden vergroot;
- geld dat overblijft bij de haltetaxi, voor knelpunten in het openbaar vervoer kan worden ingezet;

roepen Gedeputeerde Staten op om:

- de haltetaxi (nogmaals) onder de aandacht te brengen bij de doelgroepen (onder andere mindervaliden, scholieren en ouderen) waarvoor de haltetaxi bruikbaar kan zijn;
- geld dat jaarlijks overblijft op de begroting voor de haltetaxi, in te zetten voor het oplossen van knelpunten in het Zeeuwse openbaar vervoer, zoals het aanpassen van bushaltes voor mindervaliden;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 1.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Met dit voorstel vraagt het college de Staten om een gedeelte van de 1,2 miljoen, gereserveerd voor het oplossen van knelpunten in het OV, te gaan gebruiken voor structurele investeringen in bushaltes, ketenmobiliteit en buurtbusverenigingen. Daar kunnen wij niet tegen zijn, voorzitter, maar wij maken er enkele opmerkingen over, en wij dienen een motie in.

Wat betreft de vrijwilligers, nodig voor de buurtbussen, gaat het om mensen die in hun eigen tijd en met eigen mogelijkheden dit doen. Welnu, daar kun je geen blik van opentrekken. Dit zal een punt van zorg blijven.

Nu wij toch bezig zijn met het wegnemen van knelpunten, willen wij door middel van een motie het college oproepen om ook werk te maken van de uitvoering van het VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een beperking. Ook in onze provincie Zeeland willen wij een inclusieve samenleving waarin iedereen meedoet: onderwijs, werk, maatschappij enz. Het moet voor iedereen mogelijk zijn om te reizen, een site te bezoeken, gebouwen binnen te gaan enz. De provincie heeft de verplichting om hieraan mee te werken. Het kan gaan om een lichamelijke beperking waarvoor hulpmiddelen zoals een rolstoel nodig zijn, maar ook goed leesbare borden en communicatiemiddelen, begrijpbare taal en pictogrammen zijn van belang. Wij houden het college voor: neem dit mee bij het wegnemen van knelpunten en bij het leveren van maatwerk.

Tegen deze achtergrond dienen wij, samen met andere fracties, een motie in. Wij verlangen dat door het college de genoemde punten worden betrokken bij zijn werk. Met andere woorden: zie het niet als een apart op te stellen rapport, maar neem een en ander mee opdat maatwerk kan worden geleverd.

De **voorzitter**. Door de leden Rijksen-Blok, Temmink, Babijn, Faasse, Willemse, Viergever, Van Hertum, Van Veen-de Rechter en Janssens is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 16 december 2016;

constaterende dat:

- Nederland op 14 juni 2016 heeft ingestemd met de ratificatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap;
- dit verdrag op 14 juli 2016 in werking is getreden;
- overheden vanaf 1 januari 2017 verplicht zijn om in hun beleid uitvoering te geven aan dit verdrag;

van mening dat:

- in de commissie Economie van 25 november 2016 door mensen met een beperking duidelijk naar voren is gebracht dat zij in Zeeland knelpunten en onmogelijkheden ervaren;
- de provincie Zeeland in navolging van dit verdrag moet streven naar een inclusieve samenleving waarin de toegankelijkheid van de openbare ruimte en van informatie voor mensen met een beperking gewaarborgd is;

roepen het college van Gedeputeerde Staten op om:

- uitgaande van het verdrag inzake de rechten van personen met een handicap te inventariseren op welke wijze de provincie Zeeland deze rechten heeft geborgd;

- op basis van deze inventarisatie aan te geven welke rechten nog moeten worden geborgd, onder andere op het gebied van treinstations, bushaltes en websites;

- bij deze activiteiten de relevante cliënten(organisaties) intensief te betrekken;
- de Staten hierover binnen zes maanden te informeren, voorzien van tijdspad en kostenraming;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 2.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Het is vandaag weer schipperen met de spreektijd en daarom kiest mijn fractie ervoor om vandaag voor het OV --normaal gesproken is dat voor ons een zeer belangrijk onderwerp-- wat minder tijd te nemen. Dat komt ook omdat wij ons kunnen vinden in dit voorstel. Het college vraagt geld om knelpunten weg te nemen, en natuurlijk kan mijn fractie daar niet tegen zijn.

Wij denken echter niet, voorzitter, dat hiermee het OV-verhaal kan worden afgesloten. Er komt nog een evaluatie en mijn fractie vraagt de gedeputeerde of hij in dat verband nog problemen verwacht. Denkt hij dat er nog voldoende geld in het potje zit? Zijn de oplossingen die nu worden voorgesteld --ik denk hierbij ook aan de halte bij IJzendijke-- de juiste? Moet de conclusie niet zijn dat er nu in een halte wordt geïnvesteerd die de mensen in dit dorp eigenlijk niet willen? Komt er mogelijk nog een andere halte?

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter. Mijn fractie vindt dat het OV reizigers van A naar B moet brengen, zonder kunstgrepen zoals buurtbus en haltetaxi. Immers, OV is een nutsvoorziening, van belang om de gebruikers naar werk, cultuur, medische voorzieningen enz. te brengen.

Om het OV te stimuleren, wordt voorgesteld om extra geld beschikbaar te stellen voor structurele investeringen in bushaltes en ketenmobiliteit. Voorzitter, "ketenmobiliteit" is een mooie term: OV van halte naar halte; reizigers reizen van deur tot deur. Daarom moet de bushalte worden uitgebreid met goede faciliteiten, bijvoorbeeld om de fiets te kunnen stallen. Nu zijn bushaltes hiervoor onvoldoende uitgerust. Overigens, dit zijn voorzieningen voor mensen die recht vanlijf en leden zijn.

Met de nieuwe concessie, in 2015, is het OV van aanbodgericht naar vraaggericht gegaan. Voorzitter, mijn fractie vindt dit een verarming. Nu komt de fiets om de hoek kijken; de fiets moet een grotere rol gaan spelen in de reisketen. Welnu, daarmee worden wél bepaalde groepen uitgesloten, namelijk ouderen en gehandicapten. Wij zouden graag zien dat er meer geld zou worden

gestoken in een kernnet, zodat voorzieningen voor iedereen bereikbaar zijn.

Regelmatig krijgt 50-Plus signalen van de achterban waaruit naar voren komt dat reizigers tegen problemen aanlopen. Een inwoner op leeftijd in Sint Jan Steen moet een hele omweg maken om bij het station in Goes te kunnen komen. Er zijn problemen met lijn 20, opstapplaats ziekenhuis, vooral in de weekends. De bushalte in IJzendijke is verplaatst naar een plek buiten de dorpskern. Ondanks betere faciliteiten bij de bushaltes worden hiermee bepaalde groepen de bus uitgejaagd. Voorzitter, mijn fractie zou graag zien dat kleine kernen beter zouden worden ontsloten, en dat daarvoor extra geld zou worden ingezet.

"Vraaggericht" is voor de gedeputeerde een toverwoord, zelfs wanneer het gaat om aanpassingen van bushaltes voor gehandicapten en chronisch zieken. Voorzitter, 40% van de bushaltes zou per 1 januari 2016 toegankelijk zijn voor gehandicapten, maar gebleken is dat het nog maar 16% is. Volgens de gedeputeerde moet eerst worden onderzocht welke haltes door gehandicapten worden gebruikt. Welnu, ons inziens moeten alle bushaltes door gehandicapten, chronisch zieken en ouderen gebruikt kunnen worden. Daarom noem je het "openbaar vervoer", zorg voor de samenleving, zorg voor de medemens. Daarmee is meteen aangegeven dat "vraaggericht" niet altijd sociaal is. Soms moet je faciliteiten aanbieden om gebruik mogelijk te maken.

Voorzitter. Tijdens de spits, in de ochtenduren en 's avonds, zitten de bussen vol met studenten en mensen die naar het werk of van het werk naar huis gaan. In de tussenliggende uren rijden de bussen leeg; ze vervoeren dan alleen lucht. Mijn fractie zou graag zien dat dit vervoer van lucht zou worden omgezet in vervoer van mensen, namelijk ouderen en mensen met een beperking. Wij zouden graag zien dat 65-plussers en gehandicapten een OV-jaarkaart zouden kunnen aanschaffen om buiten de spits gratis te kunnen reizen.

Voorzitter. Afgelopen woensdag heb ik de gedeputeerde horen zeggen: gratis is niet spannend. Daarom stellen wij voor om een symbolisch bedrag, bijvoorbeeld tien euro, te berekenen voor het aanschaffen van de bedoelde OV-jaarkaart. Op deze manier wordt het voor deze mensen "spannend" om van het OV gebruik te maken. Met zo'n OV-jaarkaart wordt de mobiliteit van ouderen vergroot. Tevens wordt hiermee een positieve impuls gegeven aan de lokale economie. Ouderen kunnen immers weer gaan winkelen in de centra van Zeeuwse steden, en de bussen rijden niet meer leeg rond. Voorzitter, mijn fractie dient een motie in die is gericht op het verrichten van een onderzoek naar de mogelijkheid van het

verstrekken van een Zeeuwse 50plus-OV jaarkaart, zodat deze bevolkingsgroep meer mobiel wordt.

De **voorzitter**. Door het lid Willemse is de volgende motie ingediend:

*Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering
bijeen op 16 december 2016;*

constaterende dat:

- *buiten de spits veel lijn- en buurtbussen in Zeeland nagenoeg leeg rijden, dan wel lucht vervoeren;*
- *OV een belangrijke sociale functie heeft en een bijdrage levert aan een vitaal, maatschappelijk betrokken en zelfstandig houden van ouderen en mensen met een beperking/handicap;*
- *veel ouderen door het wegvallen van eigen mogelijkheden zijn aangewezen op het vervoer door derden;*

van oordeel dat:

- *veel ouderen uit hun isolement kunnen treden door gebruik te maken van het OV;*
- *het gebruik van goed OV door ouderen en mensen met een beperking, de leefbaarheid met name in het landelijk gebied bevordert;*
- *het gebruik van het OV door ouderen de economie bevordert, waardoor de lokale middenstand en het bedrijfsleven profijt hebben van de mobiele 65-plusser;*
- *door het verstrekken van een OV-jaarkaart ouderen langer onafhankelijk kunnen blijven wonen zonder een beroep te moeten doen op derden;*
- *65-plussers en mensen met een beperking medische, culturele en andere voorzieningen zelfstandig moeten kunnen bereiken en bezoeken;*

spreken uit dat:

- *aan de gebruikers van de OV-jaarkaart een jaarlijkse bijdrage van tien euro wordt gevraagd;*
- *een OV-jaarkaart voor 65-plussers en mensen met een beperking geen extra kosten voor de concessiehouder betekent;*
- *het OV in Zeeland efficiënter wordt gebruikt;*

dragen het college van Gedeputeerde Staten op om de mogelijkheden te onderzoeken om Zeeuwse 65-plussers en mensen met een beperking, een OV-jaarkaart voor tien euro per jaar te verstrekken voor het reizen met het Zeeuwse kernnet en/of buurtbus in de daluren, buiten de spits;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 3.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. "Busje komt zo"... Dat is wat menige jongere, en ook wat minder jongere, hoopt wanneer hij of zij in Zeeland staat te wachten op het OV, op weg naar school, naar het werk, naar familie, naar het ziekenhuis enz. Je hoopt dat de bus komt, maar de bus is nogal eens te laat. Dat geldt ook voor trein en boot. Het aantal klachten daarover is toegenomen. Kan de gedeputeerde aangeven hoe hij dit aantal denkt te gaan verlagen?

Voorzitter, mijn fractie heeft al bij de behandeling van de begroting en het voorstel inzake het fietsvoetveer aangegeven dat het OV voor haar een belangrijk punt is. Wij willen daar dan ook in investeren. Daarom zijn wij blij met de knelpuntenregeling. Wij beperken ons vandaag tot de knelpunten bij busdiensten en buurtbussen.

Voor mijn fractie is niet alleen van belang dat knelpunten in de dienstregeling worden weggewerkt, maar ook dat de toegankelijkheid van het OV wordt vergroot, met name voor mensen met een beperking. In de vergadering van de commissie Ruimte van 25 november overtuigden ervaringsdeskundigen ons ervan hoe moeilijk het voor hen is. Het is in feite een ware overlevingstocht en dat, voorzitter, moeten wij met z'n allen toch niet willen...

Daarom heeft mijn fractie ervoor gepleit dat de toegankelijkheid juist voor deze doelgroep goed wordt geregeld. Deze mensen moeten met hun praktische inbreng aan tafel zitten wanneer er binnenkort over mogelijke oplossingen wordt gesproken. Dat Zeeland wat dit betreft een inhaalslag heeft te maken, gelet op de landelijke vastgestelde doelstelling, is voor ons overduidelijk. Voorzitter, 40% van de halten zou al goed toegankelijk moeten zijn, maar in Zeeland zit men nog maar op 16%. Wat mijn fractie betreft kiest men hier niet voor de vraaggerichte aanpak, zoals in de commissie door de gedeputeerde werd voorgesteld. Hier moet gewoon de landelijke richtlijn worden gevolgd. Is de gedeputeerde bereid om deze richtlijn als uitgangspunt te nemen?

Voorzitter, mijn fractie is extra benieuwd naar de wijze waarop de gedeputeerde aankijkt tegen een tweetal moties die over dit thema gaan. Eén van die moties is zojuist door mevrouw Rijksen ingediend; deze motie is mede door mijn fractie ondertekend. Dat geldt ook voor de andere motie, die van de fractie van de PvdA. Hoe dan ook, ik hoop dat straks ook mensen met een beperking zullen kunnen zeggen: het busje komt zo, en ik kan lekker mee.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter. Veel mensen zijn afhankelijk van het OV. Daarom heeft de provincie de taak deze voorziening zo goed mogelijk op orde te hebben en houden.

De SGP-fractie kan zich vinden in het beschikbaar stellen van bijna 700.000 euro voor

structurele investeringen in bushaltes, zodat deze beter toegankelijk worden gemaakt voor mensen met een functionele beperking. Daarnaast gaat het om fietsvoorzieningen en het in stand houden van de buurtbusverenigingen. Ook gaan wij akkoord met het aanpassen van de subsidieregeling voor buurtbusverenigingen, zodat maatwerk kan worden geleverd.

Voorzitter. Het is een goede zaak dat door de samenleving op de nieuwe NS-dienstregeling wordt ingespeeld, bijvoorbeeld door het aanpassen van schooltijden. Echter, er doen zich ook knelpunten voor. Drie dagen na de invoering van de nieuwe dienstregeling hebben de provincie en de reizigersorganisatie Rover al wensen op tafel gelegd bij de NS; dat is bijzonder snel. Het gaat dan bijvoorbeeld over een extra trein die in de ochtend een halfuur eerder arriveert in Vlissingen, of over de krappe overstaptijd in Roosendaal, drie minuten. Voorts zijn er suggesties gedaan. Zo zou bij Lage Zwaluwe, West-Brabant, de mogelijkheid moeten worden geboden om over te stappen op de intercity-direct, zodat Zeeuwen sneller in de Randstad kunnen komen. Wij gaan ervan uit dat de gedeputeerde dit allemaal nauwlettend volgt, zoals wij ook de afgelopen week hebben kunnen zien.

Het beter toegankelijk maken van het OV voor mensen met een functionele beperking blijft een belangrijke opgave. De vraag is nog steeds: waaraan moet worden voldaan? Voorzitter, 40% van de voorzieningen moest op 1 januari 2016 toegankelijk zijn. Betekent dit dat nu verreweg het grootste gedeelte van de taakstelling al is bereikt? Of moet er nog meer gebeuren?

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter. In het coalitieakkoord "Krachten Bundelen" staat dat de echte knelpunten in het OV worden aangepakt, mits ze onder de verantwoordelijkheid van de provincie vallen. Er wordt met de partners gezocht naar slimme oplossingen, en voor het wegnemen van knelpunten is een bedrag van 1,2 miljoen gereserveerd. Voorgesteld wordt nu om dit bedrag te gebruiken voor het structureel verbeteren van het OV, dit door te investeren in ketenmobiliteit en toegankelijkheid van bushaltes. Daarnaast wordt een bijdrage beschikbaar gesteld voor het in stand houden van de buurtbusverenigingen.

Voorzitter. In de vergadering van de commissie Economie van 25 november hebben veel sprekers uitleg gegeven over eigen ervaringen. Ik doel nu op zwaarwegende problemen die zich voordoen bij het gebruik van het OV. Deze uitleg heeft een behoorlijke indruk bij de PVV-fractie achtergelaten. Dat de provincie nog steeds niet heeft kunnen voldoen aan haar eigen normen betreffende de toegankelijkheid van bushaltes voor gehandicapten vinden wij dan ook een slechte zaak. Voor veel gehandicapte Zeeuwen is dit een onoverkomelijke blokkade, die in feite

door de provincie kan worden weggenomen. Wij roepen het college dan ook op om zo snel mogelijk alle knelpunten in het OV weg te nemen en voorzieningen alsnog goed bereikbaar te maken voor deze bevolkingsgroep.

Verder hoopt mijn fractie dat de problemen met betrekking tot het aantrekken en in dienst houden van vrijwilligers voor de buurtbus, snel worden opgelost. Door het college wordt aangegeven dat financiële middelen worden ingezet om een campagne op te starten, gericht op het aantrekken van meer vrijwilligers, hetgeen wij als zeer positief ervaren. Daarnaast vragen wij het college om door middel van een onderzoek na te gaan waarom er met betrekking tot deze vrijwilligers sprake is van een zo groot verloop. Als men vrijwilligers niet weet te binden aan deze organisatie, zal de uitstroom alleen maar groter worden, en: geen vrijwilligers, geen buurtbus. Als gevolg daarvan zal een grote groep geïsoleerd kunnen raken.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Het zal duidelijk zijn dat dit college graag stappen zet om het OV beter toegankelijk te maken, beter dan nu het geval is. Wij hebben nog wat slagen te maken; vandaar dit voorstel.

Volgens het college dient dit proces samen te gaan met het zoeken naar innovaties in het OV. Juist gisteren was ik in Den Haag --ook staatssecretaris Dijkema was aanwezig-- waar het toekomstbeeld "OV-2040" werd vastgesteld. De provincies gaan gezamenlijk zoeken naar mogelijkheden om én in de stad én op het platteland te bereiken dat men heel snel met het OV van A naar B kan. Het is een hele uitdaging.

Door de CDA-fractie is gesteld: gedeputeerde, ervaar nu ook eens zélf een dag wat het betekent om in een rolstoel te zitten en de OV-knelpunten te ervaren. Voorzitter, die uitdaging ga ik graag aan. Ik stel voor om in overleg na te gaan wanneer wij dit kunnen doen. Mijns inziens zou hiervoor een doorsnee-dag moeten worden gekozen om inderdaad aan den lijve te ervaren wat dit betekent.

Wat de buurtbus betreft hebben wij besloten om extra geld in te zetten, voor twee zaken. Allereerst is het de bedoeling dat men wat flexibeler kan zijn waar het gaat om de vergoedingen. Sommige vrijwilligers moeten vrij ver rijden voordat ze bij de buurtbus zijn. In de tweede plaats gaat het om het PR-aspect, van belang om dit goed onder de aandacht te brengen. Jaarlijks hebben wij een gesprek waarin dit wordt geëvalueerd. Mochten daarbij knelpunten, financiële problemen, naar voren komen, dan nemen wij daarop actie. Zo is het afgesproken. Op dit moment is ons gezegd: GS, wat u nu doet, is toereikend. Dat is datgene wat wij vandaag vaststellen. Echter, mocht in de toekomst blijken dat dit niet toereikend is, dan moeten wij

daarop anticiperen. De buurtbus is immers een enorm belangrijke schakel in ons OV-systeem.

Door de PvdA-fractie is steun voor het statenvoorstel uitgesproken, waarvoor dank. Op haar motie en de andere moties kom ik later terug.

De SP-fractie constateert dat er een evaluatie komt en stelt de vraag of er wel voldoende geld beschikbaar is. Voorzitter, dat zal natuurlijk moeten blijken. Er zijn heel wat uitdagingen, en die gaan wij nu aan. Het geld waarover wij vandaag spreken, is ook het geld voor eventueel optredende incidentele knelpunten in het kader van de dienstregeling. Het geld dat wij nodig hadden voor de bus van West-Zeeuws-Vlaanderen naar Brugge, komt ook uit dit budget. Daarom ziet men ook bij de resterende jaren "PM" staan. Immers, op een later moment wordt nagegaan hoeveel geld er nog in de pot van 1,2 miljoen zit. Resterende middelen kunnen worden ingezet voor het verbeteren van de toegankelijkheid. Wij zijn nu wat voorzichtig om dit helemaal in te vullen. Wij hebben het nu grotendeels ingevuld. Mochten zich incidentele knelpunten voordoen, dan hebben wij met Connexxion afspraken die zijn gericht op een soort "waterbedsysteem": komt er ergens iets bij, probeer dan elders iets te schrappen dat niet wordt gebruikt. Tot nu toe gaat dat goed. Ik verwacht dat het budget toereikend is. Anders was het college niet met dit voorstel gekomen.

Wat IJzendijke betreft, voorzitter, is er lang gesproken over een passende oplossing. Ik zou zeggen: dit is 'm, en daarmee zal men het moeten doen. Ik geloof ook dat hier steun voor is. Men ziet immers ook het belang van snelle, directe lijnen. Het zou heel anders lopen wanneer de bus in het dorp zou moeten komen. Dat gaan wij dan ook niet doen, voorzitter; het past niet in onze visie inzake snelle, directe lijnen. Wij gaan niet steeds de kernen in. Dat doen wij elders ook niet en dus mag men van mij verwachten dat ik mij er niet sterk voor maak om het wel in IJzendijke te doen. Wij maken geen onderscheid.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik wil er toch even op wijzen dat er afspraken zijn gemaakt voordat de N61 werd aangepakt. Hoe kijkt de gedeputeerde daar tegenaan?

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Bij deze beantwoording wil ik graag de hoofdlijnen volgen, maar nu komen toch details aan de orde... Er zijn afspraken gemaakt in het kader van het ontwerptracé-N61 en geconstateerd kan worden dat men zich daaraan heeft gehouden. Trouwens, het gaat niet om afspraken met ons, als concessieverlener, maar met Rijkswaterstaat. Welnu, Rijkswaterstaat zegt: wij hebben ons aan de afspraken gehouden. Het wegontwerp diende zó te zijn dat de bus nog steeds door het dorp zou kunnen rijden. Dat is zo, maar inmiddels hebben wij

een heel andere concessie; wij zijn op een heel andere manier gaan werken. Die ontwikkeling heeft ons ingehaald, niet alleen met betrekking tot IJzendijke, maar ook waar het gaat om andere kernen waar de bus steeds in ging. Nogmaals, het ging om een afspraak met Rijkswaterstaat en Rijkswaterstaat heeft zich daaraan gehouden. Vervolgens was er een nieuwe concessie waaraan door Connexxion invulling wordt gegeven, en die heeft besloten om het op een andere manier te doen.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter, mijn fractie ziet dat toch anders. Dat die bus er doorheen kan rijden... Iedereen zal begrijpen dat het de bedoeling was dat hij er ook zou stoppen, net als vroeger. Dát was de afspraak. Als achteraf blijkt dat je zo iets waterdicht op papier moet zetten, omdat men er anders op deze wijze omheen gaat, vinden wij dat onbestaanbaar.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. De gedeputeerde zegt nu opnieuw: Connexxion gaat dat niet doen, maar ik vind dat hij zich niet achter Connexxion moet verschuilen. Als de provincie zegt dat men door het dorp moet rijden en daar ook moet stoppen, gaat dat gebeuren. Het is dus omdat de gedeputeerde het niet wil dat het niet gebeurt.

De heer **Van der Maas** (GS). Inderdaad, ik wil het niet en daarom gebeurt het niet.

De heer Willemse vraagt of er niet méér geld moet worden ingezet ten behoeve van het kernnet. Voorzitter. Ik denk dat wij naar innovatieve oplossingen moeten zoeken. Daarom heb ik zojuist ook gesproken over het toekomstbeeld "OV-2040", in het kader waarvan heel veel partijen nagaan hoe zowel het één als het ander goed in de lucht kan worden gehouden: een goed OV-systeem en goed omgaan met de financiële middelen. Ik denk hierbij aan een slim en flexibel OV in 2040, maar laten wij niet tot dat jaar wachten. Daar starten wij vandaag al mee; gisteren al zijn wij ermee begonnen. Volgens mij, mijnheer Willemse, denken wij hierover niet zo verschillend. Eerder gaat het om de wijze waarop de financiële middelen worden besteed. Welnu, dat zal niet meer primair in het kernnet zijn, maar ook in al datgene wat daaromheen speelt.

Voorts stelt de heer Willemse een vraag over de provinciale halten. Voorzitter. Wij hebben 114 provinciale halten, waarvan er 13 toegankelijk zijn. Wij willen er minimaal nog 33 aanpakken, waarmee wij aan die 40% komen. Echter, wij moeten ons niet te zeer door dat percentage laten leiden. Enkele woordvoerders hebben gezegd: wij moeten naar het maximale toe. Dat deel ik wel, voorzitter, maar laten wij nu eerst eens déze stap zetten ten behoeve van de toegankelijkheid. Wij zullen de Staten steeds informeren over dit proces, waarbij

de vraag rijst of er voldoende geld beschikbaar is om verder te gaan.

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter. Ik vind dat elke bushalte toegankelijk moet zijn voor gehandicapten, maar uit het betoog van de gedeputeerde blijkt dat dat nooit zal gebeuren. Op deze manier worden mensen met een handicap beperkt in hun reismogelijkheden.

De heer **Van der Maas** (GS). Dat is het laatste wat deze gedeputeerde wil, maar met de 16% die wij nu al toegankelijk hebben gemaakt, hebben wij wél 68% van de reizen van mindervaliden gerealiseerd. Wij gaan na waar zij reizen. Terecht is in dit verband gezegd: als je halten niet toegankelijk maakt, kunnen gehandicapten daar ook geen gebruik van maken. Dat snap ik, en daarom gaan wij hiermee gestaag voort. Het zou mooi zijn wanneer wij ooit de 100% zouden gaan halen, maar laten wij nu eerst eens deze stappen zetten en vervolgens kunnen wij bekijken of er voldoende middelen zijn om verder te gaan.

De heer **Temmink** vraagt hoe ik denk het aantal klachten te kunnen verminderen. Voorzitter, ik denk dat te kunnen doen door de achterliggende problemen op te lossen. Ook vraagt de heer **Temmink** hoe ik denk over het eerder genoemde percentage van 40. Dat zie ik als een niveau dat wij minimaal moeten halen. Liever méér, en daarover blijven wij in gesprek. Het is afhankelijk van de beschikbare middelen.

Voorzitter. De SGP-fractie kan ik zeggen dat er met betrekking tot het treinverkeer best nog wel wat verbeteringen mogelijk zijn. Wij hebben hierover constructief overleg met de NS, onder meer over de spitstrein. Ik hoop hierover binnenkort meer informatie te krijgen. Het is nu nog even spannend. Is de gewenste optie financieel haalbaar voor de NS? Naast die spitstrein proberen wij natuurlijk om met betrekking tot de dienstregeling kleine "plusjes" te realiseren.

De PVV-fractie wil met onderzoek de vraag beantwoord zien waarom het zo lastig is om vrijwilligers te werven. Voorzitter, dat snap ik maar ik wil dit daar neerleggen waar het hoort, namelijk bij de buurtbusverenigingen. Daarom hebben wij hiervoor ook wat extra middelen beschikbaar gesteld. Wij hebben voortdurend, tweemaal per jaar, gesprekken met deze verenigingen en daarbij wordt ook gesproken over het werven van vrijwilligers. Als daar bepaalde aspecten uit naar voren komen, zal ik de Staten daar zeker over informeren, maar ik wil het dáár laten liggen. Het zijn deze verenigingen die de buurten en wijken, én de mensen kennen. Wij moeten dit niet te veel dit huis in trekken.

De heer **De Wit** (PVV). Ons interesseert vooral het grote verloop. Er worden mensen aangetrokken

maar na verloop van tijd zijn die weer vertrokken. Wat is daarvan de oorzaak? Vindt men dit werk niet leuk? Zijn de voorzieningen slecht?

De heer **Van der Maas** (GS). Daarover heb ik het met de verenigingen gehad. Ook zij worden getriggerd door de vraag waarom het zo gaat. Ik zal wel van hen horen hoe het zit met de motivatie van sommigen, die ertoe leidt dat men na korte tijd dit bijltje er weer bij neerlegt.

Voorzitter. Ik sta positief tegenover motie nr. 2 over "toegankelijk Zeeland", maar wijs er wél op dat het, als wij gaan inventariseren aan de hand van het genoemde VN-verdrag, wel héél breed wordt. Immers, in dat verdrag wordt ook gesproken over toegankelijkheid van winkelstraten, publieke dienstverlening, balievoorzieningen enz. Ik mag dus aannemen dat de indieners vooral doelen op de bushaltes. Daarover mag geen misverstand bestaan. Ik interpreteer deze motie zó, dat het gaat om het halteplan en de toegankelijkheid van het OV, en om de vraag wat in dit verband onze verantwoordelijkheid is en hoe wij dit zouden kunnen aanpakken. Als dát de opdracht is, voorzitter, sta ik positief tegenover deze motie.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Inderdaad, voorzitter, is de motie zo bedoeld, maar het gaat ons ook om duidelijkheid op de websites en bij de halten zelf, zodat mensen weten waar ze aan toe zijn. Dat is dus wat breder dan alleen "de stoeptegel". In het VN-verdrag is er inderdaad sprake van een bredere benadering, maar het is onze wens dat dit goed door de provincie wordt opgepakt. Het is nooit leuk om Zeeland onderaan op een dergelijk lijstje te zien staan omdat wij onze zaken niet op orde hebben.

De heer **Van der Maas** (GS). We zijn het eens. Nogmaals, het college staat positief tegenover deze motie.

Voorzitter. Vervolgens richt ik mij op motie nr. 1 inzake de haltetaxi. In het eerste gedeelte van het dictum wordt het college opgeroepen om de haltetaxi onder de aandacht te brengen bij de doelgroepen. In reactie daarop onderstreep ik dat wij de haltetaxi zien als een vangnetfunctie. Als het echt niet anders kan, doet men een beroep op de haltetaxi. Mijns inziens moeten wij deze optie niet verder onder de aandacht brengen. Wat ik wél deel, is de mening dat hierover beter kan worden gecommuniceerd, in die zin dat de mensen die de haltetaxi echt nodig hebben, moeten weten hoe gemakkelijk het eigenlijk is om ervan gebruik te maken. Het gaat dus om mensen die echt niet met de kernnet- of buurtbus kunnen reizen.

Het tweede gedeelte van het dictum van motie nr. 1 betreft het inzetten van resterende middelen voor het wegnemen van knelpunten. Voorzitter, vanaf 2017 valt dit onder de opgave "Aantrekkelijk Zeeland"; wij gaan met vier opgaven

werken. Resterende middelen vallen niet terug in de algemene reserve, maar blijven beschikbaar voor de opgave met betrekking tot de Leefbaarheidsagenda van Aantrekkelijk Zeeland. Daardoor ontstaat de mogelijkheid om voor middelen een andere bestemming aan te geven. Wij kunnen de Staten daarvoor voorstellen doen.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter, wordt er in verband met de genoemde Leefbaarheidsagenda alleen ingezet op het OV, of ook op allerlei andere zaken?

De heer **Van der Maas** (GS). Deze agenda is breder opgezet en gaat niet alleen over het OV. Het OV maakt er deel van uit. Mocht het nodig blijken te zijn, dan kan het college altijd met voorstellen komen. De Staten hebben het budgetrecht en kunnen bepalen welk gedeelte van de middelen hiervoor wordt ingezet. Echter, voorzitter, op voorhand zou ik een en ander niet zo willen vastleggen als nu met deze motie wordt gedaan. Dat lijkt mij niet handig.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Wij hebben moeite met motie nr. 1 omdat wij moeite hebben met het fenomeen haltetaxi. Ons inziens is dat geen OV. Echter, de geldstroom hiervoor vinden wij wél belangrijk. De gedeputeerde gaf eerder, in reactie op opmerkingen van de SGP-fractie, aan dat het nog maar de vraag is of de budgetten toereikend zijn. Tegen die achtergrond zou het tweede gedeelte van het dictum de gedeputeerde toch moeten aanspreken...

De heer **Van der Maas** (GS). Als het over extra geld gaat, voorzitter, heb ik altijd mijn oren open, maar wij moeten ook reëel zijn. Wij komen pas met voorstellen naar de Staten wanneer wij echt extra geld nodig hebben.

Voorzitter. Wij gaan nu voortvarend te werk met het toegankelijk maken van de halten. Laten wij dat nu eens éérs doen. Wanneer blijkt dat wij niet voldoende middelen hebben om het gestelde doel te bereiken, komen wij met een voorstel naar de Staten. Als dan blijkt dat er in relatie met de haltetaxi geld vrijvalt, zou dat, bij wijze van spreken, daarvoor ingezet kunnen worden, maar laten wij die optie niet nu al, op voorhand, vastleggen.

Voorzitter. De aanvaarding van motie nr. 3 over een OV-jaarkaart voor 65-plussers en mensen met een beperking, wil ik de Staten ontraden. Ik wijs erop dat Connexxion het vorige jaar al in Zeeland een abonnement heeft geïntroduceerd, onder de naam "Dalvrij 65-plus". Met deze kaart, die in 2015 60 euro kostte, kan men de hele dag met de bus reizen, óók met de buurtbus, zij het niet in de spits. Gebleken is dat in 2016 2400 mensen deze kaart hebben gekocht. Ook in 2017 kan men deze kaart kopen. Mijn conclusie is dat deze groep

dus wordt geholpen. Hoe zit het dan met de mensen die jonger zijn? Voorzitter, in veel gevallen hebben deze mensen een WMO-indicatie, zodat zij gebruik kunnen maken van WMO-vervoer.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, met deze motie wordt alleen om onderzoek gevraagd. Zelfs dát wil de gedeputeerde kennelijk ontraden...

De heer **Van der Maas** (GS). Ik wil graag dingen onderzoeken, voorzitter, maar als iets al op de markt is --Connexxion heeft deze kaart al geïntroduceerd-- is dat mijns inziens niet nodig. Ik ben benieuwd hoeveel mensen deze kaart weer in 2017 zullen kopen.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter, mijn fractie vindt het belangrijk dat geld dat aanvankelijk voor de haltetaxi beschikbaar werd gesteld, voor het OV wordt ingezet. Wij hebben veel mensen gehoord die mindervalide zijn en onderstrepen dat er iets moet gebeuren. Natuurlijk is ook mijn fractie voor "leefbaarheid" maar dat is een heel breed begrip. Wij menen dat de hier bedoelde resterende middelen moeten worden ingezet voor gewenste aanpassingen in het OV. Wij handhaven motie nr. 1.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter. Wij danken de gedeputeerde voor het feit dat hij met onze gedachtegang meegaat. Ik denk dat het een leuke, interessante dag gaat worden, met veel leerpunten.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Wij kunnen motie nr. 1 over de haltetaxi niet steunen omdat wij eerst de evaluatie willen afwachten die begin 2017 beschikbaar komt. Wij hopen dat er dan mogelijkheden zijn om hiervoor desgewenst geld vrij te maken.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Ook wij zullen motie nr. 1 niet steunen, maar het door middel van motie nr. 3 gevraagde onderzoek vinden wij interessant. Gelet op datgene wat de gedeputeerde hierover heeft gezegd, concluderen wij dat het gemakkelijk moet zijn om de geopperde mogelijkheid te onderzoeken.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter, mijn fractie zal alleen motie nr. 2 over "toegankelijk Zeeland" steunen, zulks met inachtneming van datgene wat de gedeputeerde daarover heeft gezegd.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter. Wij danken de gedeputeerde voor zijn beantwoording.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter, wij verzoeken u de vergadering even te schorsen.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. De indieners van motie nr. 1 zijn bereid om die motie van tafel te halen. De gedachte hierachter is dat, als de bedoelde resterende middelen in het potje "leefbaarheid" komen, ze ook kunnen worden besteed aan andere zaken waarmee mindervaliden kunnen worden geholpen, dus niet alleen aan het OV. Hoe dan ook, wij willen dat dit geld zo effectief mogelijk wordt ingezet om mindervalide mensen te helpen. Als dat gebeurt in het OV, is dat goed, maar als het op een andere manier in het kader van "leefbaar" kan, is dat ook goed. Wij trekken de motie in.

De **voorzitter**. Ik constateer dat motie nr. 1 is ingetrokken.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter, mijn fractie zou het op prijs stellen wanneer met betrekking tot de besteding van eventuele overschotten integrale voorstellen aan de Staten zouden worden voorgelegd.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Wij hebben te maken met een nieuwe werkwijze en daarom moeten wij even goed bekijken hoe wij dit gaan doen. Wij gaan vanaf 2017 op deze manier werken. Ik meen dat de heer Janssens met een goede suggestie komt --en wij zullen die suggestie zeker meenemen-- maar wij moeten even nagaan hoe dit in de praktijk moet worden aangepakt.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter, mogen wij dit als een toezegging beschouwen?

De **voorzitter**. Dat de gedeputeerde ernaar zal kijken en het meeneemt, mag u als "toezegging" beschouwen...

De heer **Van der Maas** (GS). Ik zat de heer Janssens toe te knikken, maar toeknikken is geen toezegging...

De **voorzitter**. In elk geval worden er notulen gemaakt en wat gezegd is, is gezegd.

Het statenvoorstel wordt bij handopsteken met algemene stemmen aangenomen.

Motie nr. 2 van het lid Rijkssen-Blok over "toegankelijk Zeeland" wordt bij handopsteken met algemene stemmen aangenomen.

Motie nr. 3 van het lid Willemse over een OV-jaarkaart voor 65-plussers en mensen met een beperking, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van 50-Plus, de PvZ, GL en de SP voor deze motie hebben gestemd.

37. Statenvoorstel Project N62 Sloeweg, keuze voor aansluiting Sloeweg-Bernhardweg (DIO-107)

De **voorzitter**. Ik maak de leden erop attent dat door het college een gewijzigd dictum is aangeboden, hetgeen te maken heeft met het feit dat onlangs aan de Staten een derde voortgangsrapportage is voorgelegd waarin als resultaat een financieel gunstigere fase 1 wordt gepresenteerd. In formele zin leek het het college juist om die gunstigere opbrengst te verwerken in de dekking voor fase 2.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. De PvZ is van oordeel dat dit project nu, in één keer, goed en toekomstbestendig moet worden aangepakt. Anders moet de zaak later wéér op de schop en is men per saldo duurder uit. Daarenboven investeren wij liever in een optimale variant dan in schadeclaims, en dus kiezen wij voor de Stervariant, de oorspronkelijke optie.

Voorzitter. Waar het gaat om mogelijke claims als gevolg van een gewijzigde scope van het project, verwijs ik naar het rapport van het Taskforceteam Sloeweg, uitgebracht op 18 april 2015: "Maar er is nóg een risico van geheel andere aard. Andere marktpartijen, al dan niet mede-inschrijvers op dit project, kunnen vorderingen instellen als er sprake is van een wezenlijke wijziging van de opdracht. Dat kan een vordering tot schadevergoeding zijn, maar ook een vordering tot heraanbesteding van het werk. Dit kan vérstrekkende financiële gevolgen hebben." Ook de voormalige projectgedeputeerde waarschuwde hiervoor. Ik citeer opnieuw: "Gedeputeerde Van Beveren antwoordt dat versoberen op dat moment moeilijk is omdat je andere inschrijvers niet kunt passeren. Dan loop je het risico dat één van hen bezwaar maakt."

Voorzitter, waarom aanvaardt het college nu tóch een belangrijk risico door de scope te wijzigen en een andere keuzevariant dan de oorspronkelijke variant voor te dragen in het statenvoorstel?

Vervolgens richt ik mij op het aspect "schadeclaim Heros aangaande AEC-bodemas". Voorzitter, eerst wordt er een miljoen ton AEC-bodemas besteld maar in een later stadium wordt dit geannuleerd. Waarom heeft het college, in het licht van de door Heros ingediende schadeclaim, uiteindelijk toch niet gekozen voor de oorspronkelijke variant, de Stervariant, om daarmee deze claim van tafel te krijgen, dan wel de hoogte daarvan te verlagen? Is het college niet met de PvZ van mening dat je beter kunt investeren in een optimale variant dan in een schadeclaim?

Voorzitter, ik stel enkele vragen over de toepassing van AEC-bodemas. Hoe is het mogelijk dat GS van Zeeland, de ambtelijke ondersteuning en een extern bureau in afwijking van de vigerende regelgeving concludeerden dat AEC-bodemas niet meer mocht worden toegepast bij de aanleg van de Sloeweg? Hoe is het mogelijk dat een statenlid van de PvZ via een interpellatiedebat heeft moeten aantonen dat het gebruik van AEC-bodemas wél is toegestaan, en dat de provincie daardoor miljoenen kan besparen: ongeveer 3 miljoen op de door het college voorgestelde variant, en ruim 5 miljoen op de oorspronkelijke variant, de Stervariant?

Het prijsverschil tussen de door het college voorgestelde variant en de Stervariant bedraagt 4,2 miljoen. Is het college het met de PvZ eens dat --indien de provincie bij de aanleg van het viaduct ter hoogte van 's-Heerenhoek AEC-bodemas had laten toepassen in plaats van 90.000 kubieke meter zand aan te kopen-- er voor ongeveer 2,5 miljoen bespaard had kunnen worden, waarmee het genoemde verschil nu "slechts" 1,7 miljoen zou bedragen? Zo nee, waarom niet?

Voorzitter. Ik herhaal de kernpunten van dit betoog. Nu in één keer goed, toekomstig bestendig aanpakken, anders moet het later wéér op de schop en is men per saldo duurder uit. Daarenboven investeren wij liever in een optimale variant dan in schadeclaims. Daarom kiezen wij voor de Stervariant.

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Voorzitter. Vindt de heer Babijn de Halve Haarlemmermeer-variant dan níet toekomstbestendig?

De heer **Babijn** (PvZ). De optimale variant is mijns inziens langer toekomstbestendig, terwijl met de keuze daarvoor schadeclaims kunnen worden vermeden. Bij lezing van het rapport van de Veiligheidsregio Zeeland blijkt dat naar haar oordeel de Stervariant de enige echt veilige variant is. Bovendien moet er naar burgers en bedrijven worden geluisterd. Ik heb tot nu toe niemand in het bedrijfsleven gevonden die de variant van het college wil. Men wil de Stervariant.

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Voorzitter. Kennelijk spreekt de heer Babijn weer ándere mensen dan wij...

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. De VVD-fractie zal mede namens ons een amendement indienen waaruit naar voren komt dat er ook sprake is van een milieu-aspect. Immers, bij de keuze van de variant van het college heeft men te maken met meer optrekend en afremmend verkeer dan bij de Stervariant. Met andere woorden: ook het milieu is gediend met de keuze voor de Stervariant. Wat wil men nog méér?

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter. Als er één onderwerp is waar ik de afgelopen weken vaak over aangesproken ben, dan is het wel de aansluiting Sloeweg-Bernhardweg. Ik vermoed dat dit ook geldt voor velen in deze zaal. Het is een lastige, vaak beladen discussie waarbij voor velen ook emotie een rol lijkt te spelen. Het is ook een moeilijke discussie omdat cijfers van een gerenommeerd bureau soms niet serieus lijken te worden genomen. Een interessante wending werd aan deze discussie gegeven toen de directie van de Westerscheldetunnel aangaf wel te willen bijdragen ten behoeve van de éne variant, maar niet ten behoeve van de andere.

Ook andere belanghebbenden hebben de afgelopen tijd standpunten ingebracht. Unaniem zijn zij van mening dat er gekozen moet worden voor de Stervariant. Unaniem weigerden ze overigens om ook maar een euro bij te dragen voor deze 4,2 miljoen duurdere variant. Ik weet wel, voorzitter, dat december altijd een dure maand is, maar dit noopt toch tot goed overwegen...

Welnu, dat hebben wij in onze fractie dan ook uitermate zorgvuldig gedaan. Wij realiseren ons dat een Stervariant ooit zo is afgesproken, vóór de bouw werd stilgelegd. Ook zien wij de kans op incidenten bij een rotonde, hoewel Nederland inmiddels bijna dichtgeplempt lijkt met rotondes. Zeker, de restcapaciteit van de Stervariant is hoog, zelfs hoger dan de restcapaciteit van de Halve Haarlemmermeer-variant. Het is waar --laten we eerlijk zijn-- dat deze fantastische oplossing Zeeland goed op de wegenkaart van Nederland zet.

Maar, voorzitter, er is ook een keerzijde. Je zult maar de bestuurder zijn die binnenkort in Den Haag om financiële steun moet vragen terwijl je net ruim vier miljoen méér hebt uitgegeven dan nodig was voor een afdoende oplossing...

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. De financiering is toch rond? Er wordt toch een bijdrage van de NV Westerscheldetunnel voorgesteld?

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Daar sluit ik mij graag bij aan.

De heer Janssens (CDA). Dat is wellicht zo, voorzitter, maar die bijdrage is toch min of meer een sigaar uit eigen doos.

Voorzitter. Je zult maar moeten uitleggen dat zelfs het kiezen van hogere verzadigingsnormen niet genoeg was om de Staten te overtuigen...

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Die "sigaar uit eigen doos" frappeert mij wel. Mijn conclusie is dat de CDA-fractie die sigaar wel zou willen aannemen, maar op een andere manier zou willen besteden. Denkt de heer Janssens dat dat zou kunnen?

De heer **Janssens** (CDA). Dat weet ik niet en daar behoef ik mij ook niet druk over te maken want volgens mij is zó'n aanbod er nooit geweest.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Is het de heer Janssens bekend dat voor infrastructuur aan de andere kant van de tunnel kennelijk wél die "sigaar uit eigen doos" moest worden geaccepteerd? Dat is vrij recent gebeurd aan de Terneuzense kant.

De heer **Janssens** (CDA). Voor zover ik het heb begrepen is er wat dat betreft sprake van een heel andere afspraak die indertijd bij de bouw nagekomen moest worden. Overigens, dat is niet via Provinciale Staten gegaan.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Wat zou de heer Janssens vinden van een alternatief voor de financiering, bijvoorbeeld in de vorm van het afschaffen van de tolvrije dagen, hetgeen drie ton per jaar oplevert? Ook dat is een mogelijkheid.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter, er zijn heel wat mogelijkheden maar volgens mij voorziet de Halve Haarlemmermeer-variant in een prima oplossing en zou er niet méér geld besteed behoeven te worden.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Het uitgangspunt was: ik wil niet naar Den Haag om extra geld.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter, is dit een vraag?

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Ik stel dit even vast omdat u mijns inziens appels en peren vergelijkt. Dat moet u zich wél realiseren. U suggereert dat de Stervariant niet gedekt zou zijn, dat dat een luxe oplossing is en dat wij ons eigenlijk moeten schamen omdat wij, naast dit project, met onze problemen naar Den Haag gaan. Welnu, die zaken hebben werkelijk niets met elkaar te maken.

De heer **Janssens** (CDA). Als ik die suggestie bij u wek, is dat mijns inziens voor úw rekening.

Voorzitter. Als argeloos toehoorder zou je bijna gaan denken dat een groot gedeelte van het Zeeuwse verkeer binnenkort over een rotonde moet rijden. Graag nuanceer ik dat beeld. Het rapport van Witteveen&Bos geeft een goed inzicht in de verschillende aspecten van beide varianten, en mijn fractie heeft dit rapport dan ook goed bestudeerd. Bepaalde zaken vallen daarbij met betrekking tot de Halve Haarlemmermeer-variant in het bijzonder op. Zo blijkt dat er slechts twee richtingen gebruik moeten maken van de rotonde: Middelburg-Goes en Terneuzen-Middelburg. De andere vier richtingen ondervinden geen obstakels. Bovendien gaat het niet om een "verwaarloosbare" rotonde; de diameter is ongeveer gelijk aan de breedte van het Abdijplein.

Kijken wij naar de verhouding tussen intensiteit en capaciteit, dan wordt duidelijk dat in 2040 de kans op filevorming op de rotonde ruimschoots kleiner is dan 1%. De restcapaciteit van de Halve Haarlemmermeer-variant is dan ook hoog. De verliestijd bedraagt in 2030 slechts 8,2 seconde, en in 2040 maar een fractie méér. Voorzitter, ik zal het u besparen uit te rekenen hoeveel de Stervariant per bespaarde seconde kost...

Een aantal stakeholders heeft als argument aangevoerd dat de veiligheid in het gedrang komt. Daar zou ik tegenover willen zetten dat dat voor veel kruispunten in Zeeland geldt. Bovendien moet bij de Stervariant doorgaand verkeer, ook vrachtverkeer, links in- en uitvoegen. Deze vraag leg ik graag voor aan de gedeputeerde: is de Stervariant eigenlijk wel veiliger dan de Halve Haarlemmermeer-variant?

Voorzitter. In het kader van dit onderwerp kan ik zeggen: ik rond af. Dat is precies wat mijn fractie gaat doen. Alle argumenten in overweging nemend, vinden wij het statenvoorstel een goed afgewogen voorstel dat onze steun verdient.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Heeft de heer Janssens geen respect voor het oordeel van de Veiligheidsregio Zeeland, namelijk dat de Stervariant de enige echt veilige variant is? Mijnheer Janssens, heeft u niks met de Veiligheidsregio Zeeland?

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter, zoals men wellicht weet, ben ik voorzitter van Rescue Vlissingen. Ik heb heel veel te maken met de Veiligheidsregio Zeeland en ik heb veel respect voor ze, maar volgens mij is bij de Veiligheidsregio Zeeland ook nagevraagd wat men van andere kruispunten vond, en daar geven ze geen antwoord op. Met andere woorden: veel respect, maar dit vind ik toch wat onbegrijpelijk.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. Mijn bijdrage zal bestaan uit het aanbieden van een

amendement dat al is aangekondigd. Collega Bierens heeft mij in de commissie Economie prima "waargenomen" en het debat daar, namens mijn fractie, op een goede manier gevoerd.

Voorzitter. Vanaf het begin is mijn fractie voorstander geweest van de beste oplossing voor Zeeland, een oplossing voor vele decennia. Wij hebben ons bij deze standpuntbepaling laten leiden door een zeer aansprekend adagium in de Mobiliteitsvisie-2028, namelijk: we doen het goed of we doen het niet.

Voorzitter. Ik dien het aangekondigde amendement in mede namens de fracties van de PVV, D66, 50-Plus en de PvZ, en ik licht het als volgt toe.

De Stervariant is de verfijnde versie van het oorspronkelijke plan van GS. Zo zijn wij begonnen: doorstroming, veiligheid en toekomstbestendigheid waren bij deze keuze de leidende factoren. Voor de ondertekenaars van het amendement zijn deze factoren nog steeds leidend. De Stervariant is uit alle zes richtingen voor vele decennia conflictvrij, alles ongelijkvloers en dus qua doorstroming vlotter en veiliger. Ook het milieu wordt hiermee gediend, zoals al is aangegeven door de heer Babijn. Immers, geen afremmen en optrekken van zwaar vrachtverkeer bij en op rotondes. Gelet op het veiligheidsaspect acht de Veiligheidsregio Zeeland de Stervariant de enige variant die voldoet aan de eisen van doorstroming en veiligheid.

Voorzitter. Bij de kwalificatie "stroomweg" -- dat is de ambitie van de provincie voor deze weg, zulks op grond van het Wegencategoriseringsplan-- horen ongelijkvloerse kruisingen. De Stervariant zorgt voor doorstroming en veiligheid vanuit zes richtingen en dus ook voor een betere ontsluiting van de havens en de industriegebieden op het grondgebied van Borsele en Vlissingen. Belangrijk is voorts dat, in geval van een overstroming, de Bernhardweg functioneert als calamiteitenroute voor een belangrijk deel van Walcheren. Een conflictvrij kruispunt draagt bij aan een vlot verloop van een eventuele evacuatie. Verder wijst de Veiligheidsregio Zeeland op de kwalificatie van de N254/N62 als route voor gevaarlijke stoffen.

Voorzitter. De uitvoering van de Stervariant mag rekenen op een zeer groot draagvlak in de samenleving. Net als de heer Janssens worden ook wij benaderd in verband met dit onderwerp, maar kennelijk door ánderen. Lokale overheden aan beide zijden van de tunnel en de stakeholders NV Westerscheldetunnel, de BZW, Portis, EVO, Fenedex, Transport en logistiek Nederland en MKB Nederland dringen aan op uitvoering van het kruispunt conform de Stervariant. Geen van hen heeft de Halve Haarlemmermeer-variant als tweede keuze genoemd.

Na een inventarisatie door het college heeft stakeholder NV Westerscheldetunnel zich bereid verklaard om een bijdrage te leveren tot maximaal

5 miljoen, waarmee de Stervariant zonder inzet van extra provinciale middelen mogelijk wordt. De NV doet dit onder verwijzing naar het belang van zijn klanten. Door de volumestijging van 5% in 2016 zal de NV meer inkomsten verwerven die zich, naar verwachting, ook vertalen in hogere opbrengsten in de toekomst. Het aanbod van de NV aan de provincie is daarmee hoogst verantwoord en deze bijdrage zal niet tot hogere tarieven voor de tunnel behoeven te leiden, en geen afbreuk doen aan het streven om de tunnel eerder dan 2033 tolvrij te maken.

Voorzitter. Met de Stervariant kan ook het geschil dat er is over de maximale afname van AEC-bodemassas door de aannemer wellicht tot een goed einde worden gebracht, waarmee tevens een deel van een maatschappelijk probleem --ik doel op het afval dat wij als samenleving hebben geproduceerd en waarvan AEC-bodemassas overblijft-- wordt opgelost.

De Westerscheldetunnel wordt in 2033 met toeleidende wegen overgedragen aan het Rijk. Door de verbeterde toeleidende wegen, inclusief de Tractaatweg, zal het verkeer redelijkerwijs toenemen. Op het moment dat capaciteitsproblemen ontstaan, zal het Rijk, met het oog op landelijke prioriteiten, op dat moment bezien wanneer de kruising verbeterd moet worden. Het is niet aantrekkelijk om in de toekomst van die afwegingen afhankelijk te zijn en daarom is het veel beter om de afwegingen nu, vandaag, in eigen hand te houden, en nu, vandaag, te kiezen voor de meest toekomstbestendige, conflictvrije oplossing tot zeker 2050, in plaats van de door het college voorgestelde sub-optimale oplossing van de Halve Haarlemmermeer-variant.

De **voorzitter**. Door de leden Van Geesbergen, Van Dijk, Van Veen-de Rechter, Babijn en Willemse is het volgende amendement ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 16 december 2016;

gelezen het statenvoorstel van 8 november 2016 inzake het project N62 Sloeweg, "Keuze voor aansluiting Sloeweg-Bernhardweg" en het daarbij behorende ontwerpbesluit;

besluiten het ontwerpbesluit te wijzigen en als volgt vast te stellen:

- 1. De aansluiting van de Sloeweg op de Bernhardweg uit te voeren volgens de Stervariant;*
- 2. Voor de aanleg van de Sloeweg het totale krediet van het project N62 Sloeweg op te hogen met een bedrag van netto 16,1 miljoen.*
- 3. Een bestemmingsreserve Sloeweg in te stellen.*

4. Deze bestemmingsreserve te vullen met een bedrag van 20,1 miljoen, te dekken uit het restant budget fase 1 (5 miljoen), stelpost grote projecten (9,7 miljoen), aanvullend overschot Sluiskiltunnel (0,9 miljoen), algemene reserve (0,3 miljoen), en met een bedrag van 4,2 miljoen van het door de NV Westerscheldetunnel bij brief van 2 juni 2016 gedane aanbod.

5. Kennis te nemen van de taakstelling van 0,3 miljoen die aan de projectdirectie wordt opgelegd.

Dit amendement krijgt nr. 4.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Vandaag proberen de Staten een eindpunt te markeren in het dossier-Sloeweg, door een keuze te maken voor het type kruising Sloeweg-Bernhardweg. Het is een dossier dat allang niet meer alleen gaat over asfalt, over goede doorgaande verbindingen en kruispunten. Het is een dossier, een naam, Sloeweg, die in dit huis heel grote gevolgen en effecten heeft bewerkstelligd, door zaken die eerder verkeerd zijn gegaan. Dat zijn zaken waardoor de Staten en het college zich overvallen hebben gevoeld, zaken die indertijd alle betrokkenen een machteloos hebben gegeven.

Het dossier-Sloeweg heeft gevolgen gekregen voor de wijze waarop wij grote projecten benaderen, voor de wijze waarop de Staten en het college willen werken, samenwerken, ten behoeve van de toekomst van een krachtig Zeeland, en voor de wijze waarop de ambtelijke organisatie functioneert. Een ander gevolg is dat wij samen, de Staten en het college, hebben uitgesproken meer controle op de financiën te willen. Dat is keihard nodig. Met de dossiers DELTA, kerncentrale, Campus Zeeland en Thermphos, hangen ons immers nog heel wat financiële uitdagingen en onzekerheden boven het hoofd.

Waarom maak ik deze opmerkingen bij het bepalen van de keuze voor de genoemde kruising? Voorzitter, ik maak ze omdat mijn fractie werkelijk niets begrijpt van het amendement dat nu voor ons ligt. Daarmee houden de indieners een pleidooi voor de Stervariant. Welnu, mijn fractie is blij met de keuze van het college voor de variant Halve Haarlemmermeer. Dat is een variant die aan het gestelde kader voldoet, met de door de Staten geformuleerde uitgangspunten: een veilige en vlotte doorstroming van het verkeer, toekomstbestendig, conflictvrije doorgang van Goes naar Gent en, last but not least, ook in financiële zin veilig. Deze variant is gericht op een weg met een kruising die op deze manier zal worden overgenomen door Rijkswaterstaat. Wat dat laatste betreft, voorzitter, hoort mijn fractie straks graag hardop de bevestiging van de gedeputeerde.

De indieners van het amendement willen méér. Ze willen op grote voet leven, met geld dat

ons in de schoot lijkt te worden geworpen. Ik onderstreep hier het woord "lijkt". Immers, het gaat om gemeenschapsgeld, opgehoest door de tunnelgebruikers. Het is, zoals al door de CDA-fractie is gezegd, een sigaar uit eigen doos, gelet op ons aandeelhouderschap van de NV Westerscheldetunnel. Laat in dit huis op dit moment heel duidelijk zijn dat dit voor de Zeeuws-Vlamingen betekent dat zij, om de rest van Nederland in te kunnen, nog langer tol gaan betalen, omdat hier een aantal partijen het nodig acht, te pronken met een kruispunt dat boven onze financiële draagkracht uitgaat.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Voorzitter, als Zeeuws-Vlaming voel ik mij natuurlijk aangesproken. Wie zegt dat wij langer tol moeten gaan betalen?

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Het aanbod van de NV Westerscheldetunnel, nu gedaan voor de Stervariant, betreft een bedrag dat ook kan worden ingezet voor het eerder tolvrij maken van de tunnel, voor het beschikbaar stellen van meer tolvrije dagen of voor verlaging van de toltarieven. Met deze vijf miljoen kan veel méér worden gedaan dan alleen een over-luxueus kruispunt aanleggen.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Met dat geld van de tunnel, voorzitter, kunnen wij niet méér doen. Dat is immers niet het geld van de provincie. Trouwens, waarom hebben wij dit argument niet gehoord toen wij een Sluiskiltunnel gaven aan Zeeuws-Vlaanderen, en ook andere zaken, in het verlengde daarvan?

Mevrouw **Van Unen** (SP). "Gaven"?! Volgens mij, voorzitter, betalen de gebruikers dat gewoon terug.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). De Sluiskiltunnel is er gekomen omdat de NV Westerscheldetunnel dat aankon, en daarbij ging het om heel andere bedragen. Daarmee is een belangrijke ontsluiting van en doorstroming in Zeeuws-Vlaanderen bereikt. En dan gaat het nu, voorzitter --het spijt me dat ik het zeg-- om een lullig bedragje, vergeleken met die kosten... En dan gaan we daar even een groot verhaal van maken... Die arme Zeeuws-Vlaming... Ik ken zoveel Zeeuws-Vlamingen die blij zijn met het kruispunt zoals wij het voor ogen hebben.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Ik zou bijna zeggen, voorzitter, dat de Zeeuws-Vlamingen diep dankbaar op de knieën moeten voor de Sluiskiltunnel, maar laten we wel wezen: die Sluiskiltunnel is er ook veel te laat gekomen. Die had er al veel eerder moeten zijn. Wij hebben dat project mede kunnen financieren met behulp van de Westerscheldetunnel, maar laten we het eens andersom bekijken: misschien was het fair geweest

wanneer de Sluiskiltunnel er eerder was geweest dan de Westerscheldetunnel.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Mevrouw Pijpelink stelt dat de Sluiskiltunnel er al veel eerder had moeten zijn. Geldt een soortgelijke redenering niet ook voor de Stervariant? Wanneer de oorspronkelijke variant was gehandhaafd, zonder dat extra kosten zouden optreden, had mevrouw Pijpelink die optie wellicht prima gevonden. Met andere woorden: haar bezwaar is uitsluitend van financiële aard. Mag ik het zo samenvatten?

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Nee, voorzitter; mijn fractie heeft het vorige jaar aangedrongen op uitstel met betrekking tot deze kruising, toen duidelijk werd dat de voor de Sloeweg beschikbare budgetten ontoereikend waren. Mede op initiatief van mijn fractie is toen gezegd: laten wij het even "on hold" zetten en de beslissing over deze kruising uitstellen.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter, is de PvdA-fractie zich ervan bewust dat, wanneer dit nu niet in één keer goed wordt aangepakt, de zaak in de toekomst wellicht wéér op de schop moet worden genomen, zodat men per saldo veel duurder uit is? Wij spreken nu in feite over het twee, drie maanden later tolvrij maken van de Westerscheldetunnel. Waar hebben wij het over?

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter, als ik mevrouw Pijpelink zo hoor, verwacht ik eigenlijk een amendement waarin men ervan uitgaat dat de VRI (verkeerslichteninstallatie) blijft bestaan. Als men met een dergelijk amendement komt, zie ik dat als consequent gedrag.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. De heer Babijn doet het voorkomen alsof er over een paar jaar grote kuilen in deze weg zullen ontstaan, die dan weer opgevuld moeten worden, maar daar hebben wij het natuurlijk niet over. Het gaat om een goede doorstroming van het verkeer en ons inziens voldoet de optie Halve Haarlemmermeer aan het kader dat wij daarvoor hebben vastgesteld, inclusief het aspect toekomstbestendigheid.

De heer **Babijn** (PvZ). Regeren is vooruit zien. Wij maken niet voor niets visies die zijn gericht op de periode tot 2040. Wij moeten ver vooruit kijken. Mijn conclusie is dat dit nu in één keer goed moet worden aangepakt omdat men anders later duurder uit is.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Ik wil mijn betoog graag voortzetten, voorzitter, omdat ik denk dat ik daarmee heel wat antwoorden op gestelde en nog te stellen vragen kan geven.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter, ik heb een politiek relevante vraag gesteld. Waarom dient mevrouw Pijpelink geen amendement in om de VRI te handhaven? Dat vindt zij kennelijk de beste optie. Welnu, wij vinden de Stervariant de beste oplossing en daarom hebben wij een dáárop gericht amendement ingediend.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Ik ben blij met deze vraag, voorzitter. Al eerder heb ik in deze zaal gezegd dat wij een progressieve partij zijn en de toekomst in willen. Dat betekent dat het vervangen van de batterijen in de stoplichten voor ons geen optie is, gelet op de economische toekomst van Zeeland. Ik denk dat wij elkaar wat dát betreft kunnen vinden.

Voorzitter. Er is dan misschien geen sprake van politiek wensdenken --een begrip waarvan het dossier-Sloeweg bol staat-- maar wél van politiek en financieel opportunisme, van groothedswaanzin van de bovenste plank. Het veronderstelt een rijke provincie die projecten bij ruim beschikbare financiële middelen kan uitzoeken. Welnu, dit past niet bij een provincie als de onze, die de financiële middelen voor alle projecten waarschijnlijk niet eens zelf kan ophoesten, maar daarvoor haar handje moet ophouden in Den Haag. Hoe denken de voorstanders van de Stervariant hoe dáár, in Den Haag, naar wordt gekeken?

Voorzitter, mijn fractie heeft daar wel een idee van. Krokodillentranen, dát is wat er in Den Haag gedacht zal worden, Zeeuwse krokodillentranen bij de steun die de provincie vraagt in verband met het dossier-Thermphos, de plannen in het kader van het rapport-Balkenende, de kerncentrale en DELTA. Als wij vragen om hulp en financiële ondersteuning, zal er worden gedacht: wat nou, armlastige provincie; zo slecht hebben ze het blijkbaar niet; die Zeeuwen zijn in financiële zin creatief genoeg wanneer zij een niet-bestaande melkkoe, de tunnel en de tol, kunnen creëren om tegemoet te komen aan financiële uitdagingen, en dan ook nog over de rug van hun eigen mensen, de tunnelgebruikers... Voorzitter, graag horen wij van het college hoe in zijn optiek het Rijk aankijkt tegen de begroting van Zeeland.

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter, ik hoor mevrouw Pijpelink spreken over een "niet-bestaande melkkoe", maar het gaat toch wel degelijk om een bestaand aanbod? De NV Westerscheldetunnel doet het aanbod om bij te springen, uitsluitend wanneer de Staten kiezen voor de Stervariant. Wordt er gekozen voor de Halve Haarlemmermeer-variant, dan geldt het aanbod niet. Mijns inziens moeten wij dit aanbod met beide handen aanpakken.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Daarover verschillen wij écht van mening. Nogmaals, het hierbij in het

geding zijnde bedrag is opgehoest door de tunnelgebruikers. U weet dat mensen dagelijks van de tunnel gebruik moeten maken omdat zij met het oog op hun werk daarvan afhankelijk zijn. Zij krijgen dit lang niet altijd terugbetaald door hun werkgever. Vaak gaat het om mensen die deze kosten niet gemakkelijk zelf kunnen dragen.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). Voorzitter. Ik vind dat mevrouw Pijpelink nu iets kleins heel groot maakt. Wij hebben het over een aanbod van de NV Westerscheldetunnel en dat aanbod is in feite gedaan op verzoek van het college. Immers, het college heeft de stakeholders gevraagd: wat zien jullie het liefst op dat kruispunt, en zijn jullie eventueel bereid om een bijdrage te leveren? Welnu, de NV Westerscheldetunnel heeft hierin een zeker belang gezien voor de reizigers door de tunnel, en men heeft gezegd: voor de optimale oplossing hebben wij wel een bijdrage over. De geschiedenis geeft aan dat dit vaker is gebeurd. Waarom maakt mevrouw Pijpelink nu van een paar maanden minder eerder tolvrij zó'n groot nummer? Ik begrijp het niet, nog even afgezien van het geweldige afhankelijkheidsgevoel dat zij heeft ten opzichte van Den Haag. Voorzitter, wij zijn hier een zelfstandige, trotse provincie en wij nemen onze eigen besluiten voor de toekomst, óók op dit punt.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Ik geef twee redenen. In de eerste plaats is voor mijn fractie de Stervariant een overbodige luxe-variant. Immers, met de Halve Haarlemmermeer-variant wordt voldaan aan het gestelde kader. In de tweede plaats constateer ik dat u deze kruising isoleert van alle andere thema's. Dat is úw keuze; die keuze maken wij niet. Wij denken dat de keuze voor de Stervariant slecht uitwerkt waar het gaat om de beeldvorming in de richting van Den Haag. Het college is in gesprek met ministers en ambtenaren en wij vragen ons af hoe er, tegen deze achtergrond, naar de Zeeuwse begroting wordt gekeken. Ik ben het met u eens: wij zijn een trotse, zelfstandige provincie, maar wij moeten ook realistisch zijn.

De heer **Van Geesbergen** (VVD). U praat over zaken die niet uitwisselbaar zijn. Wij hebben een budget voor de Halve Haarlemmermeer-variant en wij hebben een stakeholder die, op verzoek van de provincie, bereid is om een bijdrage te leveren. U kunt er wel allerlei andere zaken en bestedingsmogelijkheden bij halen, maar die bijdrage is eenvoudig niet beschikbaar voor bijvoorbeeld het oplossen van het probleem Thermphos. Ik zou zeggen: breng dat dan ook niet als argument naar voren.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Dat doe ik wél. Immers, dat bedrag van vijf miljoen is er blijkbaar.

De heer **Bosch** (PVV). Nee, dat is er niet voor andere zaken.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter, kennelijk is het voor mijn fractie heel ingewikkeld om het uit te leggen. Ik constateer dat er een variant ligt waarvoor het college zijn voorkeur uitspreekt en waarmee wordt voldaan aan de eisen die zijn opgenomen in het vastgestelde kader. Wanneer dan een aanbod wordt gedaan door een NV waarvan wij aandeelhouder zijn en er sprake is van een tunnel waarvoor onze inwoners tol moeten betalen, concluderen wij dat het helemaal niet nodig is om de Stervariant te realiseren.

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter, mevrouw Pijpelink zegt bij herhaling dat met de Halve Haarlemmermeer-variant wordt voldaan aan gestelde eisen, maar dat is niet juist. Immers, de Veiligheidsregio Zeeland geeft aan dat de Stervariant de enige veilige oplossing biedt. Daar moeten wij dus voor gaan.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Het is nogal wat, wat u daar zegt. In feite zegt u hiermee dat het college met zijn voorstel niet voor de veiligheid gaat. Voorzitter, met de Halve Haarlemmermeer-variant wordt voldaan aan de veiligheidseisen. Daarnaast is er kennelijk sprake van een "veiligheid-plus". Welnu, dan zijn er in Zeeland nog wel méér kruispunten te vinden... Ik kan er wel één op Tholen bedenken, een situatie die niet zo veilig is. Nogmaals, met de Halve Haarlemmermeer-variant wordt voldaan aan het gestelde kader, óók waar het gaat om de veiligheid. Dat er wellicht bij de Veiligheidsregio Zeeland aanvullende wensen leven... Ja, natuurlijk, voorzitter. Dat ook de BZW aanvullende wensen heeft... Ja, natuurlijk, maar ons inziens kan hier een vergelijking worden gemaakt met het aankopen van een auto. Je kunt kiezen voor een Mercedes of een Rolls Royce, maar die Mercedes is prima. Dáár hebben wij het over, voorzitter, en de heer Bosch doet alsof er met de Halve Haarlemmermeer-variant wordt gekozen voor een inferieur merk, maar dat is beslist niet aan de orde.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik heb moeite met datgene wat mevrouw Pijpelink zegt over de beeldvorming richting Den Haag, alsof daar het beeld ontstaat dat er in Zeeland met geld wordt gemeten. Ik herinner eraan dat ook de PvdA-fractie het voorstel inzake Campus Zeeland heeft goedgekeurd. Welnu, in verband daarmee moet er nog een briefje naar Den Haag worden gestuurd met de boodschap dat wij daar 20 miljoen voor nodig hebben. Moet de conclusie zijn dat de PvdA-fractie onderwerpen selectief behandelt? Dit is toch geen consistente koers?

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Mijnheer Babijn, beleid, afspraken enz., het zijn zaken waaraan door mensen vorm wordt gegeven, en mensen knopen zaken aan elkaar. Ik vraag mij af of --als wij hier vandaag op de agenda ook een voorstel van het college over Thermphos hadden gehad-- de voorstanders van de Stervariant óók het lef hadden gehad om dezelfde keuze te maken. Ik had graag gezien dat er sprake zou zijn geweest van een vergadering waarin beide dossiers naast elkaar lagen. Wij maken ons allemaal zorgen over bijvoorbeeld Thermphos en, ja, ik leg wél een koppeling.

De heer **Veraart** (D66). Ik voel mij aangesproken, mevrouw Pijpelink. Als er inderdaad vandaag zo'n dossier had gelegen, hadden wij de zaken graag los van elkaar blijven zien. Inderdaad, mensen koppelen dingen aan elkaar --u bent daar druk mee doende-- maar dat kan niet altijd. Het is niet zo dat wij het aanbod van de NV Westerscheldetunnel, die vijf miljoen, zouden kunnen inzetten voor de sanering van Thermphos. Dat bedrag zou ook niet kunnen worden gebruikt om het door u bedoelde knelpunt op Tholen weg te nemen. Wij kunnen het ook niet gebruiken om een bijdrage te leveren voor festivals. Dat geld kan uitsluitend worden gebruikt voor de verbinding Goes-Middelburg-Gent, en dat is precies wat mijn fractie voorstaat.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). U heeft uw standpunt, maar wij denken er anders over. Ik blijf herhalen dat met de Halve Haarlemmermeer-variant wordt voldaan aan het gestelde kader.

De heer **Bierens** (VVD). Mevrouw Pijpelink gebruikt het begrip "Rolls Royce", sprekend over degenen die voorstander zijn van de Stervariant. Dat betreurt ik omdat zij daarmee degenen die er anders over denken, toch wat te kakken zet. De Stervariant is gewoon een goede, degelijke oplossing die veel langer kan meegaan dan de keuze van mevrouw Pijpelink. Als het gaat om het kostenaspect, de begrippen "voordelig" en "efficiënt", zou de Stervariant op termijn wel eens voordeliger kunnen uitpakken. Ik vind het jammer, voorzitter, dat mevrouw Pijpelink de kwalificaties gebruikt die zij zojuist heeft uitgesproken.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Dit neem ik voor kennisgeving aan, voorzitter.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Ook ik maak bezwaar tegen de door mevrouw Pijpelink gebezigde terminologie. Daarbij doel ik op woorden als "grootheidswaanzin", "luxe" en "overbodig". Daarmee plaatst zij deze discussie in een frame dat haar op dit moment goed uitkomt, maar ik leg haar de vraag voor wat naar haar oordeel het verschil is tussen "duur" en "veel geld". Als zünige Zeeuw ben

ik ervan overtuigd dat de Stervariant nu veel geld kost maar op termijn toch een betere oplossing biedt.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Dat mag u vinden, maar wij denken er anders over. Ons standpunt heeft vooral te maken met de beeldvorming, met alle dossiers die ons nog boven het hoofd hangen, met alle plannen die wij hebben om van Zeeland een toekomstbestendige provincie te maken, en niet een provincie waarvan gezegd wordt dat het zo fijn is om er snel doorheen te rijden. Het moet fijn zijn om in Zeeland te wonen en te werken.

Voorzitter. Als het werkelijk noodzakelijk zou zijn om voor de Stervariant te kiezen, hadden wij hier een ander verhaal gehouden, maar dat is niet het geval. Nogmaals, de Halve Haarlemmermeer-variant voldoet aan het gestelde kader.

Ik heb goed geluisterd en heel goed gehoord welke emoties er in deze zaal leven met betrekking tot dit onderwerp. En toch... Ik doe een beroep op mijn collega's-statenleden om mee te gaan met het voorstel van het college en daarmee in Den Haag het signaal af te geven dat Zeeuwen nog steeds "zünige" en ook heel verstandige keuzes durven te maken. Op die manier kunnen wij met opgeheven hoofd in Den Haag steun blijven vragen voor onze dossiers.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Het vergt van het college lef, een rechte rug en sterke knieën om --tegen de gangbare trend van méér, groter en sneller in-- te kiezen voor een wat gematigder oplossing. Daar geven wij graag een compliment voor. Hoe het in de toekomst, over enkele tientallen jaren, precies uitpakt met de verkeersdrukte op de kruising Sloeweg-Bernhardweg, weten wij niet. Als wij achteraf door onze kinderen of kleinkinderen over onze keuze voor de uitvoering van deze kruising worden bevroegd, zouden wij graag onze afweging, gemaakt op grond van feiten betreffende huidige en verwachte situatie, willen delen.

Voorzitter. Op basis van de stukken en de toelichting, gegeven tijdens de vergadering van de commissie Economie, hebben wij alle vertrouwen in de door het college voorgestelde oplossing. De doorstroming én de verkeersveiligheid --het zijn voor mijn fractie belangrijke onderwerpen-- zijn uitstekend gediend met de Halve Haarlemmermeer-variant, terwijl deze oplossing ons inziens ook zeer toekomstbestendig is. Ook de gedeputeerde heeft het, terecht, zo verwoord.

Alles overziend, voorzitter, moet mij nog van het hart dat het beter zou zijn om in de toekomst geen wegenbouwkundige projecten meer voor te leggen aan politici. Verkeerskunde en wegenbouw zijn een vak, en politici moeten zich wat dit betreft houden bij kaderstelling en controle. Maar ja, voorzitter, juist met het ontbreken van goede kaders bij het begin van het Sloeweg-proces is het

allemaal begonnen, en dat speelt ons nog altijd parten.

De heer **Viergever** (SP). Voorzitter. Waarom zou Zeeland 4,2 miljoen extra uitgeven ten behoeve van een super de luxe-kruising, terwijl een andere oplossing óók aan alle eisen voldoet? Waarom geld weghalen bij de Westerscheldetunnel wanneer dat betekent dat die tunnel later tolvrij zal zijn? Waarom zou Zeeland moeten gaan voor de duurste oplossing, terwijl de financiën van de provincie op z'n best "zorgelijk" zijn? Hoe kan het zijn dat Zeeland in Den Haag financiële steun vraagt wanneer de provincie voor een kruispunt net zo makkelijk kiest voor de duurste mogelijke variant?

Voorzitter, ik weet het niet. Natuurlijk kun je zeggen dat het extra geld niet door de provincie hoeft te worden opgehoest --het komt van de Westerscheldetunnel-- maar wanneer er daar om welke reden dan ook een probleem ontstaat, is het nog altijd de provincie die de last moet dragen. Je kan geld maar één keer uitgeven.

Graag haal ik in dit verband het coalitie-akkoord aan. Daarin wordt gesproken over een financieel beleid met als devies: "Evenwicht en kritisch zijn op uitgaven". Waar het gaat om infrastructuur wordt vermeld dat "een meer bescheiden financiële inzet van de provincie als het gaat om investeringen in nieuwe infrastructuur zou passen". Voorwaar, voorzitter, wijze woorden.

Tijdens de vergadering van de commissie Economie werd duidelijk dat de gedeputeerden Van der Maas en De Bat de boer op waren gegaan om van stakeholders steun te krijgen voor dit project, waarvan een goede uitvoering ook in hun belang is. Voorzitter, dan is het toch op z'n minst een treurige constatering --wanneer wij kijken naar alle brieven, zienswijzen en eisen die zijn ingezonden door stakeholders-- dat uitgerekend alleen de NV Westerscheldetunnel ook boter bij de vis doet. Dat is, nota bene, een semi-overheidsorganisatie.

Voorzitter, mijn fractie kiest voor de Halve Haarlemmermeer-variant omdat deze oplossing absoluut toekomstbestendig is. Uit de uitleg van de heer Lindenberg, gegeven tijdens de commissievergadering, kwam duidelijk naar voren dat, zelfs wanneer de prognoses met 20% worden overschreden, deze variant nog altijd ruimschoots voldoet. Ook wordt met de Halve Haarlemmermeer-variant voldaan aan de eis dat de route Goes-Gent conflictvrij moet zijn, dat er sprake is van een voor de weggebruikers goed herkenbare aansluitvorm en dat de kans op aanrijdingen minimaal is. Ik verwijs naar het rapport van Witteveen&Bos.

Nogmaals, voorzitter: mijn fractie kiest voor de Halve Haarlemmermeer-variant. En als dan in 2040 blijkt dat de doorstroming van het verkeer misschien zeven seconden meer vergt, nemen wij dat voor lief.

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter. De ambitie van deze coalitie is om te komen tot goede verbindingen van Zeeland met het achterland. Zo wordt het aangegeven in het akkoord "Krachten Bundelen". Echter, het college heeft kenbaar gemaakt dat het met betrekking tot de kruising Sloeweg-Bernhardweg voor de Halve Haarlemmermeer-variant is. Volgens mijn fractie is dit niet de juiste ontsluiting naar het achterland.

Voorzitter, mijn fractie heeft gekozen voor twee opties. Haar voorkeur gaat uit naar de Stervariant, ook al is dat de duurste oplossing. Wij constateren dat de Stervariant toekomstbestendig is en voorziet in onbelemmerde verbindingen, zowel naar Terneuzen en Gent als naar Vlissingen-Oost en Sloegebied. Met een onbelemmerde doorgang naar het Sloegebied wordt met de Halve Haarlemmermeer-variant geen rekening gehouden. Wij vinden dit aspect zeer belangrijk. In de Sloehaven, onze banenmotor, worden steeds meer activiteiten ontplooid die van transport over de weg, inclusief zwaar transport, afhankelijk zijn. Als voorbeeld noem ik de ontwikkeling van een containerterminal en de offshore-voorzieningen ten behoeve van windenergieparken buitengaats.

Voorzitter, de keuze van de Halve Haarlemmermeer-variant draagt hieraan niet bij. Bij deze variant is er sprake van een rotonde richting Vlissingen-Oost, die door vrachtwagens "geslecht" moet worden. Voor vrachtverkeer is een rotonde een ramp; deze vorm werkt vertragend. Dat is dus een slechte keuze.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter. Ik begin mij af te vragen of de heer Willemse het rapport van Witteveen&Bos wel heeft gelezen, waar het in dat stuk gaat over rotondes en vrachtwagens.

De heer **Willemse** (50-Plus). Ik weet in elk geval op grond van ervaring dat rotondes voor zwaar transport en vrachtverkeer gewoon grote belemmeringen vormen.

De heer **Janssens** (CDA). U heeft dat rapport dus niet gelezen, begrijp ik...

De heer **Willemse** (50-Plus). Nee.

Voorzitter. Met de Stervariant wordt een ongehinderde doorgang gegarandeerd. Ook voor het milieu is deze variant beter. Immers, optrekkend verkeer stoot veel meer emissie uit dan passerend verkeer. De Halve Haarlemmermeer-variant biedt alleen een onbelemmerde doorgang naar de Westerscheldetunnel en naar Terneuzen-Gent. De belemmering zit 'm dan niet in de aansluiting Sloeweg-Bernhardweg maar in de beperkingen van de Westerscheldetunnel, als die er zouden zijn.

De stakeholders --liever spreek ik over "belanghebbenden"-- geven de voorkeur aan de Stervariant omdat deze volledig toekomstbestendig

is en getuigt van visie. Echter, deze variant is vijf miljoen duurder dan de Halve Haarlemmermeer-variant, hetgeen een uitdaging vormt om tot creatieve oplossingen te komen. Het aanbod van de NV Westerscheldetunnel beschouwen wij als een sympathiek idee, maar deze optie moet nog verder uitkristalliseren. Mogelijk zijn er nog andere financiële bronnen.

Voor mijn fractie is de tweede optie dat de stoplichten worden gehandhaafd en dat er wordt gewacht op financieel betere tijden. Echter, daarvan zeg ik direct: niet doen. Nogmaals, mijn fractie gaat voor de toekomst, gaat voor Zeeland, gaat voor de Stervariant.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Wat gaan jullie, als GroenLinks, doen? Het is een vraag die mij de afgelopen week bij herhaling is gesteld want vandaag moet er eindelijk een besluit worden genomen over het "einde van de Sloeweg", letterlijk wel te verstaan. "Jullie stem kan beslissend zijn", hoorde ik vervolgens, en dat zou heel mooi zijn, voorzitter. Immers, dan zou ik weten dat ik een meerderheid van de collega's zou hebben overtuigd van de zienswijze van GroenLinks.

Voorzitter, die zienswijze kan niet verrassend zijn. Anderhalf jaar geleden werd de door ons voorgestane oplossing nog omarmd door bijna alle partijen in de Staten. Wat was iedereen blij met de redder in nood, de heer Ton Vrijdag, en zijn taskforceteam. Het dreigende tekort van 30 miljoen had hij toch maar mooi terug weten te dringen tot 18,5 miljoen, mede dank zij de Sterrotonde.

Maar, voorzitter, in anderhalf jaar tijd kan er veel veranderen. Het lijkt nu wel alsof wij hier vandaag alleen staan met een Halve Haarlemmermeer-variant of een Stervariant, die uitzicht bieden op een veilige, toekomstbestendige en vlotte doorstroming. Ik leg het college en de Staten de volgende vraag voor: waar in Nederland komt het voor dat drie ongelijkvloerse viaducten noodzakelijk zijn om het verkeer in goede banen te leiden, terwijl het gaat om een T-splitsing van twee provinciale wegen? Waar in Nederland geeft men 20 miljoen uit voor een tijdwinst van zeven seconden? Volgens mij, voorzitter, gebeurt dat nérgens.

Het lijkt erop dat wij ons allemaal laten leiden door wensdenken of door stakeholders, die wel hard roepen maar op één na niets willen bijdragen. De Sloeweg heeft inmiddels al zo'n 15 miljoen méér gekost dan oorspronkelijk, in 2014, werd begroot. De door het college voorgestelde Halve Haarlemmermeer-variant vergt nog eens een kleine 16 miljoen extra. De door de stakeholders en sommige statenfracties gewenste Stervariant kost maar liefst 20 miljoen.

Voorzitter. Voor de laatste variant is de directie van de Westerscheldetunnel bereid om 5 miljoen beschikbaar te stellen. Volgens mijn fractie

is een dergelijk besluit echter niet aan de directie maar aan de aandeelhouders, zijnde Provinciale Staten van Zeeland. Welnu, mijnheer Van Geesbergen, in een dergelijke situatie kiest mijn fractie voor het eerder tolvrij maken van de Westerscheldetunnel.

Voorzitter. Tijdens de statenvergadering van 8 juli 2016 heeft mijn fractie niet voor niets bepleit om de variant van de Sterrotonde te betrekken bij de te verrichten onderzoeken. Helaas vond niemand dit nodig. Als je nu ziet wat er in anderhalf jaar tijd kan gebeuren, is het niet zo gek dat GroenLinks gelooft in technologische ontwikkelingen die er in de komende decennia voor kunnen zorgen dat de variant van de Sterrotonde kan blijven voldoen aan alle gestelde criteria, ook na 2050. Wie had vijf jaar geleden gedacht dat auto's zonder bestuurder konden rijden alsof het treintjes zijn? Daar wordt nu mee geëxperimenteerd.

Mijn fractie wil graag met beide benen op de grond blijven staan. Voorzitter, wij moeten nóg zo'n stuk weg aanleggen, aan de andere kant van de Westerschelde. Zou daarvoor die 5 miljoen kunnen worden gebruikt? De heer Veraart stelt dat dat bedrag ook voor andere aangelegenheden kan worden gebruikt, maar nee, echt niet.

Voorzitter, de provincie heeft te maken met dreigende miljoenen tekorten op grote projecten. Ik noem Thermphos en DELTA, om maar enkele hoofdpijndossiers te noemen. Met deze grote zorgen moeten wij iets doen, zoals al is gesteld door diverse fracties. Welnu, mijn fractie roept nu alle leden van de Staten op om daar vandaag ook eens naar te handelen.

De heer **Veraart** (D66). Zojuist, voorzitter, hoorde ik de heer Temmink beweren dat ik zou hebben gezegd dat het bedrag van 5 miljoen ook voor andere dingen zou kunnen worden gebruikt. Ik begrijp niet waar hij dat vandaan haalt. Ik heb met betrekking tot dit aanbod van de NV Westerscheldetunnel getracht om aan mevrouw Pijpeling uit te leggen dat dat geld juist niet beschikbaar is voor andere zaken. Daarmee kan men niet bijvoorbeeld de verkeersveiligheid op Tholen bevorderen. Er kan niets anders mee worden gedaan dan inzetten ten behoeve van de verbinding Goes-Middelburg-Gent.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Daar maak ik bezwaar tegen, voorzitter, want met dat geld kan wél iets anders worden gedaan. Je kunt er immers de Westerscheldetunnel eerder tolvrij mee maken.

De heer **Temmink** (GL). Dat is ook de insteek van mijn fractie. Het eerder tolvrij maken van de tunnel wordt van meerdere kanten, vooral vanuit Zeeuws-Vlaanderen, regelmatig als wens aangereikt.

De heer **Bosch** (PVV). Ik concludeer, voorzitter, dat de fracties van GroenLinks, de SP en de PvdA het eerder tolvrij maken van de Westerscheldetunnel belangrijker vinden dan de verkeersveiligheid. Immers, in de brief van de Veiligheidsregio Zeeland van 29 februari 2016 wordt onder meer gesteld: "Wij geven u te kennen dat alleen de Stervariant voldoet aan doorstroming en dus veiligheid."

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter, door mijn fractie is nooit gesteld dat veiligheid niet voorop staat. De onderzoeken naar het veiligheidsaspect zijn gebaseerd op de plannen zoals die er nu liggen. Helaas is er geen onderzoek gedaan naar datgene wat wij hebben voorgesteld. Desalniettemin ben ik ervan overtuigd dat, als wij voor vele decennia besluiten moeten nemen, de te verwachten technologische ontwikkelingen meer dan voldoende uitkomst zullen bieden.

Wat de interruptie van de D66-fractie betreft, voorzitter, herhaal ik hardop dat mijn fractie kiest voor het eerder tolvrij maken van de Westerscheldetunnel, en absoluut niet voor het inzetten van nog meer geld voor nog meer asfalt. Daarmee hoop ik te voldoen aan het verzoek van de heer Van Geesbergen om duidelijk te zijn als je met andere standpunten komt. Inderdaad, daar heeft iedereen recht op.

Voorzitter. Ik herhaal dat zowel de Halve Haarlemmermeer-variant als de Stervariant tientallen miljoenen extra kost, en ik onderstreep dat er in Zeeland heel veel ándere zorgen leven, die eveneens veel geld kosten. Wat zullen ze in Den Haag wel niet denken bij het horen van pleidooien voor peperdure oplossingen, terwijl Zeeland daar regelmatig om steun aanklopt.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter. Als ik het goed begrijp, wil de fractie van GroenLinks voor geen van beide varianten gaan. Is deze conclusie juist? Ik begin de draad kwijt te raken.

De heer **Temmink** (GL). Ik dank u voor deze vraag. Ik ben een paar keer onderbroken en dat maakt een betoog nooit sterker... Ja, mijn fractie komt met een ander idee. Met andere woorden: noch de Stervariant, noch de Halve Haarlemmermeer-variant.

De heer **Janssens** (CDA). Volgens mij heeft het Rijk het beschikbaar stellen van middelen gekoppeld aan één van deze twee varianten. Ook het overnemen van de weg is hieraan gekoppeld. Hoe denkt u daarmee om te gaan?

De heer **Temmink** (GL). Ik heb getracht om dat duidelijk te maken met, laat ik maar zeggen, die ándere 5 miljoen, niet de 5 miljoen van de Westerscheldetunnel, maar die van het Rijk. Als het aan ons ligt, moet dat bedrag worden ingezet voor

de N62. Dat zou ook aan de kant van de Tractaatweg kunnen. Maar goed, de vraag is of dit wel of niet kan; daarover wordt gediscussieerd. Hoe dan ook, als wij alles op een rij zetten, is ons inziens uiteindelijk de door ons bepleite variant goedkoper en ook beter. Dat is de overtuiging van GroenLinks, maar andere fracties hebben deze opties niet eens willen laten onderzoeken. Dat vind ik nog steeds erg jammer. Voorzitter. Wij blijven geloven in de technologische ontwikkelingen die naar ons oordeel veilig genoeg zullen blijken te zijn.

Voorzitter. Als er geld overblijft om ten behoeve van het transport te investeren --waar het dan ook vandaan komt-- is het mijns inziens pas écht innoverend wanneer je die middelen durft te steken in vervoer over water en spoor. Steeds maar meer auto's door de tunnel en steeds maar extra verkeer aantrekken... Dat is niet goed voor het milieu. Wij zetten in op transport over water en spoor. Dat is consequent.

Mede om, overeenkomstig het verzoek van de heer Van Geesbergen, duidelijk te zijn, komen wij met een amendement met als strekking dat er wordt gekozen voor de oorspronkelijke Sterrotonde, die 3,7 miljoen kost. Als dit amendement wordt aangenomen, is de bijdrage van mijn fractie vandaag inderdaad doorslaggevend geweest.

De **voorzitter**. Door het lid Temmink is het volgende amendement ingediend:

Op blz. 5 van het statenvoorstel Sloeweg N62, aansluiting op de Bernhardweg, de gehele tekst van het te besluiten deel te laten vervallen, en te vervangen door:

- 1. De aansluiting van de Sloeweg op de Bernhardweg uit te voeren volgens de variant Sterrotonde, zoals die voor het eerst aan de orde is geweest in PS van 3 juli 2015 (ingebracht vanuit het taskforceteam).*
- 2. Voor de aanleg van deze Sterrotonde het totale krediet van het project Sloeweg op te hogen met ca. 3,7 miljoen, het benodigde bedrag voor de aanleg van de Sterrotonde (genoemd in bijlage 1 van het statenvoorstel).*
- 3. Een bestemmingsreserve Sloeweg in te stellen.*
- 4. Deze bestemmingsreserve te vullen met een bedrag van 3,7 miljoen, te dekken uit de stelpost grote projecten (2,8 miljoen) en aanvullend overschot Sluiskiltunnel (0,9 miljoen).*

Dit amendement krijgt nr. 5.

De heer **Willemse** (50-Plus). Voorzitter. Dat de fractie van GroenLinks wil gaan voor vervoer over water en spoor, neemt niet weg dat er lokaal altijd

vervoer over de weg nodig blijft, zeker in een havengebied.

De heer **Temmink** (GL). Inderdaad, er zal altijd transport blijven over de weg. Dat besef ik, maar als wij almaar mogelijkheden blijven creëren, inclusief dure, luxe oplossingen, wordt er alleen maar méér verkeer aangetrokken. Gaat het over écht innoveren, dan moeten wij ons toch richten op spoor en water. Dat is de visie van mijn fractie.

De heer **De Wit** (PVV). Voorzitter, wij geven miljoenen uit voor een mooie verbinding, van Goes naar België, en waar gedeelten daarvan aan elkaar moeten worden geknoopt, kiezen de fracties van GL en PvdA voor een heel klein knooppunt. Daar moet dan op worden bezuinigd. Met andere woorden: wat in principe heel mooi is, wordt in het midden "aan elkaar gebakken". Het gaat op dit grote geheel om 5 miljoen... Waar praten wij over? Het is gewoon muggenziften, voorzitter. Wij zijn hierover uren aan het praten... Laten wij zakelijk blijven en goed nadenken, ook met het oog op de toekomst. Het is zonde van ieders tijd dat hierover zo lang wordt gesproken; ik meen het echt.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Waar het over gaat? Het gaat over 5 miljoen, geld dat niet van ons is. Het gaat om geld van de gebruikers van de Westerscheldetunnel. Voorzitter, na vandaag wil ik de PVV-fractie nóóit meer horen over haar wens om de Westerscheldetunnel zo snel mogelijk tolvrij te maken.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter, ik vraag ook de heer Temmink of hij het rapport van Witteveen&Bos heeft gelezen.

De heer **Temmink** (GL). Ja, voorzitter, maar wij hebben bij herhaling gevraagd om vervolgonderzoeken, ook gericht op andere mogelijkheden. Ik meen dat het mijn fractie vrijstaat om in die andere opties méér geloof te stellen dan in datgene wat nu is voorgelegd.

De heer De Wit kan ik zeggen dat het niet zomaar om een klein "knooppuntje" gaat. Ik wijs erop dat die Sterrotonde tegen heel wat zaken bestand is, sowieso tot 2030 zoals is aangegeven door de heer Vrijdag. Het zou zelfs tot 2050 kunnen. Voorzitter, er wordt over de financiën gesproken in de zin van: zomaar effe vijf miljoentjes. Welnu, die hele Sloeweg heeft ons al bijna 20 miljoen extra gekost, en dit komt er nog eens bij. Wij moeten een keer "stop" zeggen. Ik roep de Staten op om eens na te denken.

De **voorzitter**. Het is duidelijk dat er verschillende opvattingen zijn die nu nog eens worden onderstreept en herhaald.

De heer **Van Burg** (SGP). Voorzitter, als nu iedereen even googelt op "Joure rotonde" wordt duidelijk dat die rotonde momenteel wordt gesloopt omdat die zó onsuccesvol is geweest dat hij moet worden vervangen door een "ster met drie lagen".

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter. Het onderwerp van vandaag is bekend: knooppunt Sloeweg-Bernhardweg, met als ondertitel: wikken en wegen.

Jaren geleden waren er plannen van het Rijk om te komen tot ontpoldering van grote gedeelten van Zeeland. De provincie heeft toen niet besloten om niet betrokken te zijn bij de uitvoering van die plannen. Ze was een tegenstander van ontpolderen, maar een voorstander van betrokkenheid, opdat er door de provincie inhoudelijk kon worden gestuurd. Voorzitter, dat heeft resultaten opgeleverd, met name met betrekking tot het middengebied. Zo is voorkomen dat verschillende polders, ook in Zuid-Beveland, onder water zouden worden gezet.

Een ander voordeel van deze betrokkenheid is geweest dat het Rijk een bedrag beschikbaar heeft gesteld voor Sloeweg en Tractaatweg, met het oog op een betere ontsluiting. Vervolgens zijn er plannen gemaakt voor de verdubbeling van deze wegen. Voorop stond daarbij kwaliteit, óók voor het genoemde knooppunt. De Staten van Zeeland gingen voor kwaliteit.

Voorzitter, mede op grond van het rapport "De parelduiker vreesde de modder niet" weten wij hoe het proces is verlopen. Aanpak, sturing, kostenbeheersing...; het had allemaal béter gekund, en ook gemoeten. Echter, de aanpak is inmiddels wel verbeterd. Ik verwijs naar datgene wat het college heeft gedaan en ik concludeer dat het college de lessen ter harte heeft genomen. De verdubbeling van de Sloeweg is afgerond, en er is sprake van een overschot. Ik vraag de gedeputeerde of het bedrag van 5 miljoen nog steeds actueel is. Of bestaat de kans dat het nóg gunstiger uitpakt?

De Staten hebben het college gevraagd om met betrekking tot het genoemde knooppunt een variantenstudie te maken, hetgeen is gebeurd. Voorzitter, ik ken geen ander voorbeeld waar het gaat om de wijze waarop in dezen het college de besluitvorming door de Staten heeft voorbereid. Varianten zijn onderzocht en voorgelegd; er is gewikt en gewogen opdat de Staten echte keuzemogelijkheden zouden hebben. Nadat ook alle fracties hebben gewikt en gewogen, is in deze zaal vandaag de besluitvorming aan de orde.

Voorzitter, het college heeft allerlei varianten af laten vallen, ons inziens terecht. Vervolgens zijn er varianten overgebleven, wat ons betreft drie: goed, beter en best. De variant "beter" was --ik verwijs ook naar het rapport van Witteveen&Bos-- de "trompet". Wij vinden het jammer dat deze variant is afgevallen, maar ook in onze ogen heeft

het college wat dit betreft een goed besluit genomen. Resteren de varianten goed, de Halve Haarlemmermeer-variant, en best, de Stervariant.

In het voorliggende statenvoorstel kiest het college voor de Halve Haarlemmermeer-variant, maar daar hoort een kanttekening bij. Het college heeft gewikt en gewogen, en het heeft daarvoor de tijd genomen, behoorlijk wat tijd. Misschien had het sneller gekund, maar het college heeft zorgvuldig gehandeld. De kanttekening die het bij zijn keuze plaatst, komt neer op: wij kunnen ons voorstellen dat anderen tot een andere keuze komen.

Voorzitter, ook mijn fractie heeft gewikt en gewogen in verband met deze lastige keuze. Zij vindt het een goede zaak dat er voor de Staten wat te kiezen valt. In de praktijk is het zo dat het, als het college een voorstel lanceert zonder keuzemogelijkheden, voor de volksvertegenwoordiging wat makkelijker is om tot besluitvorming te komen. Worden er keuzemogelijkheden voorgelegd, dan is het lastiger maar ook beter om tot goede besluitvorming te komen.

Voorzitter, mijn fractie heeft kennisgenomen van het statenvoorstel en van de motivering voor de daarin gemaakte keuze. Daarnaast hebben wij kennisgenomen van de inbreng van stakeholders. Wat weegt nu voor mijn fractie het zwaarst? Allereerst noem ik het belang van een uitstekende ontsluiting van en verbinding met havens en bedrijventerreinen. Wij zien dit als een belangrijke voorwaarde voor de economische ontwikkeling.

In de tweede plaats noem ik het aspect duurzaamheid, voor de lange termijn. De realisatie van een knooppunt als dit is niet van betekenis voor een periode van tien of twintig jaar, maar voor meer dan veertig jaar. Een derde belangrijk wegingspunt is de vraag of er sprake is van een in financiële zin verantwoorde keuze.

Als volgende element vermeld ik de ambitie die de Staten op voorstel van het college hebben vastgesteld, waarbij ik op de stroomwegen met ongelijkvloerse kruisingen doel. Dat is onze ambitie. Als laatste punt van overweging noem ik de milieuwinst. Wegen wij de Halve Haarlemmermeer-variant af tegen de Stervariant, dan komt wat dit betreft de laatste variant er beter uit.

Voorzitter. De provinciale financiële middelen zijn ontoereikend voor het realiseren van de Stervariant. Stakeholders dragen niet bij, met uitzondering van de NV Westerscheldetunnel. Over dat aanbod zijn wij kritisch-positief gestemd. Er ligt geen businesscase of verdienmodel onder. Positief is het feit dat deze directie aandacht heeft voor haar klanten, bedrijfsleven en particulieren. Het aanbod zal substantieel geen invloed hebben op de tarieven en ook niet op de periode gedurende welke tol moet worden betaald. Al met al vindt mijn fractie het verantwoord om van dit aanbod gebruik te maken.

Voorzitter, alle factoren afwegend, komen wij tot een voorkeur voor de Stervariant. Het college heeft een andere keuze gemaakt. Zoals het college het zich kan voorstellen dat anderen een andere keuze maken, zo kunnen ook wij ons --gelet op de opzet van het statenvoorstel en de afweging die daarin is opgenomen-- voorstellen dat het college tot zijn keuze is gekomen.

Door de VVD-fractie is een amendement ingediend en mijn fractie vindt dit amendementen op hoofdlijnen positief. Wij zullen het steunen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, ik ken de SGP-fractie als een consequent handelende fractie. Tegen die achtergrond vinden wij haar besluit verbazingwekkend. Het komt erop neer dat men tegen het voorstel van de eigen gedeputeerde stemt. Dat kan, dat mag, maar wij constateren toch dat dit helemaal tegen het eigen coalitie-akkoord ingaat. Daarin wordt immers gesproken over een meer bescheiden financiële inzet van de provincie waar het gaat om investeringen in nieuwe infrastructuur. Dat sluit aan bij het verhaal over de Sloeweg waarmee de heer Roeland begon: we moesten heroverwegen. En nu kiest de SGP-fractie tóch voor de duurste variant. Dat is toch curieus te noemen...

De heer **Roeland** (SGP). Voorzitter, mijn fractie heeft vastgesteld dat de eigen financiële middelen van de provincie ontoereikend zijn voor het realiseren van de Stervariant, maar er ligt een aanbod waar wij positief-kritisch naar hebben gekeken. Wij hebben, mede gelet op de toekomst, de eindafweging gemaakt dat dit aanbod kan worden geaccepteerd. Daarmee, voorzitter, heb ik gereageerd op de tweede opmerking van mevrouw Van Unen.

De eerste opmerking kan ik niet goed plaatsen. Mevrouw Van Unen heeft mijn betoog gehoord. Wij hebben alle waardering voor de wijze waarop het college tot zijn voorstel is gekomen, maar wij maken een iets andere afweging. Men heeft mij niet horen zeggen dat wij de door het college gekozen variant slecht vinden. Ook dat is een goede variant, maar wij menen dat wij met het oog op de toekomst de ons inziens betere variant moeten kiezen. Dat doet niets af aan de lof die wij voor het college hebben waar het gaat om de aanpak van de infrastructuur.

De heer **Van Dijk** (PVV). Voorzitter. In maart 2015 zijn de werkzaamheden in het kader van het project-Sloeweg als gevolg van financiële problemen stopgezet. In juli van dat jaar besloten de Staten, nadat orde op financiële zaken was gezet, om de uitvoering wat betreft het eerste deel voort te zetten. Voor het tweede gedeelte, de aansluiting van de Bernhardweg op de N62, werd toen besloten om eerst een variantenstudie te

verrichten naar de verschillende mogelijkheden. Begin maart 2016 werd deze studie afgerond, waarna de resultaten ervan op een aantal punten werden uitgewerkt.

Bij de genoemde studie werden zes mogelijke oplossingen beoordeeld op de aspecten doorstroming, verkeersveiligheid, toekomstvastheid, effecten voor de omgeving en kosten. De uitkomst was dat twee varianten zouden kunnen worden toegepast. Allereerst ging het om de Halve Haarlemmermeer-variant, waardoor alleen het verkeer tussen Goes en Gent onbelemmerd zou kunnen doorrijden. De kosten daarvan waren 15,9 miljoen. In de tweede plaats werd de Stervariant genoemd, waarbij het verkeer uit alle richtingen over drie viaducten onbelemmerd zou kunnen doorrijden.

Voorzitter. Naar de opvatting van mijn fractie is de Stervariant de meest toekomstbestendige variant. Zij heeft tijdens de commissievergadering van 25 november aangegeven dat alleen de beste oplossing voor haar telt. Zij nodigt de gedeputeerde uit om haar op de valreep ervan te overtuigen dat zijn voorkeur, de Halve Haarlemmermeer-variant, de beste keuze is. Vooralsnog zijn wij van mening dat de Stervariant, ofwel de duurste oplossing, de beste variant is die ons naar de toekomst brengt, ook naar de verre toekomst. De Stervariant kost nu 4,2 miljoen méér, maar als over tien of vijftien jaar een goedkopere variant noodzakelijkerwijze zou moeten worden aangepast in verband met de doorstroming van het dan toegenomen verkeer, zou dat vele miljoenen meer kosten dan nu deze 4,2.

Grote belanghebbende partijen, zoals het Zeeuwse bedrijfsleven, de gemeente Borsele, Zeeland Seaports en de NV Westerscheldetunnel, hebben zich uitgesproken vóór de Stervariant. Deze partijen wijzen op het economische belang van deze verbinding. Daarnaast heeft de NV Westerscheldetunnel de toezegging gedaan, een bedrag beschikbaar te stellen van 5 miljoen.

Voorzitter. Deze verbinding tussen Midden-Zeeland, Zeeuws-Vlaanderen en België zal een zeer belangrijke rol gaan spelen in de economische toekomst van Zeeland. Het geld is er en wat de PVV-fractie betreft gaan wij ervoor.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Het valt mij erg tegen dat de PVV-fractie het geld van de tunnel hiervoor wil gebruiken.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Voorzitter, mijn fractie was verrast en verbaasd over de keuze van het college voor de Halve Haarlemmermeer-variant. Immers, in april had men nog een voorkeur voor de héle Haarlemmermeervariant, en vóór het Sloeweg-debacle had men een voorkeur voor de Stervariant. Ook raakten wij in verwarring door het gegoochel met de cijfers. Een halfjaar geleden was de hele Haarlemmermeervariant goedkoper dan de

halve, en dat is nu weer omgekeerd. Het meest verbaasd waren wij over de voorzet die het college gaf om de "ster" in te koppelen. Dit inkoppen doet het college niet zelf; dat laat het college over aan ons, leden van de Staten. De vraag was: wie durft het aan om deze variant in te koppelen? Welnu, dat heeft de VVD-fractie al gedaan, en wij zijn gevolgd. De vraag rijst nu, of straks mogelijk dit doelpunt wordt afgekeurd.

Voorzitter. Alle stakeholders hebben hun voorkeur uitgesproken voor de Stervariant. Het college heeft ze benaderd met het verzoek om een financiële bijdrage en de NV Westerscheldetunnel heeft toegezegd, 4,2 miljoen bij te dragen voor de realisatie van de Stervariant. Vervolgens accepteert het college dat bedrag niet, hetgeen toch wel heel erg vreemd is. College, u gaat eerst vragen om een bijdrage, u krijgt deze bijdrage en u zou met dit aanbod heel blij moeten zijn, maar vervolgens weigert u het en moeten de Staten het zelf maar oplossen.

Voorzitter, waarom kiest het college nu voor de Halve Haarlemmermeer-variant, en niet voor de beste oplossing, de Stervariant? Dat was toch voor het college de eerste wens? De fractie van D66 gaat voor een sterk Zeeland, met een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. Goede bereikbaarheid trekt bedrijven aan, waardoor er weer meer tunnelverkeer komt. Als gevolg daarvan zullen wij, als het een beetje meezit, niet langer tol behoeven te betalen. Daarvan zijn wij stellig overtuigd. Het is op grond hiervan dat mijn fractie het amendement van de VVD-fractie mede heeft ondertekend.

Voorzitter, de kerst nadert. Ik zou zeggen: volg de "ster".

De heer **Van der Maas** (GS). De kerst nadert; volg de "ster"... Voorzitter, vanuit de grond van mijn hart zeg ik: dat moeten wij zeker doen.

Vandaag spreken wij over het dossier-Sloeweg, een weg van emotie. Als bestuurder moet je weg blijven van emotie. Het college heeft in de afgelopen maanden op integere wijze dit dossier willen benaderen. We hebben gezegd: waarom leggen wij deze weg aan en waar moet deze weg aan voldoen? Lastig, voorzitter, om tot een goede keuze te komen. Daarom heeft het inderdaad lang geduurd maar, geloof me, wij hebben deze maanden nuttig gebruikt om alle aspecten onder de loep te leggen.

Daarom is het ook niet vreemd dat vanmorgen zoveel zaken naar voren komen. Inderdaad: wikken en wegen. Voorzitter, dat hebben wij gedaan. Wij hebben gepoogd om op een zeer integere wijze om te gaan met het kader dat de Staten aan het college hebben meegegeven, om vervolgens ons huiswerk kundig te doen. En ziedaar: het statenvoorstel.

De scope was: Goes-Gent conflictvrij. Vier punten waren niet conflictvrij en in het voorliggende voorstel ziet men deze vier punten inderdaad conflictvrij. De Staten hebben ons voorts meegegeven dat de weg toekomstbestendig zou moeten zijn, dat de doorstroming op orde zou moeten zijn en dat aan de verkeersveiligheidseisen zou moeten worden voldaan.

Voorzitter, dát zijn de kaders die ik heb meegekregen. Als sommige fracties deze scope willen vergroten, mag dat, maar dat heeft men mij niet "aan de voorkant" meegegeven. Als een groot project wordt aangepakt --infrastructuur wordt voor dertig, veertig jaar aangelegd-- is het begrijpelijk dat daarbij álles wordt meegenomen. Natuurlijk rijst dan de vraag of niet ook die andere twee wegen, die aangetakt worden bij het kruispunt, conflictvrij moeten worden gemaakt. In het kader van de Halve Haarlemmermeer-variant wordt daar niet voor gekozen. Het zat ook niet in de scope, maar het is logisch dat dit een plek krijgt bij de totale afweging.

Vraagt men mij of ik daar moeite mee heb, voorzitter, dan zeg ik: vanzelfsprekend niet. Waarom zou je, als er zes punten op te lossen zijn, niet alle zes conflictvrij uitvoeren? Daar heb ik geen moeite mee, maar ik heb er wél moeite mee wanneer daarvoor geld moet worden ingezet dat wij zelf niet hebben en wij onze hand moeten ophouden bij een ander. Dan wordt het een ánder verhaal. Je komt dan bij een andere afweging uit. Tol heeft te maken met een aandeelhoudersstrategie en die strategie is gericht op lage tarieven en zo vroeg mogelijk tolvrij.

Vraagt men mij of wij het inzetten van de genoemde 4,2 miljoen kunnen uitleggen, dan zeg ik: als het gaat om een uitgave ten behoeve van iets dat noodzakelijkerwijs niet veel meerwaarde biedt, dat niet echt nodig is en dat niet in de scope zit, dan kan ik dat niet uitleggen. Deze spanning heeft men terug kunnen vinden in het statenvoorstel. Ik heb dicht bij de kaders willen blijven die de Staten mij hebben meegegeven, maar wij hebben ook, door middel van het statenvoorstel, aan de Staten een totale afweging willen voorleggen. Het is daarom dat wij er langer over hebben gedaan dan aanvankelijk werd aangenomen.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Het college heeft toch zélf de stakeholders benaderd en gevraagd of ze er iets voor over hadden? Uit het beeld dat de gedeputeerde nu schetst, komt een beetje naar voren: er kwam ineens een stakeholder met een aanbod. Het college heeft ze toch zélf uitgenodigd?

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Toen ik op pad werd gestuurd om de stakeholders te bevragen, zat er nog bijna geen geld in onze portemonnee. Inmiddels weten we dat we zelf

voldoende dekking hebben. Begin 2016 was dat nog niet het geval. Onze vragen aan de stakeholders waren dan ook tweeledig: wat vindt u van de varianten en wilt u meebetelen? Niemand zei "ja", behalve de NV Westerscheldetunnel. Inmiddels weten we dat we één van de voorgestelde goede varianten wel zelf kunnen betalen. Daarom heb ik deze opmerking geplaatst.

Voorzitter. Een eventuele heraanbesteding in verband met een gewijzigd ontwerp, is niet aan de orde. Daar is naar gekeken. Wat de AEC-bodemas betreft, herinner ik eraan dat men een stuk heeft gekregen, een externe juridische toetsing. Daar ga ik nu niet verder op in, maar men weet dat de claim, bij welk besluit er ook vandaag wordt genomen, niet van tafel is. Ook bij de keuze voor de Stervariant is de situatie niet claimvrij.

Hoe is het mogelijk, zo vraagt de heer Babijn, dat een statenlid van de PvZ door een interpellatiedebat ervoor zorgt dat er wél AEC-bodemas mag worden toegepast. Voorzitter, ik moet hierbij denken aan die haan die 's ochtends kraait en elke ochtend denkt: de zon komt op omdat ik kraai...

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter, als de PvZ geen actie had ondernomen en niet had getracht om duidelijk te maken dat AEC-bodemas mocht worden toegepast, hadden wij te maken met een veel duurder variant. Wat de Stervariant betreft zouden wij dan ruim 5 miljoen méér kwijt zijn geweest. Ik herinner eraan dat iedereen ervan uitging dat AEC-bodemas niet mocht worden gebruikt. Ik meen toch dat wij hier een "kleine" bijdrage hebben geleverd, en niet alleen hebben gekraaid.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. Tussen september 2015 en juni 2016 hebben wij intensieve gesprekken gevoerd met Rijkswaterstaat, waarbij is gevraagd: geef ons duidelijkheid waar het gaat om het al dan niet gebruiken van AEC-bodemas. In juni 2016 werd aangegeven dat het, wanneer er zou worden gewerkt met de zogenaamde IBC-constructie, zou mogen. Dit houdt in dat het materiaal als een soort loempia onder de grond wordt gelegd, boven het grondwater.

Door de CDA-fractie is een vraag gesteld over de veiligheid. Voorzitter, verkeerskundig moet er nog een audit plaatsvinden. Dat moet altijd als men aan een dergelijk project begint. Echter, qua veiligheid voldoen beide varianten aan de eisen. Wel wijs ik erop dat men bij de Stervariant te maken heeft met links in- en uitvoegend verkeer. Zelf vind ik dat, qua verkeersveiligheid, geen optimale situatie. Dat wordt ook aangegeven in het rapport van Witteveen&Bos. Echter, in zijn totaliteit is de Stervariant als zeer veilig bestempeld, hetgeen ook geldt voor de Halve Haarlemmermeer-variant waarvan de rotonde weer ándere

consequenties kan hebben. Bij links invoegen laat men de minder dominante stroom invoegen op de dominante stroom, maar qua verkeersveiligheid moet dat kunnen. Wij kennen wel meer wegen in Nederland waar dat het geval is.

Door de VVD-fractie is aandacht gevraagd voor de calamiteitenroute. Voorzitter, deze route van Walcheren naar de tunnel is bij de keuze van de Halve Haarlemmermeer-variant conflictvrij. Daarom begrijp ik de opmerking hierover niet goed. De route is conflictvrij als men vanuit Middelburg de Bernhardweg neemt, richting tunnel. Dan behoeft men niet over de rotonde te gaan. Dat is wél het geval als men van de tunnel richting Walcheren gaat, maar ik neem aan dat men vooral aan de andere richting denkt.

Hoe kijkt Den Haag aan tegen Zeeuwse uitgaven? Voorzitter, als men Den Haag om hulp vraagt, wordt er in Den Haag meegedacht. Het is duidelijk dat wij transparant moeten zijn over de investeringen die wij doen en over de besluiten die wij nemen. Wij moeten nut en noodzaak kunnen aantonen.

Door de fractie van GroenLinks wordt gevraagd waar in Nederland drie viaducten nodig zijn voor een dergelijke kruising van provinciale wegen. Voorzitter. Het is juist tegen de achtergrond van deze vraag dat het college de Staten twee varianten heeft voorgelegd. Wat het amendement van de heer Temmink betreft, onderstreep ik dat het college van oordeel is dat andere varianten niet voldoen aan de eisen met betrekking tot toekomstbestendigheid, veiligheid en doorstroming. Ik zou zeggen: zie het statenvoorstel. Er blijven er drie over. De "trompet" is niet haalbaar en daarom resteren de Halve Haarlemmermeer-variant en de Stervariant.

Door de fractie van de SGP is gesproken over het overschot van 5 miljoen. Voorzitter, deze fractie heeft het hierbij over de eindafrekening met betrekking tot de Sluiskiltunnel die er over enkele weken komt. Het bleek onmogelijk te zijn, dit nog vóór de behandeling van het voorliggende statenvoorstel rond te krijgen. Echter, aan de hand van het derde kwartaal heeft men kunnen zien dat er inmiddels sprake is van een overschot van 5 miljoen. Wellicht laat de eindafrekening een nog hoger bedrag zien. Dat kan ik wel garanderen, maar hoeveel het precies zal zijn, weet ik niet.

De PVV-fractie heeft mij gevraagd om mijn best te doen, haar te overtuigen van de juistheid van de keuze van het college. Voorzitter. Toekomstbestendig tot minimaal 2040 is de Halve Haarlemmermeer-variant. Verkeersveilig is de Halve Haarlemmermeer-variant. De Halve Haarlemmermeer-variant voorziet in een goede doorstroming op alle wegen, zodat er geen wachttijden ontstaan. Bovendien is de Halve Haarlemmermeer-variant betaalbaar met eigen middelen.

De heer **Babijn** (PvZ). Voorzitter. Ik herinner de gedeputeerde aan mijn vraag over het viaduct bij 's-Heerenhoek. Mijns inziens had men daar 2,5 miljoen kunnen besparen als de provincie AEC-bodemas had toegepast.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter, in de bedoelde situatie kon geen AEC-bodemas worden toegepast. Ik snap de vraag van de heer Babijn dan ook niet. Misschien willen wij elkaar niet snappen... Hoe dan ook, het kon niet, gelet op de voorwaarden die worden gesteld voor het toepassen van AEC-bodemas. Overigens, alle beslissingen op dit terrein zijn genomen in nauw overleg met Rijkswaterstaat die in de toekomst de weg zal overnemen.

De heer **Babijn** (PvZ). Die conclusie bestrijd ik en ik herhaal --ook al wil de gedeputeerde de PvZ niet de "credits" geven-- dat als de PvZ geen actie had ondernomen, wij vandaag niet voor een tekort van 4,2 miljoen maar voor een tekort van ruim 9 miljoen zouden staan.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ik handhaaf mijn amendement. In reactie op de opmerking van de heer Van Burg over de situatie in Joure, kan ik zeggen dat hij wellicht niet precies heeft gezien wat het verschil is tussen ons voorstel en de Joure-variant. Wij werken met bypasses en een aantal andere zaken. Tegen die achtergrond vind ik zijn opmerking niet terecht.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Ik heb waardering voor de wijze waarop de gedeputeerde het voorstel heeft uitgelegd, toegelicht en verdedigd. Het was stil in deze zaal... Ik weet niet wat dat precies zegt, maar ik zou er heel graag de lunchpauze "overheen laten gaan", zodat de woorden van de gedeputeerde bij een aantal partijen kunnen doordringen. Misschien ben ik de enige, maar ik zou graag zien dat de stemmingen na de lunchpauze zouden plaatsvinden.

De heer **Faasse** (ZL). Voorzitter. Er is al zó lang over nagedacht... Ik geloof niet dat standpunten nog zullen worden gewijzigd. Ik stel voor om toch gewoon vóór de lunchpauze te stemmen.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter, wij ondersteunen het verzoek van de PvdA-fractie.

De heer **Verburg** (CU). Voorzitter. Ook wat ons betreft wordt hierover niet na de lunchpauze gestemd. Verder constateren wij dat de gedeputeerde een heldere toelichting heeft gegeven, en moet mij van het hart dat er bijna magische krachten worden toegekend aan de Stervariant.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Wij stemmen graag vóór de lunchpauze. Immers, de gedeputeerde heeft uitgebreid en zorgvuldig geantwoord. Wij geven er de voorkeur aan, dit nu af te ronden.

De **voorzitter**. Ik constateer dat door mevrouw Pijpelink een voorstel van orde is gedaan dat erop is gericht dat de stemmingen na de lunchpauze plaatsvinden. Ik breng dit voorstel in stemming.

Het voorstel van orde wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de PvdA, GL en de SP voor dit voorstel hebben gestemd.

Als gevolg van deze uitkomst zijn wij nu toe aan de stemmingen, allereerst over amendement nr. 5 dat als het meest vérgaand moet worden beschouwd. Daarna vindt de stemming plaats over amendement nr. 4. Vervolgens wordt er gestemd over het al dan niet gewijzigde statenvoorstel.

Mevrouw **Pijpelink** (PvdA). Voorzitter. Wij vragen om hoofdelijke stemming over amendement nr. 4 en over het eventueel gewijzigde statenvoorstel.

De **voorzitter**. Als een lid van de Staten om hoofdelijke stemming vraagt, wordt er dienovereenkomstig gehandeld.

Amendement nr. 5 van het lid Temmink inzake de keuze sterrotonde, wordt bij handopsteken verworpen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de heer Temmink voor dit amendement heeft gestemd.

Aan de orde is vervolgens de hoofdelijke stemming over amendement nr. 4 van het lid Van Geesbergen c.s. inzake de keuze stervariant. Deze stemming --het geldt ook voor de stemming over het al dan niet gewijzigde statenvoorstel-- zal aanvragen bij nr. 7 van de presentielijst, de heer De Visser.

Amendement nr. 4 wordt met 22 tegen 16 stemmen aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden De Visser, Van Gent, Heerkens, Van Burg, Van Geesbergen, Ruissen, Bierens, Roelse, Babijn, Haaze, Van Dijk, De Wit, Willemse, Van Veen-de Rechter, Bosch, Faasse, Van de Velde, Roeland, Van den Berge, Veraart, Schonis en Dorst.

Tegen hebben gestemd de leden Van Haperen, Erbisim, Pijpelink, Verburg, Temmink, Rijksen-Blok, Van Unen, De Milliano-van den Heuvel, Van 't Westeinde, Kool-Blokland, Tuinder, Viergever, Geluk, Oudeman, Janssens en Van Hertum.

In stemming komt het statenvoorstel, zoals het is gewijzigd door de aanvaarding van amendement nr. 4.

De **voorzitter**. Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter, mijn fractie is van mening dat er een goede oplossing voor het aan de orde zijnde kruispunt moet komen. De afronding van het hele project-Sloeweg moet goed zijn. Niets doen leidt tot grote financiële gevolgen. In dat geval komt de vijf miljoen van het Rijk er niet en zal het Rijk de weg niet overnemen. Daarom zullen wij met dit gewijzigde voorstel instemmen, zulks ondanks onze voorkeur voor de Halve Haarlemmermeer-variant, zodat deze "kerstster" -- want zo kan deze uitwerking vanaf nu door het leven gaan-- kan worden aangelegd.

Echter, mocht blijken dat er financiële voordelen optreden bij de aanleg, dan vinden wij dat die middelen allereerst in mindering moeten worden gebracht op de bijdrage vanuit de tolgelden, zodat er zo weinig mogelijk wordt bijgedragen door de mensen die van de Westerscheldetunnel gebruikmaken.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. De SP staat bekend als een consequente partij. Het is onjuist om aan te nemen dat wij géén oplossing zouden willen. Ons bezwaar is dat hiervoor tunnelgeld wordt ingezet. Daarom zullen wij tegen het statenvoorstel stemmen.

Het gewijzigde statenvoorstel wordt met 28 tegen 10 stemmen aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: De Visser, Van Gent, Heerkens, Van Burg, Van Geesbergen, Ruissen, Bierens, Roelse, Babijn, Haaze, Van Dijk, De Wit, Willemse, Van Veen-de Rechter, Bosch, Faasse, De Milliano-van den Heuvel, Van 't Westeinde, Kool-Blokland, Van de Velde, Geluk, Oudeman, Janssens, Roeland, Van den Berge, Veraart, Schonis en Dorst.

Tegen hebben gestemd de leden Van Haperen, Erbisim, Pijpelink, Verburg, Temmink, Rijksen-Blok, Van Unen, Tuinder, Viergever en Van Hertum.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Na deze pittige discussie over een zeer belangrijk onderwerp stelt de VVD-fractie er prijs op om de gedeputeerde en, daarna, de overige leden van het college, iets aan te bieden.

(spreker biedt de leden van het college kerststerren aan)

De **voorzitter**. Ik dank u zeer. De gevoerde discussie heeft duidelijk gemaakt hoe de partijen tegenover dit voor ons allen zware onderwerp staan. Duidelijk is ook dat men met respect naar elkaar heeft geluisterd, dat er is gewikt en gewogen en dat iedereen zeer intensief bij dit traject betrokken is geweest.

De vergadering wordt voor enige tijd geschorst.

38. Statenvoorstel 14e begrotingswijziging 2016 en 1e wijziging 2017 (DIO-103)

De **voorzitter**. Ik maak de leden erop attent dat de financiële gevolgen van de besluitvorming die voor de lunchpauze met betrekking tot de Sloeweg plaatsvond, nog moeten worden verwerkt in de desbetreffende begrotingswijziging. Wij zullen ervoor zorgen dat dat in het kader van de resumptie gebeurt, zodat er sprake is van een actuele begrotingswijziging.

Met inachtneming van deze mededeling wordt het statenvoorstel zonder stemming aangenomen.

39. Statenvoorstel Natuurvisie Zeeland 2017-2022 (DIO-WBN-101)

De heer **Geluk** (CDA). Voorzitter. Ik houd mijn bijdrage kort, maar wil wel enkele voor mijn fractie belangrijke punten benoemen.

Mijn fractie vindt dat het beheer van het Natuurnetwerk Zeeland niet uitsluitend door de drie terreinbeheerders, Staatsbosbeheer, Zeeuws Landschap en Natuurmonumenten, behoeft te worden uitgevoerd. Door andere partijen, zoals agrarische natuurverenigingen, toe te laten, kan het wellicht efficiënter.

Voorzitter. Het agrarisch natuur- en landschapsbeheer is een belangrijke pijler voor het plattelandsbeleid. Boeren leveren met het beheer van natuur en landschap een belangrijke bijdrage aan het behouden en versterken van een groen

platteland, het leefgebied van veel planten en dieren.

Het Zeeuwse platteland --met mooie, nieuwe natuur, oude natuur en schitterende landschappen-- kent ook nadelige gevolgen van natuur, zoals overlast van distels, berenklaauw, en ook overlast van sommige dieren zoals vossen en kraaien. Het is overlast die wij met z'n allen ondervinden, maar vooral ook de landbouw. De schade die de landbouw door nieuwe natuur wordt aangedaan, moet volledig gecompenseerd worden. Agrariërs mogen dan ook geen belemmeringen ondervinden om in aanmerking te komen voor schadevergoeding. De steun voor de motie --ingediend tijdens de statenvergadering van 15 juli, om het zogenaamde behandelbedrag bij het indienen van een schadeclaim bij het Faunafonds terug te betalen wanneer de claim wordt gehonoreerd-- is een eerste goede aanzet.

Voorzitter, mijn fractie hecht belang aan het opstellen van een predatorenbeleid, met predatiebeheerplannen. Dit moet zorgen voor een actief beheer van predatoren, zoals de vossen. Door het ontbreken van duidelijke plannen --en, in het verlengde daarvan, extra bejagingsmogelijkheden-- worden nu wettelijke belangen geschaad. Dit leidt tot onnodige schade en overlast.

Wat de natuurontwikkeling betreft sluit de voorliggende visie aan bij de wettelijk vastgestelde doelstellingen voor de lange termijn, zoals de ontwikkelopgave met betrekking tot het natuurnetwerk dat in 2027 gereed moet zijn. Binnen Natuurnetwerk Zeeland dient nog 1000 hectare te worden ontwikkeld. Voorzitter, mijn fractie ziet deze 1000 hectare als een maximum voor nieuw te ontwikkelen natuur binnen geheel Zeeland. Voor ons geldt namelijk dat kwaliteit boven kwantiteit gaat. Kwaliteit is: goed beheer en het beperken van overlast, naast goede financiële regelingen voor faunaschade. Met andere woorden: geen extra natuurontwikkeling en zeker geen nieuwe natuur ten koste van goede landbouwgrond. Nieuwe natuurplannen --zoals het plan Pluvier, een initiatief van ZMF en provincie-- dienen binnen dit maximum gerealiseerd te worden. Voorts dienen natuurgebieden zoveel mogelijk toegankelijk en beleefbaar te zijn, volgens het "ja, tenzij-principe".

Voorzitter. De kadernota voor deze Natuurvisie hebben wij al eerder besproken. Het gaat om een visie die is ontstaan na consultatie van het maatschappelijk veld en geleverde input tijdens georganiseerde publieksbijeenkomsten. Zowel de kadernota als de voorliggende conceptvisie heeft daarom de steun van de CDA-fractie.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. Allereerst wil ik waardering uitspreken voor de voor ons liggende Natuurvisie. Het is een mooie combinatie van continuering van goed, oud beleid en

vernieuwing, waar wenselijk en nodig. Ik licht er drie zaken uit.

In de eerste plaats vraag ik aandacht voor de bevoegdheden waar het gaat om de aangekondigde beleidsnota's. Ik neem daarbij de nota's over natuurbeleving en natuurverbreding als voorbeeld. Voorzitter, terecht wordt de Natuurvisie een visie genoemd, en waar het om natuurbeleving en -verbreding gaat, worden ambities geformuleerd die wij ten volle delen, maar ten aanzien waarvan er nog geen doelstellingen zijn. Die worden in samenwerking met maatschappelijke partijen uitgewerkt in nieuwe beleidsnota's. In de samenvattende tabel, opgenomen in de visie, staat dat het college vaststelt en daarbij de Staten betreft. Dat vinden wij wat cryptisch, voorzitter. Wij vragen daar een toelichting op. Immers, wij hebben het hier over beleidsnota's en niet over uitvoeringsprogramma's. Waar het gaat om het vaststellen van doelen, zijn de Staten aan zet, en dus rijst de vraag of de Staten hier niet een meer centrale rol moeten krijgen.

Mijn tweede punt is de soortenbescherming. Voorzitter. De vernieuwende aanpak van proactieve bescherming en verrijking van de natuur, spreekt ons aan, maar tegelijkertijd constateren wij dat er in het maatschappelijke veld veel onrust bestaat over het wegvallen van de juridische bescherming van een aantal soorten, met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming. De zorgplicht komt daarvoor in de plaats, maar velen vragen zich af of dat ook inderdaad gaat werken. Wij weten dat bijvoorbeeld bij ZMF, IVN en Stichting Landschapsbeheer Zeeland, ideeën leven over mogelijke ondersteuning van de introductie van deze zorgplicht, in de vorm van educatie en voorlichting. Wij vragen de gedeputeerde of zij bereid is om met deze organisaties hierover het gesprek aan te gaan, en projecten in de sfeer van educatie en voorlichting onderdeel te maken van de jaarlijkse budgetcontracten.

In de derde plaats stel ik de vraag: natuur, is dat een last of een lust? Voorzitter. De heer Geluk heeft al de vos en de distels ten tonele gevoerd... Wat voor de één een lust is, kan voor de ander een last zijn, en omgekeerd. Waar het ons inziens vooral om gaat, is de vraag hoe wij in die kluwen van tegenstrijdige belangen en emoties een goede balans kunnen vinden. Welnu, mijn fractie vindt het belangrijk dat de afwegingen die daarbij aan de orde zijn, worden ontgaan van emoties en wordt gebaseerd op feiten. Wij vragen het college dan ook om de noodzakelijke objectivering onderdeel te laten zijn van de aangekondigde uitwerkingen, en om daarop terug te komen zodat duidelijk wordt hoe die objectivering gestalte wordt gegeven.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Het objectiveren van emoties... Dat wordt wérkelijk een uitdaging.

Voorzitter. Mijn fractie is erkentelijk en heeft respect voor het werk dat is verzet om tot de voorliggende visie te komen. Daarmee wordt voldaan aan onze wettelijke opdracht om een en ander gereed te hebben voordat deze taak naar de provincie komt.

Tijdens de behandeling van de kadernota, in september 2016, is een amendement aanvaard waarin wordt gesteld: "met betrekking tot de inzet van middelen ter ondersteuning van natuureducatiecentra te kiezen voor optie nul, de huidige situatie waarin er in elk gebied voor bewoners en toeristen op korte afstand mogelijkheden zijn om de natuur te ontdekken of te beleven.". Er was geen meerderheid te vinden voor de optie om voor toppers te gaan. Voorzitter, nú lees ik in de voorliggende visie: "De provincie neemt het initiatief om voor toppers, en mogelijk nog een paar goed bezochte gebieden met regionale functie, aan de hand van businesscases te onderzoeken welke extra voorzieningen gewenst zijn, en realiseert deze met een eenmalige financiële injectie.". Mijns inziens is dit niet in lijn met het genoemde amendement. Met welk geld gaat het college dit onderzoek doen?

Voorzitter. Natuur, cultuur en landschap zijn met elkaar verweven. Daar leven mensen, dieren en planten, in onderlinge relatie of predatie, om te leven en te overleven. Dat vraagt respect en ruimte voor elkaar, en het is niet te vatten in hokjes en vakjes. Mijn fractie roept de mensen die betrokken zijn bij het gebruik en het beheer van natuurterreinen en landbouwgronden, op om samen te werken, in de zoektocht naar een goed evenwicht tussen het genieten van de natuur en het verbouwen van voedsel.

Mevrouw **Tuinder** (SP). Voorzitter. Deze Natuurvisie is opgesteld in overleg met veel organisaties en overheden. Het is een herkenbaar verhaal waaraan mensen mee kunnen werken. Het gaat om het belang van de natuur, om soorten, mensen, recreatie en bedrijven. Kortom, het gaat om feders belang en daarom is het goed dat er een zó veel omvattende visie ligt.

Met dit stuk wordt de unieke waarde van het Zeeuwse deltagebied benoemd, die essentieel is als natuurlijke leefomgeving van veel soorten, grote aantallen planten en dieren. De provincie draagt hiervoor een grote verantwoordelijkheid. Mijn fractie vindt dit stuk ook van belang met het oog op de Zeeuwse Kustvisie en de Visie op de Deltawateren. Het gaat daarbij om de regierol die de provincie dient te behouden.

Voorzitter. Ook de stem van onze inwoners moet hier, in deze Staten, goed worden gehoord. Deze Natuurvisie toont aan dat samenwerking op het terrein van natuur iets oplevert. Ik denk aan het verbeteren van de biodiversiteit, het versterken van maatschappelijke betrokkenheid en het betrekken

van méér sectoren bij natuur. Dit onderwerp is voor iedereen van belang en elke sector dient hiervoor verantwoordelijkheid te nemen. Uiteindelijk gaat het om een Natuurvisie die ook moet worden gezien als een toekomstvisie.

Voorzitter. Het realiseren van een pilot met een bufferzone tussen landbouw- en natuurgebied - dit levert zowel voor de agrariër als voor de natuurbeheerder voordeel op-- vinden wij een goed idee. Monitoring met betrekking tot bufferzones vinden wij nodig om ook positieve effecten van biodiversiteit en natuur op de landbouw herkenbaar te maken.

Goed beleid vergt kennis over voorkomende soorten en over de effecten van het beheer. Natuur is leuk voor beleving en gezond bewegen, maar zij is ook van levensbelang en broodnodig voor agrariërs, die weten dat voor bestuiving wilde bijen en andere insecten onmisbaar zijn. Die insecten hebben schuilplaatsen nodig om te kunnen overleven. Er moet dus sprake zijn van tweerichtingsverkeer. Gaat het om de versterking van de biodiversiteit, dan moeten wij weten welke soorten er voorkomen. Vindt niet ook het college dat méér monitoring een van de taken van de provincie is, bruikbaar als evaluatie om zichtbaar te maken hoe de zaken ervoor staan en wat de effecten zijn van de versterking van de biodiversiteit?

Voorzitter. Ook voor ons is een punt van zorg het verdwijnen van de lijst met beschermden soorten, bij de komst van de Wet natuurbescherming. Sommige soorten zijn uniek voor Zeeland. Jarenlang is het beheer hierop gericht geweest en zijn er met dat beheer goede resultaten bereikt. Ik denk hierbij aan zeldzame orchideesoorten, muurplanten en dieren zoals amfibieën en vogels. De provincie heeft de taak om ervoor te zorgen dat deze soorten niet weer verdwijnen; het is een zorgplicht. Op welke manieren zijn de beheersmaatregelen voor kwetsbare soorten te handhaven en, eventueel, onder te brengen bij een organisatie? Wat kan het college in dit verband toezeggen?

Ook ik vraag aandacht voor het eerder aangenomen amendement van de fracties van de SP, GroenLinks, D66, het CDA en 50-Plus over natuurbeleving. Voorzitter, ons gaat het erom dat in elk gebied voor iedereen op korte afstand de mogelijkheid bestaat om natuur te ontdekken en te beleven. Als er geld voor natuurbeleving beschikbaar is, leidt dit amendement ertoe dat die middelen op méér plekken ten goede moeten komen aan het beleven van natuur, in plaats van in een enkel park of natuurbelevingscentrum. Kan het college toezeggen dat dit amendement in het kader van de Natuurvisie wordt uitgevoerd?

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. Deze Natuurvisie is voor mijn fractie een voorbeeld,

waarmee duidelijk wordt gemaakt hoe een integrale benadering kan leiden tot een document waar je wat aan hebt. Langs acht invalshoeken worden Zeeuwse natuurvisies in beeld gebracht, met als hoofddoel --naast de wettelijk verplichte 1000 hectare nieuwe natuur-- dat het integrale provinciale natuurbeleid is gericht op behoud en versterking van de biodiversiteit. Dat spreekt mijn fractie aan, evenals de twee nevendoelen, het versterken van de maatschappelijke betrokkenheid bij natuur en de relatie tussen natuur en economie. Hierbij moet ook nadrukkelijk het gevarieerde, karakteristieke Zeeuwse landschap worden betrokken. Daar kom ik later nog op terug.

Het is verleidelijk, voorzitter, om nu al op te komen voor het belang van specifieke Zeeuwse soorten planten en dieren, boven en onder water, maar daarmee wachten wij totdat de onderdelen van deze Natuurvisie worden vertaald in deelnota's, met uitwerkingsprogramma's. Daarbij gaat mijn fractie ervan uit dat natuur- en milieuorganisaties "aan de voorkant" de kans krijgen om hun input te leveren.

Het is goed dat de provincie nu verantwoordelijk is en gehouden kan worden voor actieve bescherming en beheersplannen. Het is eveneens goed dat er jaarlijks een evaluatie plaatsvindt op natuurkwaliteit en -ontwikkeling, en dat eenmaal per drie jaar wordt nagegaan of de maatschappelijke betrokkenheid inderdaad is gegroeid, en of de relatie tussen natuur en economie duidelijker is geworden. Verwacht de gedeputeerde dat het ambitieuze tijdspad in 2017 voor de diverse onderdelen van de Natuurvisie zal worden gehaald? Kunnen de Staten de toezegging krijgen dat zij hiervan steeds goed op de hoogte worden gehouden?

Voorzitter, ik zou nog even terugkomen op de specifieke natuur- en/of cultuurwaarden die het Zeeuwse landschap zo karakteristiek maken. Het is prima dat met de Natuurvisie wordt beoogd de beleving daarvan te vergroten, zij het dat een en ander door iedereen weer anders beleefd, hetgeen kan leiden tot emotionele discussies. Op zich is dat niet erg, al is het voor mijn fractie wél van belang dat besluiten worden genomen op basis van objectieve gegevens. Daarom dien ik een motie in met de strekking dat een landschapsadviescommissie wordt ingesteld die op afroep beschikbaar is en waarvan de adviezen bij de besluitvorming moeten worden betrokken.

De voorzitter. Door het lid Temminck is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 16 december 2016;

gelet op:

- het gegeven dat natuurverbreding en -beleving nauw met elkaar verbonden zijn;
- het gegeven dat in de Natuurvisie wordt uitgegaan van een versterking van de Zeeuwse natuurbeleving;
- het gegeven dat het landschap en de landschappelijke waarden in de ruimtelijke ordening volop in de aandacht staan en dat de komende jaren ook zullen blijven doen;
- het gegeven dat bouwplannen grote impact (kunnen) hebben op dat landschap;

overwegende dat:

- de natuur- en culturele landschapsbeleving altijd een subjectief iets is;
- het kunnen werken met kaarten en afwegingskaders vereist dat er beschrijvingen zijn van wat verstaan wordt onder natuur- en cultuurhistorische landschappelijke waarden;
- er bouwaanvragen zullen (blijven) komen;

spreken als hun mening uit dat:

- met name grote bouwprojecten, naast de deskundige ambtelijke beoordeling, een onafhankelijke toetsing vereisen vanuit specifieke kennisvelden op wat de impact van die bouw is op de landschappelijke waarden, en of die passen binnen de gestelde kaders;
- daartoe een adviescommissie-landschap ingesteld dient te worden, die op afroep of beargumenteerd op eigen initiatief beschikbaar is;
- het advies van dit team zwaar weegt en moet worden meegenomen bij de besluitvorming over zo'n bouwproject ("Voer uit of leg uit");

verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- een kwaliteitsteam-landschap in te stellen voor 1 mei 2017, bestaande uit een aantal deskundigen (bijvoorbeeld landschapshistoricus, landschapsarchitect, ecooloog, planoloog, milieufilosoof);
- dit team op te roepen en in te zetten bij grote bouwprojecten, zoals hierboven verwoord;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 6.

De heer **Van Burg** (SGP). Voorzitter. Ook ik complimenteer de gedeputeerde en zijn ambtenaren met deze visie, die ik beschouw als een voorbeeld van de wijze waarop een dergelijk proces behoort te gaan. Eerst waren daar de startnotitie en de kadernotitie, waarvoor veel inbreng is geleverd door diverse partijen, waaronder kritische geluiden. Ook waren er moties en amendementen. Er is van alles gepasseerd en het is allemaal netjes verwerkt. Iedereen heeft zijn

inbreng gehad. Uiteraard zijn niet alle wensen gehonoreerd, maar zo werkt het nu eenmaal.

Bij de behandeling van de kadernota hebben wij al aangegeven dat voor ons de Natuurvisie enorm belangrijk is. Het bewaren van de schepping is immers een Bijbelse opdracht, hetgeen ook geldt voor het bouwen. Vanochtend hebben wij kunnen zien hoe lastig dat soms is. Over de wijze waarop dit bouwen moet, kan men behoorlijk van mening verschillen, maar dat geldt ook voor bewaren. Het is daarom goed dat er zo'n visie is.

Voorzitter. Er staan goede dingen in deze Natuurvisie, maar wél vragen wij het college om de praktijk en datgene wat op papier staat, bij elkaar te brengen. Soms is het voor mensen lastig om datgene te volgen wat op papier is gezet. Agrariërs krijgen regels voorgelegd die niet goed te begrijpen zijn. Ik verwijs maar weer naar de distels. Soms is er sprake van een afstand van dertig meter, maar ergens anders is het weer anders. Door collega Van Haperen is gezegd dat een en ander objectief zou moeten worden bekeken, en daar zijn wij ook voor. Ik zou zeggen: meet het gewoon een keer en blijf niet hangen in rapporten; de praktijk is soms anders. Als je voor signalen van buitenaf openstaat, vergroot dat het draagvlak. Overigens, dat kan twee kanten uitwerken. De collega van de SP-fractie gaf aan dat soms de waarde van natuur gezien moet kunnen worden als agrariër. Prima, voorzitter; als je het meet, heb je wat. Ik weet dat er plannen zijn om de monitoring goed op te pakken. Dat hoeft niet per se méér te zijn.

Door de heer Temmink is een landschapsadviescommissie voorgesteld. Voorzitter, ik had zojuist nog rechte schoenen, maar die zijn inmiddels krom... Wat ons betreft moeten wij hier echt niet aan beginnen. Nóg meer regels, waarvan niemand vooraf weet wat ze inhouden... Dat is zo ongeveer het kenmerk van een dergelijke commissie. Ze beslissen iets, ze maken plannen, die plannen worden weer afgeschoten en men begrijpt niet waarom. Dat is het negatieve beeld van een dergelijke commissie. De heer Temmink heeft het in dit verband over grote bouwprojecten en ik begrijp wel waar het aan gerelateerd wordt, maar niets is beter dan het stellen van duidelijke kaders. Dan heb je heel zo'n commissie niet nodig. Daarmee, voorzitter, hebben wij onze reactie op motie nr. 6 gegeven.

Mevrouw **Heerkens** (VVD). Voorzitter. Deze Natuurvisie is ons inziens een perfecte vertaling van de kaders waarmee de Staten zes maanden geleden hebben ingestemd. Met andere woorden: alles wat ik nu over deze visie ga zeggen, is in feite een herhaling van datgene wat ik zes maanden geleden al heb verteld. En ik wil zuinig zijn met onze spreektijd...

Twee zaken verdienen nog onze aandacht: efficiënt beheer van natuur en registratie van

faunaschade. Voorzitter, wij zijn ervoor verantwoordelijk dat de rekening van het beheer van natuur niet onnodig bij de belastingbetaler wordt neergelegd. De VVD-fractie vindt dan ook dat natuurbeheer zo efficiënt en effectief mogelijk moet worden uitgevoerd. Er zijn voorbeelden van provincies waar er sprake is van samenwerking door natuurterreinbeheerders op de gebieden huisvesting, gebruik en inkoop van materieel, inzet van personeel enz., waardoor miljoenen worden bespaard. Waarom kan dat niet ook in Zeeland? Laten wij hier niet veel kansen liggen? Hoe gaat de gedeputeerde ervoor zorgen dat deze kansen ook in Zeeland worden gepakt?

Al vaker hebben wij het over de registratie van faunaschade gehad. In dit verband is er vandaag al enkele malen over "objectiviteit" gesproken. Voorzitter. Het volgende jaar wordt het faunabeleid vastgesteld en dan bepalen wij welke maatregelen er worden genomen om schade, bijvoorbeeld veroorzaakt door ganzen, damherten en vossen, te voorkomen. Er kunnen alleen juiste maatregelen worden genomen wanneer de schade goed is geregistreerd, maar ik heb geconstateerd dat hierover zelfs bij staten- en commissieleden onduidelijkheid bestaat.

Welnu, iedereen kan wildschade melden via www.faanaschade.nl. Het is fijn dat wij dat nu met z'n allen weten, maar hoe gaat de gedeputeerde ervoor zorgen dat degenen die schade hebben, dit óók weten en begrijpen wat het belang is van schaderegistratie? Alleen wanneer dit landelijke meldpunt expliciet aandacht krijgt, kunnen wij het volgende jaar een goede afweging maken ten behoeve van het faunabeheer.

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter. Mijn fractie ondersteunt de visie dat goed natuurbeheer van groot belang is voor onze provincie. Immers, Zeeland heeft een unieke natuur dankzij ons Deltagebied. Juist in Zeeland is het belangrijk dat de bestaande natuur wordt beschermd. Die vormt namelijk één van de hoofdredenen waarom toeristen naar de provincie komen: even uitwaaien.

De Natuurvisie is een uitgebreid document waarin vele plannen worden besproken. Echter, natuur laat zich niet vangen in hokjes en beleidsdocumenten.

Voorzitter, mijn fractie heeft het natuur- en landschapsbeheer hoog in het vaandel staan. Natuur en agrarische activiteiten kunnen elkaar aanvullen en zijn wat ons betreft zeker niet in tegenspraak met elkaar. Het college wenst 1000 hectare nieuwe natuur te realiseren, tot 2027. Welnu, mijn fractie vindt de aanleg van nieuwe natuurgebieden niet nodig. Het onderhouden van de al aanwezige natuur volstaat. Daarnaast vinden wij, zoals reeds aangegeven, dat agrarische activiteiten natuur niet uitsluiten. Eerder is er sprake van onderlinge aanvulling. Wij realiseren ons dat de

genoemde hoeveelheid vastligt in het Natuurbeheerplan en het Natuurpact, maar desondanks vinden wij een vergroting van het aantal hectares officiële natuur geen noodzakelijkheid.

Voorzitter. In onderdeel 8.4 wordt bijzonder kort ingegaan op de middelen. Zó'n groot document, zóveel plannen, maar toch een zo weinig concrete financiële toelichting... Voor ons is nog steeds onduidelijk hoe omvangrijk de kosten zullen zijn die tegenover alle gestelde doelen staan. Zeker met het oog op de toekomst wil mijn fractie het college graag meegeven "summierlijk" om te gaan met de middelen, mede omdat er problemen van grotere orde en van groter belang aan de orde zijn.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS).

Voorzitter. De complimenten die wij van verschillende woordvoerders hebben gekregen, gaan één op één door naar de plaats in deze zaal waar degenen zitten die dit écht hebben opgezet en uitgevoerd. Ook spreek ik dank en waardering uit voor de organisaties die hier heel veel tijd en energie in hebben gestoken. Het is allemaal niet alleen ambtelijk gedaan, maar ook de terreinbeheerders, de milieufederatie, de toeristische ondernemers enz. hebben meegewerkt om deze visie tot stand te brengen.

De heer Geluk spreekt over "duizend hectare maximaal" en de PVV-fractie meent dat die duizend helemaal niet hoeven. Voorzitter, wij hebben de natuurtaak gedecentraliseerd gekregen van het Rijk, en de EHS, nu "natuurnetwerk" genoemd, is al behoorlijk ingekrompen. Wij krijgen hiervoor jaarlijks subsidie, en die krijgen wij niet voor niets; wij moeten ons aan de regels houden. Niettemin doen wij zeker niet méér dan wij moeten doen. Het is al een hele opgave om in 2027 die duizend hectare te halen, aangezien onze middelen beperkt zijn. Bovendien willen wij de gronden op basis van vrijwilligheid verwerven. Wij gaan ze niet vorderen of claimen en we gaan niet onteigenen. In de komende periode hebben wij in de begroting alleen maar ruimte voor niet te missen kansen. Het wordt lastig maar wij hebben wél van rijkswege en ook vanuit Europa de verplichting om dit te doen.

Voorts is gesproken over predatiebeheerplannen, bijvoorbeeld voor de vos. Voorzitter, het is bekend dat dit aan de orde komt in de stukken over het soortenbeleid, de soortenbescherming en het faunabeleid. In de bijlage, behorend bij de voorliggende visie, wordt duidelijk aangegeven wanneer wij inzetten op die nota's.

Ook is aangedrongen op verdergaande toegankelijkheid van natuur. Voorzitter, volgens mij is er nergens zoveel natuur toegankelijk als in Zeeland. Wij hebben op dit moment al een hoog percentage toegankelijk en ons streven is gericht

op 90%. Wanneer een gebied niet toegankelijk is, melden wij waarom het zo is. Met alle respect voor de natuur kunnen wij constateren dat in Zeeland de toegang tot de natuur enorm is, en dat is een goede zaak.

Voorzitter. Ik meen dat wij in Zeeland de kwestie van het agrarisch natuurbeheer op een nette manier hebben geregeld. Poldernatuur Zeeland is in ontwikkeling; volgens mij is men al behoorlijk gevorderd en ook in financiële zin --ik denk aan de contracten-- begint het er goed op te lijken. Natuurlijk is het goed om door middel van overleg na te gaan waar poldernatuur nog meer kan worden ingezet. Voor mij is het geen enkel probleem om dit niet alleen aan de TBO's voor te behouden.

Waar de heer Van Haperen spreekt over emotie en objectiviteit, voorzitter, kan ik hem zeggen dat ons hele beleid erop is gericht om te monitoren. Als er geen schade wordt gemeld, als er geen monitoring van onze plannen is, als een en ander niet bij elkaar wordt gehouden, dan wordt het heel moeilijk om überhaupt beleid te formuleren of om al dan niet vergunningen te verstrekken. Inderdaad, de emoties moeten worden geobjectiveerd en dat doen wij met ons monitoringbeleid. Bijvoorbeeld met betrekking tot de distels hebben wij in de PCGR afgesproken dat het meldpunt bekend wordt gemaakt en dat bij gemeenten wordt nagegaan hoeveel meldingen er zijn geweest en wat daarmee is gedaan. De opvolging van de meldingen komt in februari, tijdens de eerstvolgende bijeenkomst van de PCGR, aan de orde.

Voorzitter. Zo trachten wij het met elkaar te objectiveren en ook uit te dragen. Alle instellingen die hiermee te maken hebben, zijn in verband met hun publicaties, websites en mededelingen bereid om aandacht te vragen voor het meldpunt. Ook wordt gesteld: u kunt uw schade eerst melden bij de buurman die de schade heeft veroorzaakt, en vervolgens bij de gemeente. Deze kwestie heeft de volle aandacht van onze PCGR.

Voorzitter. Wij subsidiëren een aantal organisaties voor hun werkzaamheden in de natuur, en daar zit ook een behoorlijk aandeel scholing bij. Ik noem de Stichting Landschapsbeheer Zeeland die subsidie krijgt om dergelijke activiteiten te ontwikkelen. Waar we nu naar kijken, is de mogelijkheid om hier tot bundeling te komen zodat deze middelen efficiënter kunnen worden ingezet. Dat gaat nog niet in 2017 lukken, maar wat mij betreft moeten op dit pad écht de eerste stappen worden gezet zodat een en ander in 2018 realiteit kan zijn.

De heer **Van Haperen** (PvdA). Voorzitter. Ik heb expliciet gevraagd het element van de zorgplicht onderdeel te maken van de educatie- en

voorlichtingsprogramma's. Is de gedeputeerde bereid om dit met de organisaties te bespreken?

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Het lijkt mij beter, voorzitter, om dit gezamenlijk te doen, en niet versnipperd. Dat is mijn inzet. Wij kunnen met elkaar een programma afspreken waarin dit aan de orde komt. Op die manier kan een en ander gezamenlijk worden uitgedragen, zij het dat hier geldt: ieder op zijn gebied. Volgens mij heeft deze werkwijze meer impact dan wanneer er af en toe ergens een kruimeltje wordt gerealiseerd. Dat het om een belangrijk element gaat, onderschrijf ik.

Voorzitter. Voor ons ligt een Natuurvisie en daarin staan op hoofdlijnen de doelstellingen. Deze worden vervolgens uitgewerkt in uitvoeringsprogramma's, hetgeen een bevoegdheid van het college is. Echter, het is een goed gebruik dat wij dit altijd met de maatschappelijke organisaties doen. Soms gaat het gewoon om het uitvoeren van nationaal beleid, maar andere zaken zijn echt provinciaal. De Staten worden in elk geval geïnformeerd door middel van zicht op beleidssessies. Ik zou zeggen: Staten, geeft u maar aan hoe u dit zou willen hebben.

Mevrouw Rijkssen heeft, evenals mevrouw Tuinder, aandacht gevraagd voor het amendement over de grote natuureducatieve centra, dat eerder is aangenomen. Voorzitter, dat amendement is één op één verwerkt in de voorliggende visie. Ik denk dat mevrouw Rijkssen met de "toppers" doelt op de natuurterreinen waarnaar de beheerorganisaties nu zélf willen kijken om na te gaan wat nu de topterreinen zijn en wat niet. Hoe verhoudt dit zich dan met de openstelling en de recreatieve voorzieningen? Wat kan daar méér en moet er minder worden gedaan? Nogmaals, de inhoud van het bedoelde amendement is onverkort verwerkt in de Natuurvisie. Ik zou er bij kunnen zeggen: dat vind ik jammer...

Door de SGP-fractie is gevraagd om meer monitoring van de biodiversiteit. Voorzitter, wij hebben ons provinciale monitoringsplan en in het kader daarvan wordt ook de biodiversiteit het hele jaar door bekeken. Vervolgens komen wij met de resultaten daarvan bij de Staten terug, zodat daarover overleg kan plaatsvinden. Ik voeg hieraan toe dat de provincie de plicht heeft om bepaalde, echt Zeeuwse soorten niet te laten verdwijnen. Wij zullen ten aanzien hiervan zéker een proactief beleid voeren.

De heer Temmink vraagt zich af of het allemaal niet een beetje té ambitieus is. Dat weet ik niet, voorzitter. Wij moeten hiermee beginnen en dergelijke processen worden gezamenlijk aangepakt. Ook in verband met de Kustvisie heb ik het gezien: wanneer iets gezamenlijk moet worden opgezet, duurt het soms langer dan aanvankelijk werd gepland. Als je achter je bureau gaat zitten om een en ander op te schrijven, is het misschien

niet "te ambitieus" maar als het in samenwerking met het maatschappelijke veld moet gebeuren, duurt het wellicht langer. Als dat het geval is, zal ik het de Staten tijdig melden. Wij gaan ervan uit dat datgene wat gezamenlijk wordt opgeschreven, ook wordt gerealiseerd.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter, mijn fractie is blij met deze ambitieuze opstelling en ziet een en ander graag gerealiseerd in 2017.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. Gisteravond hebben de Staten de Kustvisie in hun mailbox kunnen aantreffen. In deze visie wordt voorgesteld om een Zeeuws Kustoverleg in het leven te roepen. De bedoeling is dat verschillende specialisaties bijeen worden gebracht om de voortgang met betrekking tot de Kustvisie en de daaruit voortvloeiende acties te delen en te controleren. Ik denk dat het voorstel van de fractie van GroenLinks, verwoord in motie nr. 6, daarbij kan worden betrokken, in de zin van: hoe gaan wij in 2018 een en ander regelen in de verordening, de nieuwe Omgevingswet? Echter, op dit moment zou ik niet willen overgaan tot het instellen van de in de motie bedoelde landschapsadviescommissie.

Door de SGP-fractie wordt aandacht gevraagd voor het verschil tussen praktijk en theorie. Dat klopt, voorzitter; je kunt opschrijven wat je maar wil, maar als mensen het niet lezen of als het niet bij mensen overkomt, wordt het bijzonder moeilijk. Wij proberen dan ook in het kader van de PCGR, samen met de maatschappelijke partijen, de bewustwording en de kennis van regels te vergroten. Ook de FBE's worden erbij betrokken om zoveel mogelijk op een goede manier "naar buiten toe" te communiceren. Op die manier dragen wij ons beleid uit.

Voorts kan ik melden dat wij nu heel actief zijn begonnen met het meten van de disteloverlast. De eerste evaluatie vindt in februari 2017 plaats. De vraag rijst: wat is er gemeld? Voorzitter, ik weet zeker dat dan wordt geconcludeerd: er werd minder gemeld dan er last was. Dat is jammer, maar als wij publiceren dat er maar bijvoorbeeld vijf meldingen waren, worden er misschien twintig mensen wakker die ons melden: ook wij hadden last. Wij hopen dat het op die manier gaat werken. Overigens, je kunt niemand verplichten om te melden. Niettemin hebben wij gegevens nodig voor ons vergunningenbeleid.

Voorzitter. De door mevrouw Heerkens aangesneden kwestie van efficiënt beheer is ook in de commissie aan de orde geweest. Dit is landelijk getoetst. Er was een interne nota van Natuurmonumenten waaruit naar voren kwam dat er bij samen wonen en werken veel zou kunnen worden bespaard. Dit is ook in Zeeland besproken met de terreinbeheerders, en gebleken is dat dit

toch, waar het specifiek om het beheer gaat, heel moeilijk is omdat wij in Zeeland heel grote, aaneengesloten gebieden hebben waar één beheerder op zit. Wél komt het al voor dat bij de ene terreinbeheerder de andere wordt gehuisvest. Die efficiëntie zit er dus al in. Met betrekking tot het onderdeel educatie, promotie en opleiding, moet ik echter zeggen: het is de provincie die hiervoor middelen beschikbaar stelt en wij verlangen dat ten aanzien hiervan de samenwerking wat strakker wordt georganiseerd. Welnu, wat dit betreft is de voortgang nog niet echt geweldig, zo moet ik eerlijk zeggen. Wij zullen er in 2017 behoorlijk energie op zetten om dit tóch voor elkaar te krijgen.

De heer Bosch meent dat in onderdeel 8.4 van de visie de middelen niet concreet zijn aangegeven. Voorzitter, ik heb de gegevens op mijn bureau liggen en daaruit blijkt dat in de begroting --ik meen op de bladzijden 41 en 42-- een uitsplitsing is opgenomen. Daaruit komt naar voren hoe wij de middelen voor natuur besteden. Zo is het dus door de Staten bij de behandeling van de begroting voor 2017 vastgesteld.

De heer **Temminck** (GL). Voorzitter. Gelet op de door de gedeputeerde gegeven reacties trek ik mijn motie in.

De **voorzitter**. Ik constateer dat motie nr. 6 is ingetrokken.

Het statenvoorstel wordt bij handopsteken met algemene stemmen aangenomen.

40. Vragensessie

Er zijn geen vragen.

41. Moties, niet behorend bij een agendapunt

42. Motie van het lid **Temminck c.s. over DELTA en de problematiek van de kerncentrale, ingediend in relatie met het Initiatiefvoorstel van de fractie van GroenLinks "Zeeland solidariseert"**

De **voorzitter**. Ik stel voor om nu eerst te beraadslagen over de al aangekondigde motie die is gericht op het tot stand brengen van een gezamenlijk standpunt over DELTA. Ik heb begrepen dat het tijdens de lunchpauze is gelukt om een gezamenlijk gedragen motie op te stellen.

Voor het indienen daarvan geef ik het woord aan de heer Temmink.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Vanochtend is er, naar aanleiding van de desbetreffende brief van het college en het initiatiefvoorstel van mijn fractie, intensief gesproken over de problematiek rond DELTA en de kerncentrale. Vervolgens constateerde mijn fractie dat het initiatiefvoorstel te veel tekst bevatte, maar ook dat de andere fracties wél de hoofdzaken van het voorstel konden onderschrijven. Het is nu van groot belang dat wij een krachtig, éénduidig politiek signaal afgeven in de richting van Den Haag en de overige aandeelhouders van de NV. Daarom trek ik nu ons initiatiefvoorstel in. Het wordt vervangen door een motie die statenbreed wordt ondersteund. Ik dien deze motie nu in en hoop dat zij ook op de steun van het college kan rekenen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat het initiatiefvoorstel van de fractie van GroenLinks is ingetrokken.

Voorts is door de leden Temmink, Bierens, Verburg, Roeland, Willemse, Babijn, Veraart, Faasse, Pijpelink, Van Dijk, Van Unen en De Milliano-van den Heuvel de volgende motie ingediend:

*Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering
bijeen op 16 december 2016;*

gehoord de discussie over DELTA;

gezien de brief van Gedeputeerde Staten van Zeeland van 14 december 2016 over het ontbreken van voortgang in de onderhandelingen met het Rijk inzake een oplossing voor de kerncentrale Borssele;

dragen het college van Gedeputeerde Staten op om:

- (primair) er bij het kabinet en de Tweede Kamer op aan te blijven dringen dat de problematiek van de kerncentrale Borssele wordt erkend op nationaal niveau, en vraagt om een oplossing op nationaal niveau, vanuit een wezenlijke verantwoordelijkheid van het Rijk;*
- (secundair) er bij de Tweede Kamer op aan te dringen de problematiek van de kerncentrale op te nemen in de kabinetsformatie;*
- deze motie kenbaar te maken bij het kabinet en de Tweede Kamer, en bij de overige aandeelhouders van DELTA NV;*

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 7.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Het klinkt sympathiek, en de ernst van de situatie is iedereen duidelijk. Een tijd geleden heb ik al eens over "overbodige moties" gesproken en ook hier heb ik de neiging om te zeggen: het is een open deurmotie. Niettemin zullen wij ermee akkoord gaan.

Mevrouw **Schönknecht-Vermeulen** (GS). Voorzitter. Gelet op het bestuurlijk overleg dat heeft plaatsgevonden, denk ik dat het een goede zaak is dat er nu vanuit Staten en raden een signaal in de richting van Den Haag.

Motie nr. 7 wordt bij handopsteken met algemene stemmen aangenomen.

43. Motie van het lid Bosch over openbaarmaking onderzoeksresultaten

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter. De in te dienen motie is eerder aangekondigd en gistermiddag nog heb ik via email de collega's nog een vrij uitvoerige toelichting toegezonden. Ik neem aan dat die toelichting voldoende is geweest.

De **voorzitter**. door het lid Bosch is de volgende motie ingediend:

*Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering
bijeen op 16 december 2016;*

constaterende dat:

- er instellingen zijn die subsidie ontvangen van de provincie Zeeland die als voornaamste doel hebben het doen van onderzoek;*
- zij dus gemeenschapsgeld inzetten voor het doen van onderzoek;*
- niet alle onderzoeksresultaten toegankelijk en vrijelijk gepubliceerd worden;*

overwegende dat:

- zonder de verleende subsidie deze onderzoeken niet uitgevoerd hadden kunnen worden;*
- door het gebruikmaken van gemeenschapsgeld de resultaten van de gedane onderzoeken ook aan de gemeenschap toebehoren;*

dragen het college van Gedeputeerde Staten op om:

- bij het verlenen van subsidies aan instellingen die onderzoek doen, de dwingende voorwaarde te verbinden aan het aanvaarden van deze subsidie, dat alle onderzoeksresultaten vrij toegankelijk online beschikbaar worden gesteld;*

- deze instellingen actief aan deze dwingende voorwaarde te houden;
- instellingen die deze dwingende voorwaarde niet naleven, het recht op subsidie in de toekomst te ontnemen en de reeds toegekende subsidie, voor zover mogelijk, niet te verlenen dan wel terug te vorderen;
- een overzicht te maken en te publiceren van alle onderzoeken en bijbehorende resultaten op de provinciale website;

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 8.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter. We zien steeds vaker dat onderzoeksresultaten niet integraal worden gepubliceerd en dat er dan sprake is van een publieksversie. De oproep die met deze motie wordt gedaan, begrijp ik. Als wij met een instelling een subsidierelatie hebben, mogen wij ook verwachten dat die resultaten vindbaar of opvraagbaar zijn. Het college kan dan ook met deze motie meegaan.

Echter, wij vinden het weliswaar belangrijk dat onderzoeksresultaten beschikbaar komen, maar niet in die zin dat alles zomaar op websites wordt gepubliceerd. Vaak gaat het om een publieksversie en dat is prima, als er maar bijstaat dat de resultaten opvraagbaar zijn. Ook kan het van belang zijn dat er sprake is van een link, zodat er gedownload kan worden.

In het dictum van de motie wordt gesproken over "alle onderzoeken". Voorzitter, in een enkel geval kan dat moeilijk uitpakken. Het is mogelijk dat gezegd moet worden: als deze onderzoeksresultaten integraal beschikbaar worden gesteld, rijst de vraag wat anderen met die kennis gaan doen. Bij het onderzoek zelf kunnen zich bepaalde gevoeligheden voordoen. Mocht dit een keer voorkomen, dan dienen de resultaten wel ter inzage te liggen maar behoeven ze niet meteen via een website te downloaden te zijn.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter. Ziet de gedeputeerde het laatste gedeelte van het dictum van de motie als een taak voor de provincie? Moet daar capaciteit voor worden uitgetrokken, of gaat het om een verantwoordelijkheid voor degenen die hiervoor subsidie krijgen? Kunnen zij niet, zoals ook de HZ en andere instellingen doen, een en ander op de eigen website publiceren? Ik zou het vervelend vinden wanneer de provincie ambtenaren aan het werk zou moeten zetten om zaken dubbel te gaan doen.

De heer **Van der Maas** (GS). Voorzitter, vraagt men mij welk onderdeel van het dictum mij het minst aanspreekt, dan is dat inderdaad het laatste.

Inderdaad moet je je afvragen of de provincie er tijd en energie in moet steken om een en ander op de website te plaatsen. Echter, meer in het algemeen publiceren wij nogal veel naar aanleiding van verrichte onderzoeken of andere activiteiten van gesubsidieerde instellingen. Voor zover het mogelijk is, willen wij ook het laatste onderdeel van het dictum wel meenemen, maar wij willen dit niet zó strak opvatten dat hiervoor extra menskracht moet worden ingezet. Instellingen kunnen resultaten op de eigen website plaatsen.

Wellicht helpt het, voorzitter, wanneer de motie op deze manier mag worden uitgelegd, maar daar gaat de heer Bosch over...

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter, wij kunnen ons vinden in datgene wat de gedeputeerde heeft gezegd. Wij vinden het prima wanneer de motie op deze manier wordt uitgelegd.

De heer **Van de Velde** (SGP). Voorzitter, kunnen wij de PVV-fractie vragen om gewoon het laatste, het vierde onderdeel van het dictum te schrappen? Ik vind het belangrijk dat de in de andere onderdelen genoemde voorwaarden worden opgenomen, maar daarmee kan ons inziens worden volstaan. Als het laatste onderdeel wordt geschrapt, hoeft er niets meer te worden uitgelegd.

De heer **Bosch** (PVV). Prima, voorzitter; ook daarin kunnen wij ons vinden. Wij schrappen het vierde onderdeel van het dictum.

De **voorzitter**. Ik constateer dat motie nr. 8 in die zin is gewijzigd dat het laatste onderdeel van het dictum, aanvangende met: "een overzicht te maken", is geschrapt.

De heer **Temmink** (GL). Voorzitter. Ook wij hadden wat moeite met de term "alle onderzoeken", omdat het bij onderzoeken ook kan gaan om gevoelige financiële en privacy-aspecten. Wordt de uitleg van de gedeputeerde gevolgd, dan is het logisch om te werken met publieksversies en dergelijke, behalve in situaties waarin dergelijke essentiële aspecten aan de orde zijn. Kan de PVV-fractie deze conclusie onderschrijven?

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. In de motie is sprake van instellingen die provinciale subsidie krijgen en die "als voornaamste doel hebben het doen van onderzoek". Ik wijs erop dat er ook instellingen zijn die subsidie ontvangen en die dit niet als voornaamste doel hebben, maar die wél als een belangrijk instrument kunnen worden beschouwd. Ik denk hierbij aan economisch onderzoek, marktonderzoek; ook denk ik aan de fondsen die wij hebben. Ik denk dat er bij die instellingen wel voorbeelden te vinden zijn van

zaken die wij niet geschikt achten voor openbaarmaking. Heeft de heer Bosch daar rekening mee gehouden?

De heer **Bosch** (PVV). Voorzitter. Zoals al is gezegd, kan mijn fractie zich vinden in datgene wat de gedeputeerde over de motie heeft gezegd en verder denk ik dat de gedeputeerde prima in staat zal zijn om zelf bij het opleggen van deze dwingende voorwaarde te bepalen of het van de desbetreffende instelling het voornaamste doel is om onderzoek te doen, en of die voorwaarde al dan niet aan de subsidie kan worden gehangen.

De heer Temmink kan ik zeggen dat wij ons aansluiten bij de gedeputeerde: een publieksversie is voldoende, en mocht een en ander desgewenst opvraagbaar zijn, dan kunnen wij ons daar perfect in vinden.

De gewijzigde motie nr. 8 wordt bij handopsteken met algemene stemmen aangenomen.

44. Motie van de leden Van Unen en Van Veen-de Rechter over het Uitvoeringsprogramma Cultuur 2017

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Mijn fractie heeft het Uitvoeringsprogramma Cultuur gevonden op de website van de provincie, dus niet in de ons toegezonden stukken. Wij hebben er echt naar moeten zoeken. Is dat wat deze gedeputeerde verstaat onder "actieve informatieplicht"? Mogen wij, zoals ons inziens is afgesproken, hiervan nog wat vinden? Of is het al te laat?

Voorzitter. Deze gedeputeerde heeft mijn fractie overgehaald om voor de Cultuurnota te stemmen door ons het volgende te zeggen. Ik citeer de notulen van de statenvergadering van 11 maart 2016, waar het ging om het al dan niet inzetten op grote evenementen. De gedeputeerde stelde toen dat hij het Festival Zeeuws-Vlaanderen en het Bevrijdingsfestival niet beschouwde als grote commerciële festivals. Dat gold wél voor Concert at Sea, maar, zo zei hij: "dat subsidiëren wij dan ook niet uit cultuur; wij dragen alleen bij met middelen uit het budget Promotie Zeeland.". Daarmee, voorzitter, haalde de gedeputeerde de SP-fractie over om voor de Cultuurnota te stemmen, zij het dat ik aangaf dat, als het ánders in elkaar zat dan het op papier was gezet, het ook goed op papier had moeten worden gezet.

Voorzitter, wij voelen ons nu best wel wat misleid. Wij dienen een motie in en zijn benieuwd naar de reactie van de gedeputeerde.

De **voorzitter**. Door de leden Van Unen en Van Veen-de Rechter is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 16 december 2016;

overwegende dat:

- *afgelopen week het Uitvoeringsprogramma Cultuur 2017 is vastgesteld;*
- *als gevolg van de zerobased budgettering er in de komende periode 0,3 miljoen minder budget beschikbaar is voor cultuur;*
- *in het uitvoeringsprogramma een subsidie is opgenomen voor Concert at Sea van 50.000 euro;*
- *deze subsidie voor een aanzienlijk deel bestaat uit sponsoring t.b.v. Zeeland Promotie;*
- *gedeputeerde De Reu tijdens de behandeling van de Kadernota Cultuurbeleid op 11 maart op vragen van de SP aangaf: "We focussen niet alleen op grote commerciële festivals. (...) Concert at Sea is dat wél, maar dat subsidiëren we ook niet. Die subsidie gaat alleen vanuit het budget Promotie Zeeland.";*
- *het nu vastgestelde Uitvoeringsprogramma Cultuur, in tegenspraak met wat de gedeputeerde eerder aangaf, cultuursubsidie oneigenlijk besteedt aan Zeeland Promotie;*
- *het door de vaststelling van het uitvoeringsprogramma niet realistisch is om toegezegde subsidiëring in te trekken;*

verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- *de sponsoring van Concert at Sea t.b.v. Zeeland Promotie niet te betalen vanuit het door Provinciale Staten voor cultuur beschikbaar gestelde budget van 16,4 miljoen;*
- *de sponsoring van Concert at Sea te betalen vanuit het budget Zeeland Promotie en Marketing (Zichtbaar Zeeland);*
- *de bezuinigingen op het Bevrijdingsfestival terug te draaien vanaf 2018;*

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 9.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Ik vind deze motie een logisch verhaal. Het is een gevolg van datgene wat ik heb gezegd tijdens de behandeling van de beleidsnota. Ik heb bij die gelegenheid de toezegging gedaan dat, voorafgaand aan het besluit van GS, het uitvoeringsprogramma aan de Staten zou worden voorgelegd zodat zij er nog iets over zouden kunnen zeggen. Intussen, echter, is er een zicht op beleid-bijeenkomst georganiseerd waarbij het concept van het uitvoeringsprogramma aan de aanwezige statenleden werd uitgereikt en ook werd toegelicht. Enkele weken daarna werd de eerder genoemde toezegging als afgedaan

beschouwd. Dat is begrijpelijk omdat die vooral had te maken met de vraag: hoe concreet zijn de doelen van het uitvoeringsprogramma? Het ging niet zozeer om de financiële verdeling.

Nogmaals, de toezegging werd als afgedaan beschouwd. Wij waren niet van plan om een en ander nog aan de commissie toe te sturen, drie weken geleden. Wij hebben het programma pas afgelopen dinsdag vastgesteld, in de veronderstelling dat de toezegging was afgedaan. Toen het programma werd gepubliceerd, werd duidelijk dat het anders was dan het ambtelijke concept dat was uitgereikt tijdens de zicht op beleid-bijeenkomst, en dat het college met betrekking tot de festivals een bepaalde keuze had gemaakt.

Heb ik nu voldaan aan de actieve informatieplicht, voorzitter? Jazeker, want aan die plicht is tijdens de zicht op beleid-bijeenkomst voldaan. Dat is althans onze conclusie. Hebben de Staten nog wat te zeggen over dit uitvoeringsprogramma? Voorzitter, misschien is het een wat staatsrechtelijk punt, maar als het college uitvoert en de Staten daar nog iets over kwijt willen, dan zeggen wij: u mag er iets over kwijt en u kunt moties indienen --en dan moeten wij even met elkaar nagaan hoe wij daarmee moeten omgaan-- maar strikt genomen is de uitvoering aan het college. Overigens, het gebeurt wel vaker dat de Staten bij motie of anderszins aangeven dat zij ergens behoefte aan hebben. Dat recht hebben zij.

De vraag die uit de motie naar voren komt, is de volgende. Komt bij Concert at Sea, het Zeeland Nazomerfestival en Film by the Sea cultuurgeld aan de orde, of gaat het om promotiegeld? Voorzitter, er is hier sprake van een verklaring "in de opvolging in de tijd". Toen ik datgene zei wat mevrouw Van Unen heeft geciteerd, waren wij voornemens om in het kader van de begroting 2017 de maatschappelijke opgaven, de clusters, aan te geven met budgetten. Dat is uiteindelijk, om allerlei redenen, niet gelukt. De vorige maand hebben de Staten nog een begroting vastgesteld zonder de clusters van de maatschappelijke opgaven. Wij hebben dus in de begroting niet de maatschappelijke opgave-categorieën opgenomen.

Een en ander komt dus nog voort uit de oude budgetten, waaronder het budget voor cultuur zoals de Staten het in juni hebben vastgesteld. Wij hebben te maken met een overgangperiode en wij kunnen de gewenste opzet pas bij de volgende begroting realiseren, zodat de budgetten voor de evenementen vallen onder Zichtbaar Zeeland. Datgene wat met de motie wordt voorgesteld, is iets dat wij met de begroting voor 2018 willen realiseren. Wij hadden het liever nú al gedaan, maar dat is niet gelukt. Het college heeft geen moeite met de motie, mits men niet van ons vraagt om een en ander al per 1 januari 2017 te realiseren.

Wat het laatste onderdeel van het dictum betreft, het terugdraaien van de bezuinigingen op het Bevrijdingsfestival vanaf 2018, herinner ik eraan dat de Staten mij de opdracht hebben gegeven om op de festivals te bezuinigen. In dat verband is het bedrag van 40.000 euro genoemd. Tegen die achtergrond hebben wij de verdeling gemaakt zoals die nu voorligt. Ook het rapport van de commissie Balkenende is hierop van invloed geweest omdat daarin de drie festivals met landelijke uitstraling worden genoemd, met de boodschap: blij daar van af. Wij hebben daar dan ook slechts geringe bedragen van afgehaald.

Als wij even het Festival Zeeuws-Vlaanderen niet meerekenen --ik verwijs naar de regio-arrangementen-- houden wij er dan nog maar één over. Wordt nu bepleit om de genoemde bezuinigingen terug te draaien, dan kom ik daar graag op terug als de Staten de begroting voor 2018 voor zich krijgen. Dát is dan het moment waarop de Staten er definitief over besluiten. De onrust die er bij de organisatie van het Bevrijdingsfestival is, begrijp ik. In de PZC van vanochtend wordt vermeld dat de directeur een en ander ervaart als een "slag in het gezicht".

Voorzitter. Ik wil het niet bagatelliseren. Bij de in 2012 met betrekking tot cultuur doorgevoerde bezuinigingen hebben wij veel van dergelijke reacties gekregen. Het doet altijd pijn als het met minder moet. Ik zeg de Staten toe dat er bestuurlijk contact zal worden opgenomen met het Bevrijdingsfestival om na te gaan wat het nu precies betekent als men het volgende jaar 7.000 euro minder krijgt. Daar hebben wij het over. Wat zijn eventueel andere mogelijkheden, ook binnen de activiteiten die men op het terrein van leefbaarheid ontwikkelt? Ik stel voor, voorzitter, om nu niet letterlijk overeenkomstig het laatste onderdeel van het dictum te handelen, maar die zaak aan de Staten te laten, bij de behandeling van de begroting voor 2018. Voor het overige kunnen wij instemmen met de verwoorde overwegingen en met de overige verzoeken, dat wil zeggen: met ingang van de begroting voor 2018.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ja, voorzitter, de gedeputeerde heeft ons geïnformeerd tijdens de zicht op beleid-bijeenkomst, en wij hebben dat concept gehad. Echter, tijdens de laatste commissievergadering hebben wij hierover vragen gesteld, waarop werd gereageerd met de mededeling: er is nog geen uitvoeringsprogramma, maar daar kunt in de Staten nog iets van vinden. Voorzitter, in welke "Staten" dan? Wij hebben nu de laatste statenvergadering van 2016, de laatste mogelijkheid om nog iets van 2017 te vinden.

Voorzitter. De SP-fractie heeft wel vaker aanvaringen met deze gedeputeerde. Juist omdat hij ons heeft overgehaald om voor de Cultuurnota te stemmen, hebben wij ons afgevraagd: wat

gebeurt hier nou; we krijgen te horen dat het geld niet meer uit de cultuurpot komt; ons wordt gezegd dat we gerust vóór kunnen stemmen. En dan moeten wij van de provinciesite het uitvoeringsprogramma vissen --gisteren nog hadden de Staten dat stuk officieel nog niet-- om erachter te komen hoe het zit. Voorzitter, wij willen niet op deze manier met deze gedeputeerde omgaan.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter. Met het oog op de gewenste duidelijkheid leg ik de gedeputeerde en de collega's het volgende voor. Wij hebben deze zomer de Cultuurnota vastgesteld, waarmee het beleid vastligt. Het is het college dat dat beleid uitvoert. Wij waren tegen de subsidie van 50.000 euro voor Concert at Sea, maar de Staten beslisten in meerderheid anders. Als men vervolgens wijzigingen wil aanbrengen in het beleid, wil ik daarover graag vooraf in de Staten discussiëren. Het gaat niet aan dit even ondershands te doen, met betrekking tot één onderdeel. Ik stel dan ook voor om dit niet nu, vanmiddag, te doen maar daarvoor een afzonderlijk voorstel te formuleren dat gewoon via commissie en Staten kan worden afgehandeld.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Ons gaat het erom dat ons aanvankelijk is gezegd: Concert at Sea wordt niet met middelen van de Cultuurnota betaald. Het was om die reden dat wij akkoord konden gaan. Daar zit voor ons de crux.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter, ik sluit mij aan bij de heer Van den Berge. Ook wij hebben nog vragen. Ook na de toelichting door de gedeputeerde, goed bedoeld, is het voor ons nog niet helemaal duidelijk. Ik zou het jammer vinden wanneer er nu een besluit zou worden genomen waarmee in feite het beleid zou worden gewijzigd. Er zijn te veel onduidelijkheden. Waarom kunnen wij hier niet in de volgende statenvergadering op terugkomen? Dit vergt een gedegen voorbereiding. Ons inziens kan hier nu niet bij motie over worden besloten.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Wij lopen nu tegen iets aan dat ook al bij de behandeling van de Cultuurnota is benoemd. De kaders waren vrij ruim --eigenlijk waren ze er niet-- en er zou elke keer een uitvoeringsprogramma komen. Wat wij nu zien, is dat er in verband met een uitvoeringsprogramma toch weer haren overeind gaan staan, en dat er tegen haren wordt ingestreken. Ik vind het vervelend dat wij steeds tegen het einde van het jaar dergelijke discussies hebben.

Voorzitter. Ook voor mij is inmiddels de duidelijkheid een eind zoek. Ook wij hebben een motie voorbereid in verband met het

Bevrijdingsfestival. Ik schrik ervan dat de gedeputeerde nu zegt: we hebben ze gekort en we gaan nu met ze in gesprek om na te gaan wat dat voor ze betekent. Dan denk ik: ja, had dat even wat eerder gedaan...

Wat de procedure betreft, voorzitter, had ik de gedachte dat een en ander in januari in de commissie Economie aan de orde zou komen, dat er dan vragen gesteld zouden kunnen worden en dat er dan eventueel wat gewijzigd of aangevuld zou kunnen worden. Ik weet nu niet precies wat in procedureel opzicht de correcte gang van zaken is.

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Gelet op de opmerkingen die door andere statenleden zijn gemaakt, hebben de indieners van de motie besloten om daar later mee terug te komen, namelijk in januari, als er nader over gesproken is. Dit is voor ons een zeer belangrijke kwestie. Wij houden de motie aan.

De **voorzitter**. Dat betekent dat motie nr. 9 is ingetrokken. Het is aan de indieners om dit punt voor de komende commissievergadering te agenderen.

45. Motie van het lid Van Veen c.s. over subsidie Bevrijdingsfestival

De **voorzitter**. Door de leden Van Veen-de Rechter, Rijksen-Blok, Van Unen, Haaze, Willemse, Oudeman en Faasse is de volgende motie ingediend:

Provinciale Staten van Zeeland, in vergadering bijeen op 16 december 2016;

kennis genomen hebbend van het recente besluit van Gedeputeerde Staten om de subsidie voor het Bevrijdingsfestival 2017 sterk, namelijk met een kwart, te verminderen;

overwegende dat:

- het Bevrijdingsfestival zeer goed wordt bezocht (tot 50.000 bezoekers in 2016), waaronder veel jongeren;

- de thema's "grondrechten", "vrede" en "vrijheid" onverminderd actueel blijven;

- het Bevrijdingsfestival muziek, kunst en cultuur verbindt met deze thema's;

- het festival gratis en vrij toegankelijk is en moet blijven;

dragen Gedeputeerde Staten op om:

- de toegekende subsidie voor het Bevrijdingsfestival 2017 met 10.000 euro te verhogen;

- dekking hiervoor te halen uit het budget voor eigen PS-initiatieven (budget van 100.000 euro in 2017);

en gaan over tot de orde van de dag.

Deze motie krijgt nr. 10.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Voorzitter. In vervolg op de zojuist behandelde motie wil ik graag een pleidooi houden voor het Bevrijdingsfestival, met het oog op het jaar 2017.

Na gezondheid is vrijheid het grootste goed in ons leven. Op de Dag van de Vrijheid vieren wij de vrijheid die ons allen zo dierbaar is. Het Bevrijdingsfestival biedt de kans om die vrijheid samen te vieren. Het festival is gratis te bezoeken en mede daarom is mijn fractie van mening dat het niet op zijn subsidie moet worden gekort.

De muziekpodia worden gebruikt als drager om een bredere boodschap over te brengen. Ik kan mij de reactie van Onno Bakker --hij stelde dat hij een klap in het gezicht kreeg-- wel voorstellen. Immers, het hele programma voor het volgende jaar is al gemaakt, en nu krijgt men 7.000 euro minder. Het is tegen deze achtergrond dat wij, samen met de fracties van SP, ZL, 50-Plus, PVV, CU en CDA, een motie indienen die erop is gericht dat aan dit festival 10.000 euro wordt toegekend. Wij willen dit geld halen uit de pot voor eigen PS-initiatieven die voor 2016 nog helemaal vol zit. Er komen toch geen initiatieven meer. Wij vinden dit een mooi gebaar.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter. Is mevrouw Van Veen het met mijn fractie eens dat het college een inspanningsverplichting heeft om 40.000 euro op de festivals te bezuinigen? Dat is zo door de Staten aangegeven. Wat zij nu doet, is het omgekeerde; zij gaat niet bezuinigen maar haalt hiervoor geld uit een potje, een bepaalde reserve.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Wij halen het uit de pot voor eigen PS-initiatieven. Daar zit 100.000 euro in en er is nog niets uitgehaald. Wij vinden dat de Staten in deze decembermaand dit gebaar kunnen maken, om de vrijheid te vieren.

De heer **Van den Berge** (SGP). Maar wilt u nu voor 10.000 euro minder bezuinigen? Wilt u ergens anders bezuinigen? Nogmaals, wij hebben afgesproken dat hierop voor 40.000 euro moet worden bezuinigd. Dat wordt nu dus 30.000 euro.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Nee, die bezuiniging van 40.000 euro wordt doorgevoerd, maar wij halen hiervoor geld uit een andere pot.

De heer **Van Hertum** (PvdA). Voorzitter. De beoogde bezuiniging is 7.000 euro, maar in de motie gaat het om 10.000 euro. Waarom is er sprake van een verschil van 3.000 euro? Verder constateer ik dat mevrouw Van Veen het heeft over het eigen statenbudget voor 2016, terwijl in het dictum wordt gesproken over 2017.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Daar wijst de heer Van Hertum terecht op. Het moet uit het statenbudget voor 2016. De tekst van het dictum moet in die zin worden aangepast.

De **voorzitter**. Ik constateer dat motie nr. 10 in die zin is gewijzigd, dat het jaartal "2017", genoemd in het tweede gedeelte van het dictum, wordt vervangen door het jaartal 2016.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Verder stelt de heer Van Hertum terecht dat er sprake is van een verschil van 3.000 euro. Welnu, wij willen ze graag 10.000 euro toekennen.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Ik ben over de wijze van dekking verbaasd. Immers, in onze ogen is het eigen statenbudget bedoeld voor initiatieven in het kader van onderzoek en acties, en zeker niet voor het uitbetalen van subsidies. Daarvoor zouden reguliere budgetten, opgenomen in de begroting, moeten worden ingezet.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Ik denk dat er over de wijze van dekking verwarring kan ontstaan. Het gaat mijns inziens om het budget voor 2017 en niet om dat voor 2016. Het laatste is niet mogelijk omdat deze bedragen niet mogen worden doorgeschoven. Het is lastig dat zoiets tijdens een statenvergadering geregeld moet worden.

Dat de vraag wordt gesteld of wij hiervoor ons eigen scholings- en onderzoeksbudget moeten gaan gebruiken, begrijp ik wel maar wij gebruiken deze middelen al jaren niet. We kregen ze in het kader van "Krachten Bundelen" toegewezen maar wij doen er niet veel mee. Dat is de achterliggende gedachte om het zo te doen.

Een factor die hierbij mijns inziens ook een rol speelt, is het feit dat het Bevrijdingsfestival onevenredig zwaar wordt gekort. De indieners van de motie willen op deze wijze een ideëel gebaar maken voor een ideëel festival. Concert at Sea is al commercieel genoeg...

Mevrouw **Van Unen** (SP). Voorzitter. Het is mijns inziens niet juist om te veronderstellen dat wij met dit budget niet veel zouden doen. Het vorige jaar hebben wij er een onderzoek in verband met de Sloeweg mee betaald, en toen raakte het budget aardig op. Dit jaar hebben wij geld van dit budget over, en het is ons éigen potje. De heer Bierens

kan ik zeggen dat het nu niet voor het eerst is dat wij iets anders met dit geld doen, bij het einde van het jaar.

Mevrouw **De Milliano-van den Heuvel** (CDA). Voorzitter. Inderdaad, ook het rapport "Parelduiker" is met deze middelen betaald. Dat is toch niet niks geweest.

Voorzitter, omdat de discussie hierover nogal heen en weer gaat, verzoek ik u de vergadering straks even te schorsen. Het lijkt me belangrijk dat wij het eens blijven.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Ik constateer dat er verwarring is ontstaan naar aanleiding van de vraag ten laste van welk jaar een en ander zou moeten gaan. Als wij hier serieus en verstandig mee willen omgaan, is het mijns verstandig om hierop in een volgende vergadering terug te komen. Dat is met het oog op de zorgvuldigheid een goede werkwijze. Nogmaals, eigenlijk is het eigen statenbudget hiervoor niet bestemd.

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter. Realiseren de indieners van deze motie zich dat er wel méér instellingen worden getroffen door bezuinigingen? Zij lichten er nu één uit. Zijn zij niet met mijn fractie van mening dat het echt onverantwoorde besluitvorming is om er ééntje uit te lichten, zonder te discussiëren over andere instellingen die ook door bezuinigingen worden getroffen? Je kunt op deze manier wel álles ter discussie stellen.

De heer **De Reu** (GS). Voorzitter. Natuurlijk is er overleg met het Bevrijdingsfestival geweest, ambtelijk, met de directeur. Daarbij werd datgene aangekondigd wat in de conceptnota stond, zij het dat het college er nog over moest besluiten. Daaraan is toegevoegd: u hoort het pas op het moment dat het besluit definitief is genomen. Welnu, dat is afgelopen dinsdag gebeurd. Ik wijs mevrouw Van Unen erop dat het college pas afgelopen dinsdag over dit uitvoeringsprogramma heeft besloten. De bedoeling was dat de Staten de volgende dag de stukken zouden krijgen. Als dat niet is gebeurd, is er iets mis gegaan, maar mijns inziens kan het niet zo zijn dat men dit van de website moet halen. Ik ga ervan uit dat de Staten tijdig, voorafgaand aan deze statenvergadering, de stukken hebben ontvangen. Ik zie nu dat enkele statenleden bevestigen dat dat ook daadwerkelijk is gebeurd.

Dat overleg is er dus geweest, voorzitter, en vervolgens zijn er discussies en vragen ontstaan. Natuurlijk vindt men dit bij het Bevrijdingsfestival niet leuk. Het overleg dat vervolgens nog kan plaatsvinden --daarop heb ik zojuist bedoeld-- kan gaan over de gevolgen van de bezuiniging van 7.000 euro. Wat kan men als gevolg daarvan niet

meer doen? Wat zou men nog wel kunnen doen? In welk opzicht kan men activiteiten ontwikkelen die meer in het budget-leefbaarheid passen? Hierover gaan wij overleggen met de organisatie. De directeur is bereid en van plan om hierover met ons te spreken. Ik heb het dus over een vervolgoverleg, na datgene wat al eerder is gepasseerd.

Voorzitter. Ik ga niet over het budget van de Staten. Beslissingen daarover laat ik graag aan de Staten zelf over. Wel wil ik nog even reageren op de woorden van de heer Van den Berge. De instelling die het zwaarst wordt getroffen door de bezuinigingen die zijn aangegeven in het uitvoeringsprogramma, is Muziekpodium Zeeland. Daar is de schrik al veel eerder toegeslagen, namelijk bij de behandeling van de beleidsnota. Bij het bestuurlijk overleg dat ik sindsdien met deze instelling heb, is duidelijk geworden dat men, zij het met teleurstelling en verdriet, bezig is om de tering naar de nering te zetten, onder meer met een nieuwe programmering. Ik wil niet dreigend doen, maar als de Staten concluderen dat er in hun budget nog een mogelijkheid zit voor het Bevrijdingsfestival, denk ik dat zij ook andere instellingen op een idee brengen.

De vergadering wordt voor enkele minuten geschorst.

Mevrouw **Van Veen-de Rechter** (D66). Voorzitter. De indieners hebben de motie aangepast. Van het bedrag 10.000 euro hebben wij 7.000 euro gemaakt, terwijl in het tweede gedeelte van het dictum het gedeelte "(budget van 100.000 euro in 2017)" wordt gehandhaafd. Over het laatste heeft overleg plaatsgevonden met ambtelijke medewerkers; "2017" kan en is goed.

Gevraagd is waarom wij specifiek het Bevrijdingsfestival de opgelegde bezuiniging terug willen geven. Het antwoord op die vraag vindt men in de motie. Ik doel op de grondrechten, vrede en vrijheid, die onverminderd actueel blijven. Daarnaast wordt als overweging gesteld dat het festival muziek, kunst en cultuur met deze thema's verbindt. Daarmee heeft dit festival een andere doelstelling dan alle andere festivals.

De **voorzitter**. Ik constateer dat motie nr. 10 in die zin is gewijzigd, dat het dictum thans luidt:

dragen Gedeputeerde Staten op om:
- de toegekende subsidie voor het Bevrijdingsfestival 2017 met 7.000 euro te verhogen;
- dekking hiervoor te halen uit het budget voor eigen PS-initiatieven (budget van 100.000 euro in 2017);

De heer **Van den Berge** (SGP). Voorzitter. Wij denken ook over de gewijzigde motie genuanceerd. Wij hebben geconstateerd dat de Van Randwijk-lezing, de Culturele Markt en de onderwijsactiviteiten geborgd blijven; daarvoor blijft provinciaal geld beschikbaar. Er wordt voor 7.000 euro minder gesubsidieerd, hetgeen te maken heeft met de muziekactiviteiten op het podium. Dat vinden wij een goede zaak omdat er nu eenmaal voor het college een inspanningsverplichting is, conform het besluit van de Staten.

Nogmaals, wij vinden het onjuist om er nu één subsidie-ontvanger uit te lichten om daarvoor de korting ongedaan te maken. Wij zullen de gewijzigde motie dan ook niet steunen.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter, de SGP-fractie geeft aan dat zij zich tegenover de festivals genuanceerd wil opstellen. Dat vind ik winst. Het betekent immers dat men openstaat voor argumenten, bijvoorbeeld om dergelijke festivals te behouden. De Van Randwijk-lezing en de andere onderdelen die de heer Van den Berg noemt, maken deel uit van de nationale viering in Vlissingen, in Zeeland, maar juist de samenhang van alle elementen van het Bevrijdingsfestival, zoals het al jaren succesvol plaatsvindt, leidt tot het succes van het festival. Dát bepaalt het grote bereik van de boodschap die het uitdraagt. Als de SGP-fractie hier écht genuanceerd naar wil kijken, als zij deze zaken serieus wil overwegen, moet zij dáár aan denken.

De heer **Van den Berge** (SGP). Natuurlijk, voorzitter, willen wij er genuanceerd naar kijken, maar wij achten het niet onmogelijk, dus mogelijk, dat het onderdeel waarop nu door de provincie wordt bezuinigd, door particulieren of, met commercieel geld, door een onderneming wordt betaald.

De heer **Bierens** (VVD). Voorzitter. Wij vinden het jammer dat er door de indieners niet wat meer ruimte wordt geboden om hier echt zorgvuldig naar te kijken. Het heeft nu toch iets weg van hap-snap-beleid. Wij wisten vooraf dat er op cultuur moest worden bezuinigd. Over datgene wat er dan moet gebeuren, kan men van mening verschillen maar om er dan nu bij motie één instelling uit te pakken... Dat is voor ons niet zorgvuldig genoeg. Wij zullen dan ook tegen de gewijzigde motie stemmen.

De heer **Veraart** (D66). Voorzitter. Nog niet zo lang geleden hebben wij er een andere categorie, de vrijwilligersorganisaties, uitgelicht om er een bijzondere status aan te geven. Ik denk toch dat dergelijke precedents het de VVD-fractie mogelijk moeten maken om hierover te blijven nadenken.

De heer **Bierens** (VVD). Wij blijven voortdurend nadenken, voorzitter, en daarmee doen wij ervaringen op. Daarnaast houden wij van zorgvuldigheid in besluitvorming, en niet van hap-snap-beleid.

Mevrouw **Rijksen-Blok** (CU). Voorzitter. Wat ons betreft voorziet deze motie in een éénmalige actie, om duidelijk aan te geven dat het Bevrijdingsfestival voor ons toch in een ander licht staat dan andere festivals. Er is sprake van een duidelijk ideële achtergrond en het festival is vrij toegankelijk.

Voorzitter. Ik hoop dat er in de toekomst met betrekking tot kortingen op cultuur wat zorgvuldiger aangevoeld en afgetast zal worden. Ik weet dat de Staten het college een opdracht hebben gegeven en ook weet ik dat de Cultuurnota weinig kaders biedt, maar met deze motie wordt toch duidelijk aangegeven waar wat ons betreft de prioriteit ligt.

In stemming komt de gewijzigde motie nr. 10.

De heer **Janssens** (CDA). Voorzitter. Omdat het Bevrijdingsfestival valt onder de Stichting Kunst en Cultuur in Vlissingen en ik deel uitmaak van het bestuur van die stichting, zal ik niet aan deze stemming deelnemen.

De **voorzitter**. Het is netjes dat u dit meldt. U onthoudt zich van stemming

De gewijzigde motie nr. 10 wordt bij handopsteken aangenomen.

De **voorzitter**. Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van D66, de SP, de CU, de PVV, het CDA, de PvdA, ZL, GL en 50-Plus, in totaal 22 leden, voor deze gewijzigde motie hebben gestemd.

46. Vervolg voorstellen

47. Statenvoorstel benoemingen Rekenkamer Zeeland (SGR-26)

De **voorzitter**. Dames en heren. Ik richt het woord tot u om iemand te bedanken die bijna twaalf jaar lid is geweest van de Rekenkamer Zeeland en, vanaf 1 januari 2011, voorzitter, namelijk de heer Peter Castenmiller. Wij zeggen hem veel dank voor alle inspanningen die hij als lid en voorzitter heeft geleverd, en ook voor de beschikbaarheid die hij altijd toonde om hier aanwezig te zijn en

rapportages te overhandigen en toe te lichten. Na afhandeling van dit voorstel zal ik hem namens de Staten een boekje overhandigen én een fraai boek voor onder de kerstboom. Het is een fantastisch kreeftenboek waar hij ongetwijfeld veel inspiratie uit kan halen.

Al moet zijn benoeming nog plaatsvinden, ik feliciteer voorts namens de Staten de heer Chris de Graaf, die al sinds februari 2012 lid is van de Rekenkamer en nu het voorzittersstokje zal overnemen. Wij wensen hem veel succes toe.

Vervolgens nodig ik de heer Hans Verdellen uit om naar voren te komen. Hij zal eerst formeel worden benoemd en daarna de eed afleggen.

Het statenvoorstel wordt bij handopsteken met algemene stemmen aangenomen.

Vervolgens legt de heer Verdellen in handen van de voorzitter de volgende eed af:

"Ik zweer dat ik, om tot lid van de Rekenkamer benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van de Rekenkamer naar eer en geweten zal vervullen."

De **voorzitter**. Namens Provinciale Staten van Zeeland wens ik u veel succes en plezier toe bij uw functioneren als lid van onze rekenkamer.

(spreker overhandigt de heer Verdellen een boekje)

(applaus)

48. Resumptie van de besluiten; statengriffier gemachtigd

Zonder discussie en zonder stemming wordt besloten de resumptie van de besluiten aan de griffier over te laten.

49. Sluiting

De **voorzitter**. Dames en heren. Wij sluiten een intensieve vergaderdag af. Er zijn belangrijke onderwerpen behandeld waarbij woordvoerders

hun bijdragen met kracht en emotie naar voren hebben gebracht, steeds in het besef dat het allemaal wordt gedaan in het belang van onze provincie.

Ik wens alle aanwezigen persoonlijk, maar ook met hun familie en vrienden, goede kerstdagen en een goede jaarwisseling toe. Ik hoop allen het volgende jaar weer in deze zaal te zien, op 13 januari, wanneer een extra statenvergadering zal plaatsvinden om over Thermphos een besluit te nemen. Die middag zullen wij elkaar kunnen zien tijdens de nieuwjaarsreceptie.

De vergadering wordt te 16.42 uur gesloten.

Vastgesteld door Provinciale Staten van Zeeland in hun vergadering van 10 februari 2017, onder nummer:

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter.

, griffier.